



TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta



Udržitelné a odpovědné podnikání

Diplomová práce

Studijní program: N6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: 6208T085 – Podniková ekonomika

Autor práce: **Bc. Martina Pajková**

Vedoucí práce: Ing. Magdalena Zbránková, Ph.D.



ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martina Pajkrová**
Osobní číslo: **E13000242**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**
Název tématu: **Udržitelné a odpovědné podnikání**
Zadávající katedra: **Katedra podnikové ekonomiky a managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Teoretické aspekty udržitelného podnikání v zemědělském sektoru.
2. Situace udržitelného podnikání v zemědělském sektoru v České republice.
3. Vybrané možnosti financování udržitelného rozvoje zemědělského podniku.
4. Shrnutí a závěrečná doporučení.

Rozsah grafických prací: dle potřeby dokumentace
Rozsah pracovní zprávy: 65 normostran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

CONNOR, David, Robert LOOMIS a Kenneth CASSMAN. Crop Ecology: Productivity and Management in Agricultural Systems. 2th ed. New York: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-74403-4.

GOYAL, Aakash a Muhammad ASIF. Crop Production. Croatia: InTech, 2013. ISBN 978-953-51-1174-0.

REDLICOVÁ, Radka, Věra BEČVÁŘOVÁ a Karel VINOHRADSKÝ. Vývoj ekologického zemědělství ČR v ekonomických souvislostech. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978-80-7509-173-4.

PROCHÁZKOVÁ, Dana. Principy udržitelného rozvoje. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. ISBN 978-80-87472-21-7.

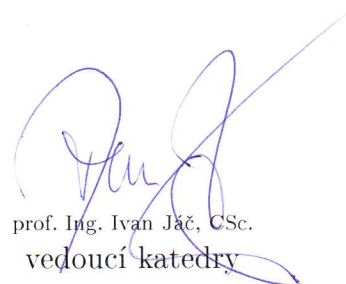
KUČERA, Lukáš. Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR. Praha: Český statistický úřad, 2014. ISBN 978-80-250-2607-6.

Elektronická databáze článků ProQuest (knihovna.tul.cz)

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Magdalena Zbránková, Ph.D.**
Katedra podnikové ekonomiky a managementu
Konzultant diplomové práce: **Jiří Hladík**
majitel společnosti H+H stáj Kateřina
Datum zadání diplomové práce: **30. října 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. května 2017**



doc. Ing. Miroslav Žizka, Ph.D.
děkan



prof. Ing. Ivan Jáč, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. října 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

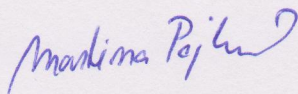
Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 18. 12. 2015

Podpis: 

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na problematiku udržitelného a odpovědného podnikání zemědělského podniku. Cílem práce je navrhnout projekt pro splnění podmínek zvolené dotace, která je vhodnou možností rozvoje chovu skotu v podniku v souladu s principy udržitelnosti. Vedlejším cílem je zhodnocení možnosti přechodu řešeného podniku na ekologické zemědělství. V první kapitole je vysvětlen udržitelný rozvoj v zemědělství, dále ekologické zemědělství a dotace podporující udržitelný rozvoj v zemědělství na základě literární rešerše. V druhé kapitole je popsána současná situace podnikání v trvale udržitelných zemědělských systémech v České republice. Ve třetí části je popsán podnik, dále je zhodnocena možnost přechodu podniku na ekologické zemědělství a je navržen projekt pro splnění podmínek zvolené dotace. Závěrem jsou uvedena konečná doplnění, závěry a shrnutí.

Klíčová slova

Udržitelné podnikání, rozvoj, ekologické zemědělství, primární sektor, agrární sektor, dotace.

Annotation

Sustainable and responsible business

This diploma thesis is focused on sustainable and responsible business. The aim of this thesis is to design a project to meet the conditions of a chosen subsidy that is a good development opportunity for cattle breeding of enterprise in accordance with the principles of sustainability. The secondary objective of this thesis is to evaluate a possibility of conversion of enterprise to organic farming. The first chapter explains the sustainable development of agriculture, as well as organic farming subsidies and promoting sustainable development in agriculture based on a literature review. In the second chapter is described a current situation of business in sustainable agricultural systems in the Czech Republic. The third part describes the example of company and further chapter evaluates the possibility of conversion of enterprise to organic farming and the project is designed to meet the conditions of the selected subsidy. At the end of the thesis are presented the final additions, conclusions and summary.

Key words

Sustainable business, development, organic farming, primary sector, agricultural sector, subsidies.

Obsah

Seznam obrázků.....	9
Seznam tabulek.....	10
Seznam zkratk a značek.....	11
Úvod.....	12
1 Teoretické aspekty udržitelného podnikání v zemědělském sektoru	13
1.1 Podnikání v konvenčním systému zemědělství.....	13
1.2 Podstata udržitelného rozvoje v zemědělství a významné trvale udržitelné zemědělské systémy.....	14
1.2.1 Charakteristika trvale udržitelného zemědělství	14
1.2.2 Zemědělské systémy s dlouhodobou udržitelností.....	15
1.3 Teoretické aspekty ekologického zemědělství	17
1.3.1 Cíle ekologického zemědělství	18
1.3.2 Právní a legislativní úprava ekologického zemědělství	19
1.3.3 Postup žadatele o registraci ekologického zemědělství	21
1.3.4 Příklady výhod a nevýhod přechodu na ekologické zemědělství.....	24
1.4 Vybrané poskytované finanční podpory v souladu s principy udržitelnosti pro zemědělské podniky v České republice	27
1.4.1 Státní zemědělský intervenční fond	28
1.4.2 Přehled dotací poskytovaných prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu v rámci Jednotné žádosti.....	29
1.4.3 Obecný postup žadatele o dotaci zahrnující všeobecné podmínky získání dotace	31
2 Situace udržitelného podnikání v zemědělském sektoru v České republice	34
2.1 Základní údaje o zemědělských podnicích v systémech hospodaření s dlouhodobou udržitelností.....	35
2.2 Politicko-legislativní faktory ovlivňující situaci trvale udrženího podnikání v zemědělství ...	40

2.3 Ekonomické faktory ovlivňující situaci trvale udržného podnikání v zemědělství.....	42
2.4 Sociálně-kulturní faktory ovlivňující situaci trvale udržného podnikání v zemědělství	45
2.5 Technologické faktory ovlivňující situaci trvale udržného podnikání v zemědělství	49
2.6 Ekologické faktory ovlivňující situaci trvale udržného podnikání v zemědělství.....	50
2.7 Syntéza uvedených faktorů ovlivňujících situaci trvale udržného podnikání v zemědělství ..	51
3 Vybrané možnosti financování udržitelného rozvoje zemědělského podniku	53
3.1 Popis a současná situace řešeného zemědělského podniku.....	54
3.2 Zhodnocení konverze řešeného zemědělského podniku na ekologické zemědělství	56
3.2.1 Silné stránky řešeného zemědělského podniku.....	56
3.2.2 Slabé stránky řešeného zemědělského podniku	57
3.2.3 Příležitosti řešeného zemědělského podniku	58
3.2.4 Hrozby řešeného zemědělského podniku.....	58
3.2.5 Syntéza silných a slabých stránek řešeného zemědělského podniku a příležitostí a hrozeb působících na zemědělský podnikatelský subjekt.....	59
3.3 Návrh vhodné možnosti financování udržitelného rozvoje řešeného zemědělského podniku ..	63
3.4 Vypracování návrhu projektu plnění podmínek dotace doporučené zemědělskému podniku ..	65
3.4.1 Přípravná fáze projektu žádosti o dotaci	66
3.4.2 Projekční a realizační fáze projektu žádosti o dotaci	70
3.4.3 Ukončení projektu a podání žádosti o dotaci	75
4 Shrnutí a závěrečná doporučení.....	53
Závěr	14
Seznam použité literatury	14
Seznam příloh	14

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma postupu žadatele o registraci ekologického zemědělství	21
Obrázek 2: Postup žadatele o dotaci.....	32
Obrázek 3: Vývoj počtu ekologických farem v letech 1993-2014.....	36
Obrázek 4: Počet podniků hospodařících v EZ registrovaných na MZe.....	37
Obrázek 5: Způsoby uplatnění produkce ekologických farem (v %).....	39
Obrázek 6: Členění regionů dle typologie OECD a EU (počet regionů)	46
Obrázek 7: Podíl hlavních kategorií biopotravin na celkovém obratu biopotravin (v %)...	48
Obrázek 8: Posouzení vhodnosti dotací Jednotné žádosti pro řešený podnik	64
Obrázek 9: Fáze navrženého projektu zvolené dotace	66
Obrázek 10: Schéma přípravné fáze projektu.....	66
Obrázek 11: Schéma projekční a realizační fáze projektu	70
Obrázek 12: Struktura jednotlivých činností projektu.....	71
Obrázek 13: Logická návaznost plnění dílčích úkolů	71
Obrázek 14: Časový harmonogram činností	72

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příklady výhod a nevýhod přechodu na ekologické zemědělství.....	25
Tabulka 2: Podpory v rámci jednotné žádosti 2015	30
Tabulka 3: Počet registrovaných subjektů v EZ na MZe 2014	35
Tabulka 4: Realizované kontroly plnění podmínek certifikace (rok 2013 a 2014).....	42
Tabulka 5: Hustota zalidnění obyvatelstva regionů (obyvatelstvo/km ² , rok 2014)	46
Tabulka 6: Faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství.....	52
Tabulka 7: Základní údaje o podniku	54
Tabulka 8: Faktory a vlivy působící na přechod zemědělského podniku na EZ.....	60
Tabulka 9: Ohodnocení jednotlivých vlivů a faktorů působících na zemědělský podnik...	61
Tabulka 10: Výsledný součet vnitřních a vnějších vlivů SWOT analýzy.....	62
Tabulka 11: Logický rámec	69
Tabulka 12: Hodnocení rizik	74
Tabulka 13: Plánování zdrojů.....	75
Tabulka 14: Tabulka potenciálních metrik.....	77
Tabulka 15: Plánované finanční prostředky na jednotlivé priority	92
Tabulka 16: Vybrané nástroje udržitelného rozvoje.....	93

Seznam zkratek a značek

AEKO	Agroenvironmentálně-klimatické opatření
ČR	Česká republika
DŽPZ	Dobré životní podmínky zvířat
EU	Evropská unie
EZ	Ekologické zemědělství
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domácí produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
JŽ	Jednotná žádost
LFA	Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními
MZe	Ministerstvo zemědělství České republiky
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OR	Obchodní rejstřík
OSN	Organizace spojených národů
PO1-5	Prioritní osa 1 - 5
PO	Právnícká osoba
PVP	Přechodné vnitrostátní podpory
PZO	Produkce zemědělského odvětví
SAPS	Jednotná platba na plochu
SPZ	Společná zemědělská politika
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚZEÍ	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VDJ	Velká dobytčí jednotka
VCS	Dobrovolné podpory vázané na produkci

Úvod

Diplomová práce se zabývá tématem udržitelného a odpovědného podnikání, které blíže orientuje do oblasti agrárního sektoru a dále specifikuje v rámci dlouhodobě udržitelného systému zemědělství. Motivem pro volbu této problematiky bylo, kromě zájmu autorky diplomové práce, také vědomí důležitosti dlouhodobé udržitelnosti rozvoje v oblasti zemědělství.

Diplomová práce je členěna do čtyř celků. První kapitola na základě literárních rešerší slouží jako úvod do problematiky udržitelnosti. Druhá kapitola se zabývá současnou situací udržitelného zemědělství v České republice. Ve třetí kapitole je popsán řešený zemědělský podnik. Dále je zhodnocena možnost přechodu řešeného podniku na ekologické zemědělství jako možný způsob udržitelného rozvoje podnikání v zemědělství. Na základě zhodnocení situace podniku je doporučena možnost financování rozvoje v souladu s principy udržitelnosti. Jako zvolená možnost financování je vybrána dotace v rámci Jednotné žádosti. V kapitole je navržen projekt pro splnění podmínek zvolené dotace, na jehož základě může podnik projekt realizovat. Závěrečná část shrnuje názory, poznatky a doporučení o udržitelném rozvoji v zemědělství.

Hlavním cílem práce je navrhnout projekt pro splnění podmínek zvolené zemědělské dotace, na jehož základě podnik dotaci realizuje. Vedlejším cílem práce je zhodnocení možného přechodu zemědělského podniku na ekologické zemědělství a podpůrnou částí k celé problematice udržitelného podnikání v oblasti zemědělství je uvedení současné situace dlouhodobě udržitelného zemědělství v České republice. Přínos této práce je v první řadě pro podnik, neboť získání dotace představuje příležitost pro zkvalitnění a rozšíření chovu skotu odpovědným a udržitelným způsobem. Vypracování projektu dotace na masné tele není vyčerpávajícím způsobem v literatuře zpracováno, je tedy možným přínosem pro další zájemce o zemědělské dotace, které často odrazuje administrativa, neboť by na ukázce praktického příkladu mohli odbourat svůj negativní postoj.

V diplomové práci je zemědělský podnikatel či zemědělský podnik chápán jako fyzická či právnická osoba, která provozuje zemědělskou výrobu jako svou soustavnou a samostatnou činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

1 Teoretické aspekty udržitelného podnikání v zemědělském sektoru

Kapitola se zabývá teoretickými aspekty udržitelného podnikání v sektoru zemědělství. Udržitelný rozvoj, jak dále z textu vyplývá, je téma velmi obsáhlé, tudíž z rozsahových důvodů není možné (a není to ani cílem této práce) zaměřit se na podrobné vysvětlení a analýzu všech jeho aspektů. Problematika je nastíněna v obecných rysech a to do míry, která je postačující pro orientaci v této oblasti a plně pro potřeby této práce. Zvláštní prostor je věnován ekologickému zemědělství, neboť právě tento možný způsob udržitelného rozvoje v zemědělství by mohl být zvažován jako další možnost budoucího rozvoje řešeného podniku.

1.1 Podnikání v konvenčním systému zemědělství

Tento způsob hospodaření klade vysoké nároky na vstupy s cílem maximalizovat produkci a zisk. K dosažení těchto cílů využívá intenzivní postupy, např. používání umělých hnojiv, pesticidů a jiných ochranných prostředků, dochází k intenzivnímu obdělávání půdy, vysokým nárokům na závlahy, spoléhá se na monokultury či využívá moderních biotechnických technologií (Intenzivní zemědělství, 2014). Mezi charakteristické rysy patří také zhuštěná koncentrace produkčních činitelů v čase i prostoru, vysoký stupeň mechanizace až automatizace práce a z toho plynoucí vysoké energetické nároky (Taufarová et al., 2014, s. 10-12). Zejména u velkochovů jsou častým problémem špatné podmínky chovu (malý prostor, nemožnost pohybu apod.), kontaminace krmiv, nemoci zvířat (velké množství zvířat na malé jednotce plochy způsobuje rychlé a snadné přenášení nemocí) a také dopady intenzivního způsobu chovu zvířat na životní prostředí (plyny, kontaminace vod apod.) a na celkový ráz krajiny. Problém je i se skladováním a zpracováním potravin, využíváním konzervantů, často není jasné místo původu potravin, také způsob ošetření potravin bývá nešetrný a potraviny ztrácí na kvalitě (Šarapatka a kol., 2010, s. 49-59).

Tyto vysoké a náročné požadavky měly (a mají) negativní dopad na životní prostředí a vedly (vedou) k environmentálním problémům (viz Příloha A, str. 89). Právě omezenost a vyčerpatelnost zdrojů, jako řada dalších problémů způsobila, že se stále častěji do popředí dostává otázka dlouhodobé udržitelnosti v zemědělství a hledání optimálních řešení.

1.2 Podstata udržitelného rozvoje v zemědělství a významné trvale udržitelné zemědělské systémy

Pro pochopení celé myšlenky udržitelného rozvoje je na místě pojem stručně objasnit. Udržitelný rozvoj v zemědělství je charakterizován jako způsob rozvoje, který dokáže uspokojit potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací uspokojovat jejich potřeby (Agenda 21, 2000). Je však třeba upozornit na úskalí, které mohou s užíváním tohoto termínu nastat. Udržitelnost v zemědělství je někdy chápána (nesprávně) jako synonymum pro ekologické zemědělství, z čehož by pak mohl být vyvozen (nesprávný) závěr, že ostatní druhy zemědělské činnosti udržitelné nejsou, což být pravda vždy nemusí, jak bude vysvětleno dále v textu. Z tohoto důvodu je nutné uvědomit si skutečnost, že udržitelnost v tomto pojetí znamená udržet úroveň rozvoje zemědělství v průběhu let (dlouhodobě) na stále stejné úrovni (Connor et al., 2011, s. 3-8).

1.2.1 Charakteristika trvale udržitelného zemědělství

Principem trvalé udržitelnosti v zemědělství je eliminovat možná negativa spojená se zemědělskou činností, tedy zamezit prohlubování environmentálních problémů (blíže o nich pojednává Příloha A, str. 89) a cílit na jejich oslabování prostřednictvím odpovědného přístupu k zemědělství a k rozvoji podnikání v oblasti zemědělství. Na základě informací, které uvádí Tauferová et al. (2014, s. 10-15) je možné pro lepší orientaci heslovitě shrnout přehled nejdůležitějších požadavků, které by v ideálním případě mělo splňovat dlouhodobě udržitelné podnikání v zemědělství:

- neprohlubovat více environmentální problémy;
- opírat se o přirozené přírodní procesy a omezovat vstupy;
- aplikovat moderní environmentální poznatky v praxi;
- minimalizovat náklady a maximalizovat zisk.

V souvislosti s dlouhodobě udržitelným zemědělstvím je nutné zdůraznit, že je očekávána, jako v každém podnikání, ziskovost a to i z dlouhodobého hlediska. Avšak poptávka po levnějších produktech z produkce intenzivního zemědělství stále převládá nad poptávkou po produktech, u kterých jsou v ceně promítnuty i faktory dlouhodobé udržitelnosti. Zemědělské podnikání v souladu s dlouhodobou udržitelností může napomoci snižovat nadprodukcí při zachování příjmové hladiny zemědělců či stabilizovat osídlování a obnovu venkova. Také udržitelné a odpovědné podnikání v zemědělství pomáhá řešit ekologické problémy (chrání životní prostředí, krajinný ráz i biodiverzitu, šetří energii, materiály i neobnovitelné zdroje), ale kromě toho nabízí také zavedení perspektivních a kvalitních produktů pro domácí i zahraniční trhy. Výroba regionálních výrobků v odvětví zemědělství je možností pro venkovské oblasti, neboť díky ní dochází ke zvyšování zaměstnanosti, posilování příjmů, případně i k možnému zatraktivnění dané oblasti pro cestovní ruch (Šarapatka a kol., 2010, s. 14-28). V rámci udržitelného rozvoje je možné způsob udržitelného hospodaření rozdělit do systémů, které popisuje následující text.

1.2.2 Zemědělské systémy s dlouhodobou udržitelností

Během rozvoje zemědělství docházelo k vývoji řady systémů v souladu s požadavky a možnostmi konkrétního území a v závislosti na době, v které vznikaly. V práci byl již zmíněn konveční způsob zemědělství, v této kapitole jsou zmíněny zemědělské systémy s dlouhodobou udržitelností. Vedle nejprimitivnějších tradičních (a stále v různých oblastech používaných) systémů, kam lze např. zařadit pastevectví, střídavé (kočovní) hospodaření či permanentní nemechanizované zemědělské systémy, vznikly také systémy, které usilují o dlouhodobý udržitelný rozvoj v zemědělství a šetrnější přístup k životnímu prostředí (Šarapatka a kol., 2010, s. 14-28).

Integrované zemědělství

Cílem tohoto systému je produkce kvalitních produktů (rostlinných či živočišných) a to s využitím přírodních zdrojů a regulačních mechanismů, které mají nahradit ty provozní prostředky, které zatěžují životní prostředí. Tento způsob hospodaření lze chápat jako přechod mezi konvenčním a ekologickým zemědělstvím. Jeho smyslem je především zachování biotopů a krajinných elementů dané oblasti. Pesticidům se striktně nevyhýbá, ale k jejich aplikaci přistupuje pouze v případech, kdy dojde (nebo je možnost, že dojde) k

překročení prahu škodlivosti u jednotlivých škodlivých činitelů (před chemickými metodami se preferují metody biologické, fyzikální, agrotechnické či biotechnické, pokud poskytují srovnatelné výsledky) a tyto pesticidy nesmějí být jedy. Zemědělci v tomto systému preferují přístup spíše preventivní (podpora biodiverzity, podpora půdní úrodnosti, koloběh prvků apod.), snaží se o minimalizaci dodatečných ekonomických nákladů, zároveň o ekonomickou efektivnost (ziskovost) a snížení nežádoucích účinků způsobených hospodářskou činností na prostředí (Vítejte na zemi, 2013).

Ekologické zemědělství

Představuje systém hospodaření využívající šetrné způsoby a metody pro životní prostředí, působí v souladu s přírodními systémy. EZ (ekologické zemědělství) zakazuje používání syntetických pesticidů a hnojiv či jiných chemických vstupů, klade důraz na celkovou harmonii agroekosystému a jeho biodiverzitu (prostřednictvím např. smíšených farem, střídání plodin, meziplodinami, udržováním stromů, křovin a okrajů polí apod.), snaží se co nejvíce upřednostňovat obnovitelné zdroje a využívat možnosti recyklace surovin (Václavík, 2006, s. 2-16). Ekologičtí zemědělci produkují přírodním způsobem a pracují bez genových technologií. Zemědělství v tomto režimu chrání vodu a zdroje vody, podporuje druhovou pestrost rostlin, pečuje o půdu, šetří energii a přispívá ke stabilizaci klimatu (Samsonová et al., 2007, s. 2-16).

Smíšené zemědělsko-lesnické systémy

Principem je chov zvířat nebo pěstování zemědělských plodin (popřípadě obojí) spolu s pěstováním stromů v jedné lokalitě. Systém se snaží těžit z výhod, které takový způsob pěstování či chovu může přinést při vhodném sladění. Již v minulosti měl velkou tradici, ovšem s přibývajícím mechanizací se od něj v mnoha oblastech pomalu ustoupilo (zejména v Evropě) a navrácí se k němu znovu až v posledních letech. Příklady lze najít v jižních oblastech Země, kde díky smíšenému systému vrhají v letních dnech stromy stín na travní porosty a prodlužují dobu pasení. Dalším příkladem smíšeného systému může být souběžné pěstování zeleniny a ovocných stromů (Šarapatka a kol., 2010, s. 14-28).

Alternativní zemědělství

Zahrnuje ekologické i konvenční principy. Smyslem tohoto přístupu k zemědělství je integrovaná ochrana rostlin, zahrnutí přírodních procesů (predátor versus škůdce, fixace dusíku v půdě apod.), snížení chemických vstupů, větší využití biologického a genetického

potenciálu, ochrana půdy, vodních zdrojů či respektování produkčního potenciálu krajiny. K známějším představitelům patří kupříkladu permakultura, která se snaží o etické využívání krajiny, důsledně uznává hodnotu každého prvku na planetě a kombinuje soužití a spolupráci lidí, rostlin, zvířat, vody i půdy (Kvapil, 2014). Mezi další moderní představitele, které lze jmenovat, patří makrobiotické zemědělství. Systém fungující na nekomerčním principu zahrnuje celou filozofii přístupu k životu, rodině a celému světu. Podle této filozofie je člověk součástí přírody i vesmíru a jeho zdraví je podmíněno způsobem přijímání světa a jeho částí (Šarapatka a kol., 2010, s. 14-28).

V předchozím textu byly zmíněny environmentální problémy spojené se zemědělskou činností, především při intenzivním konvenčním způsobu hospodaření, z důvodu celistvosti informací je problematice environmentálních problémů věnovaná část, která je k nalezení v Příloze A (viz str. 89). Právě v důsledku prohlubujících se environmentálních problémů je nutné přistoupit k takovým metodám, které nahradí problémy tradičního způsobu hospodaření (o některých z nich pojednává tato kapitola), a které zároveň využívají postupy, které jsou šetrnější k životnímu prostředí. Tzn. takové postupy a metody, které zajistí efektivní produkci a zároveň udrží zdravou půdu a další složky životního prostředí při vynaložení minimálních nákladů ze strany zemědělců a s cílem maximalizovat jejich zisky (Goyal et al., 2013, s. 20-35). Jedno z možných řešení těchto problémů může být ekologické zemědělství jako jeden ze systémů hospodaření s dlouhodobou udržitelností.

1.3 Teoretické aspekty ekologického zemědělství

Nutnost vytvoření ekologického způsobu zemědělství vznikla již v minulém a částečně předminulém století a to právě díky obrovskému průmyslovému a zemědělskému rozvoji, který umožnil mechanizaci práce. Vedle četných pozitiv, která tento pokrok přinesl, se začala důrazněji projevovat také negativa (viz environmentální problémy na str. 89), zejména pak po druhé světové válce, kdy se industrializace projevila nejvíce (především díky tlaku na potravinovou soběstačnost jednotlivých států). Jedna z reakcí na negativní směr, kterým se zemědělství začalo ubírat, bylo právě ekologické zemědělství.

Průkopníky tohoto způsobu hospodaření byli často nadšenci z měst, kteří odcházeli na venkov, aby začali hospodařit jednoduchým způsobem navazujícím na tradiční způsoby. Z části je k tomu vedlo osobní přesvědčení, z části ekonomické důvody, kdy chyběly prostředky na složitější mechanizaci. V některých zemích začala v té době vznikat první soukromá výzkumná pracoviště (např. ve Švýcarsku, Německu či Anglii), jak uvádí Šarapatka a kol. (2006, s. 15). Na první pohled z textu vyplývá, že ekologické zemědělství vychází z postupů předindustriálního a primitivního zemědělství, nicméně je třeba zdůraznit, že dnešní ekologické zemědělství už s těmito původními postupy nemá mnoho společného, neboť využívá sofistikované techniky, moderní technologie i biologické metody (Dlouhý et al., 2011, s. 3). Průkopničtí ekozemědělci¹ dokázali, že tato forma zemědělství dokáže být nejen uskutečnitelná, ale napomáhá řešit mnohé otázky udržitelnosti, neboť oslabuje nebo dokonce úplně odstraňuje environmentální problémy a negativní dopady konvenčního způsobu zemědělství.

1.3.1 Cíle ekologického zemědělství

Ekologické zemědělství (EZ) usiluje o šetrný a etický způsob zemědělského hospodaření. Volí takové metody a postupy, jejichž cílem je reagovat na problémy konvenčního zemědělství a přicházet s jejich šetrným řešením. EZ dosahuje svých cílů prostřednictvím stanovených pravidel, omezení či zákazů pro používání látek a metod, které prokazatelně zatěžují nebo znečišťují životní prostředí či zvyšují hrozbu kontaminace potravinového řetězce atd. (Šarapatka a kol., 2006, s. 30-31).

Mezi všeobecné cíle EZ zejména patří (Šarapatka a kol., 2006, s. 30-31):

- produkovat v dostatečném množství kvalitní produkty;
- udržovat a zlepšovat úrodnost půdy;
- vyvarovat se všem formám znečištění plynoucích ze zemědělské činnosti;
- dbát o celkovou pohodu zvířat;
- uchovat přírodní ekosystémy;
- minimalizovat používání neobnovitelných surovin a energií;
- využívat (a neplýtvat) místní zdroje.

¹ Zemědělci hospodařící dle principů ekologického zemědělství, tedy v souladu s udržitelným zemědělstvím.

Jak vyplývá z textu, není postačující jen, aby zemědělství plnilo svou primární úlohu produkce potravin pro konečného spotřebitele a vytváření zisku pro zemědělce, ale má i další potřebné funkce. Je nutné si uvědomit nově vyplývající nároky na zemědělskou činnost. Některé byly v práci již zmíněny např. šetrnost k životnímu prostředí, ochrana krajiny a ekosystémů, celková pohoda zvířat apod. Další důležitý požadavek očekávaný od zemědělství je jeho významná úloha v ekonomické a sociální stabilitě venkova (často ve výkladu bude zemědělství úzce spojováno s rozvojem venkovem). Ekologický způsob zemědělství by měl v ideálním případě vytvářet pracovní příležitosti a tím přispět k udržení osídlení venkova, zachovávat tradiční ráz krajiny, uchovat tradiční postupy, umožnit zemědělcům (a jejich rodinám) ekonomický a sociální rozvoj či poskytnout uspokojení z práce (Šarapatka a kol., 2006, s. 30-31). K dalším nárokům kladeným na EZ patří také definování kvality potravin prostřednictvím zavádění etických parametrů (příkladem jsou přirozené pastevní chovy zvířat).

V souladu s tím, jak se vyvíjelo EZ, vznikla také nutnost celou problematiku promítnout do právních norem, jejichž úkolem by bylo obecně regulovat problematiku ekologického zemědělství s všeobecnou závazností. Nejdůležitější právní a legislativní požadavky na ekologický způsob hospodaření rozvede následující kapitola.

1.3.2 Právní a legislativní úprava ekologického zemědělství

Nutností vzniku a zavedení právních norem předcházela tzv. svazová pravidla. Svazová pravidla nebyla nic jiného, než normy schváleného způsobu hospodaření (navazujícího na tradiční postupy) uplatňující se na půdě jednotlivých svazů, které sdružovaly soukromé zemědělce (Koutná, 2006, s. 19). Dodržováním pravidel svaz ručil za své členy a garantoval pro spotřebitele kvalitu ekologické produkce daného zemědělce. Období, kdy si svazy upravovaly směrnice samy, skončilo v roce 1991 (v některých oblastech se svazové směrnice mohou vyskytovat jako přísnější nadstandard národně a nadnárodně platných nařízení a vyhlášek pro EZ). Od tohoto roku pravidla ekologického zemědělství v zemích Evropské unie (EU), tedy i v České republice (ČR), jsou pevně stanovena na úrovni Nařízení Rady Evropské komise. Od roku 2009 vešlo v platnost Nařízení společně s Prováděcími pravidly EU pro biopotraviny a EZ číslo 834/2007 (MZe, 2012, s. 17). Pro úplnost informací je třeba ještě uvést právní úpravu ekologického zemědělství

v podmínkách České republiky. Od roku 2005 až do současnosti (2015) platí na území ČR zákon č. 553/2005 Sb., o ekologickém zemědělství (Česko, 2005), který obsahuje mimo jiné ustanovení týkající se registrace ekologických zemědělců, kontrolních organizací a také definuje postup a podmínky kontroly ekologického zemědělství a s tím spojený i sankční systém (Šarapatka a kol., 2006, s. 49). Jako doplňující informaci lze uvést, že optimalizaci využití krajiny v rámci managementu využívání krajiny zahrnují a upravují některé mezinárodní dokumenty, z nichž nejvýznamnější jsou zmíněny níže.

Agenda 21

Jedná se o základní programový dokument Organizace spojených národů (OSN) z roku 1992, který je dlouhodobým globálním a strategickým akčním plánem udržitelného rozvoje v oblasti venkova a zemědělství. V rámci ČR byla vytvořena Místní Agenda 21 s přihlédnutím na specifické požadavky země. Oblasti zájmu dokumentu jsou následující (Místní Agenda 21, 2012):

- sociální a ekonomický rozměr;
- ochrana a management přírodních zdrojů;
- posilování úlohy důležitých skupin (např. zaměstnanost žen apod.);
- způsoby implementace.

Evropská úmluva o krajině

Tato úmluva byla připravena na základě iniciativy orgánů Rady Evropy a v roce 2004 vstoupila v mezinárodní platnost. Předmětem zájmu tohoto dokumentu je celá krajina, bez ohledu na to, zda je to krajina přírodní, industriální, krajina venkova či města. Úmluva usiluje o zavedení odpovědného krajinného plánování, které bude také zahrnovat cílený postup k ochraně a péči o krajinu, podporování její pestrosti a hodnoty (Ministerstvo životního prostředí ČR, 2015).

Na základě platného zákona a souvisejících nařízení je stanoven postup vstupu (přechodu) do režimu ekologického zemědělství a nařízen systém kontrol. Tento proces zjednodušeně popisuje následující kapitola.

1.3.3 Postup žadatele o registraci ekologického zemědělství

Platná nařízení pro členské státy Evropské unie stanovují zavedení registrace a kontrolního postupu pro ekologické zemědělce EU a pro subjekty dovážející ekologické potraviny do všech členských států Evropské unie. Následující postup (viz Obrázek 1) se zabývá registrací a kontrolním postupem přecházejícího žadatele na EZ.

Účelem registrace subjektu jako ekologicky hospodařící jednotky je důsledná kontrola dodržování právních předpisů, které se zabývají například krmivy, potravinami nebo pravidly týkajících se zdraví a dobrých životních podmínek zvířat. Kontroly mohou provádět soukromé nezávislé organizace, na které stát pouze dohlíží nebo mohou probíhat prostřednictvím státních pracovišť (Koutná, 2006, s. 28). V České republice kontrolou je pověřen Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (krátce ÚKZÚZ), který působí jako zástupce státního pracoviště (eAGRI, 2015a). Soukromé (nestátní) kontrolní organizace (viz dále) zajišťují kontrolní činnost spojenou s vydáním osvědčení o původu všech bioproduktů a biopotravin (eAGRI, 2015b)



Obrázek 1: Schéma postupu žadatele o registraci ekologického zemědělství
Zdroj: vlastní zpracování

Výběr kontrolní organizace

Zájemce, který chce podnikat jako registrovaný ekologický subjekt produkující certifikované ekologické výrobky, si sám zvolí kontrolní organizaci z certifikovaných soukromých organizací. Představitelé soukromých (nestátních) organizací působících v ČR jsou podnikatelské subjekty KEZ o.p.s. z Chrudimi, ABCERT AG, organizační složka z Jihlavy a Biokont CZ, s.r.o. z Brna (eAGRI, 2015b). Náklady vyplývající ze spolupráce s kontrolní organizací hradí zájemce o ekologické zemědělství. Zájemce o registraci podepíše s kontrolní organizací smlouvu o inspekci a certifikaci dle platného nařízení na základě přihlášky ke kontrole a zrovna absolvuje vstupní prohlídku. Tím se podnik oficiálně zaváže k respektování platných nařízení a vyjadřuje souhlas se standardním kontrolním programem. Kontrolní organizace na základě vstupní kontroly vydá potvrzení pro účely registrace žádosti na Ministerstvu zemědělství České republiky (dále také jako zkratka MZe) a dále organizace dohlíží na celý průběh přechodu na ekologické zemědělství (eAGRI, 2015b).

Registrace zemědělského subjektu na Ministerstvu zemědělství České republiky

Každý nový žadatel o registraci ekologického zemědělství musí nejprve podat a zaplatit žádost o registraci na Ministerstvu zemědělství České republiky. Přílohou k této žádosti musí být potvrzení kontrolní organizace (viz výše), že žadatel prošel vstupní kontrolou a plní podmínky, které ukládá zákon a příslušná nařízení (Koutná, 2006, s. 28).

Kontrolní proces přechodu na ekologické zemědělství

První kontrolou se stává den podepsání smlouvy o inspekci. Další kontroly jsou prováděny minimálně jednou ročně. Ty mohou mít charakter ohlášených nebo neohlášených návštěv, s čímž je podnikatelský subjekt při podepisování smlouvy srozuměn. Kontrolní proces zahrnuje podrobný popis podniku. V tomto popisu lze nalézt základní údaje o podniku (název, adresu, personální obsazení, seznam majetku, plány hospodaření v ekologickém režimu apod.). Při samotné kontrole se prověřuje zejména správnost a vhodnost metodiky práce a postupů. Dále se také kontroluje, zda jsou vstupy z ověřeného a vhodného zdroje, zda výstupy odpovídají kvalitou smluvním podmínkám a tedy principům ekologického zemědělství. Samozřejmostí je i kontrola účetních knih, kontrola evidence apod. Zemědělské subjekty mají na základě podepsané smlouvy dokumentační oznamovací povinnost ve vztahu ke kontrolní jednotce (Koutná, 2006, s. 28-29).

Udělení povolení označování produktů jako ekologických výrobků a udělení certifikátu

Výsledkem celého procesu kontroly je, pokud jsou úspěšně splněny všechny náležitosti, udělení povolení označování produktů jako ekologických výrobků a udělení certifikátu. V certifikátu nebo v jeho příloze jsou uvedeny produkty, které se mohou prodávat pod označením podle platných nařízení (viz níže).

S odvoláním na společnou platnou legislativu musí být každá potravina pocházející z ekologického zemědělství označena slovem BIO či podobným jasným a pro spotřebitele srozumitelným odkazem na ekologický produkt. Na obalu se dále nachází kód kontrolní organizace zodpovídající za celé kontrolní řízení. Kód umožňuje dohledat na internetových stránkách daného kontrolního orgánu, zda produkt skutečně splnil podmínky certifikace a prošel kontrolou. V ČR má kontrolní firma KEZ, o.p.s. kód na obalu CZ-BIO-001, firma ABCERT AG má kód CZ-BIO-002 atd. (Biospotřebitel.cz, 2015). Zmíněné kódy jsou zároveň na daném výrobku doplněny i zřetelným grafickým symbolem, který slouží k rychlé a jednodušší vizuální identifikaci spotřebitelem a odlišitelnosti od necertifikovaných výrobků. Grafický symbol se může objevit i na produktech dovážených z Evropské unie, pokud jejich dovozce zažádá kontrolní orgán o recertifikaci a splní podmínky pro její udělení (Countrylife, 2012). Kromě uvedeného kódu a loga se na produktu uvádí, zda se jedná o produkci EU či ne. Důležitá je i (možná) informace o zemi původu (jen v případě, že z uvedené země pochází 98 % složek zemědělského původu), nikoliv tedy o zemi, kde byl produkt dále zpracován (Dvorský et al., 2014, s. 18).

Nedodržení smluvních podmínek při přechodu na ekologické zemědělství

V případě, že při procesu kontroly dojde ke zjištění, že zemědělský subjekt porušil některou povinnost, ke které se smluvně zavázal, mohou následovat dva způsoby řešení situace dle charakteru daného porušení. V situaci, kdy je problém odstranitelný nápravnými opatřeními, se pouze podnikateli pozastaví vydání certifikátu, dokud není sjednána náprava, popřípadě může být certifikát vydán podmíněně a domluví se termín, kdy bude problém odstraněn. V druhé situaci, kdy potíže mohou mít přímý dopad na kvalitu ekologické produkce, přistoupí kontrolní organizace k nevydání osvědčení a podá návrh svrchovanému (státnímu) kontrolnímu orgánu MZe na zahájení správního řízení. V takovém případě může dojít k sankčnímu postihu či zvláštnímu opatření. Na základě

smlouvy pak zemědělec musí přijmout navržená nápravná opatření, které jsou následně důsledně kontrolována kontrolní organizací. Náklady spojené s kontrolním procesem hradí zemědělský subjekt dle platného ceníku kontrolní organizace (Koutná, 2006, s. 28-29).

V návaznosti na zmíněné náklady, kontroly a administrativní požadavky jsou v následující kapitole uvedeny některé možné příklady výhod a nevýhod přechodu z konvenčního způsobu hospodaření na ekologický způsob.

1.3.4 Příklady výhod a nevýhod přechodu na ekologické zemědělství

Zemědělec by měl mít ještě před přechodem na EZ velmi jasnou představu nejen o své současné situaci, ale i o výhledech do budoucna. Je nutné, aby vyhodnotil přínosy EZ, které se mu nabízejí a uvědomil si i všechny důsledky. Dobrou strategií v tomto případě může být vyzkoušení ekologického hospodaření v malém měřítku, které umožní odhalit problémy, vyzkoušet své možnosti, získat představu o celém procesu. Tato strategie je vhodná jak pro začínající zemědělce, tak pro přecházející konvenční zemědělce. Druhá skupina totiž často musí změnit celý svůj systém a produkční metody, zpravidla se také orientuje na jiné trhy a jiné zákazníky, po přechodu k EZ dostávají výstupy nový charakter. Taková změna přináší zejména v prvních letech snížení výnosů, náklady spojené s přechodem a náklady spojené s chybami, kterých se zemědělec v období konverze často dopouští.

Náklady na vstupy u ekologického zemědělství bývají nižší než u konvenčního zemědělství (to vyplývá již z podmínek a podstaty EZ, která se vyhýbá agrochemikáliím, pesticidům, umělým hnojivům atd.), náklady na pracovní sílu pak bývají zpravidla vyšší (ruční sběry, tradiční výroba apod.). Šarapatka, Urban a kol. (2006, s. 444) také zmiňují, že vliv konverze je nižší u hospodářských zvířat než u rostlinné výroby. Výnosy jsou v ekologickém zemědělství zpravidla nižší než v konvenčním, neboť je ekologické zemědělství např. omezeno počtem chovaných kusů zvířat na jednotce plochy, je omezeno ve využívání chemické ochrany rostlin atd. Některé příklady výhod a nevýhod ekonomického i neekonomického charakteru přestupu na ekologicky hospodařící podnikatelskou jednotku v zemědělství shrnuje následující tabulka (viz Tabulka 1, str. 25).

Tabulka 1: Příklady výhod a nevýhod přechodu na ekologické zemědělství

Nevýhody přechodu na EZ	Výhody přechodu na EZ
náklady spojené se startem podnikání v EZ (<i>oplocení, stavby apod.</i>)	zvýšená cena ekologické produkce
náklady spojené s chybami a experimenty při zavádění nových metod, plodin či živočichů	finanční podpora EU či ČR jako součást výnosů (<i>dotace apod.</i>)
administrativní náklady	propagační podpora státu (<i>propagace EZ formou kampaní, osvěty atd.</i>)
náklady spojené se vzděláváním (<i>kurzy, exkurze, školení atd.</i>)	úspory spojené s nákupem agrochemikálií
mzdové náklady (<i>vyšší nároky na práci</i>)	úspory spojené s náklady na hnojiva
náklady na distribuci (<i>zpracování, balení, přímý prodej, propagace atd.</i>)	nižší výdaje na veterinární služby (<i>nižší hrozba zdravotních problémů díky nižší koncentraci živočichů na jednotku plochy</i>)
ztráta příjmů (<i>ztráta výnosů např. při snížení počtu zvířat dle podmínek EZ či redukce plodin atd.</i>)	úspory spojené s náklady na krmiva (<i>zvířata musí mít větší část roku přístup na pastvu</i>)
přísné kontroly plnění podmínek a nutnost registrace a certifikace	diverzifikace podnikatelských záměrů či produkce snižuje ekonomické riziko (<i>zpravidla se ekozemědělec nesoustředí pouze na jeden produkt</i>)
vyšší nároky na evidenci a dokumentaci	nižší nároky na mechanizaci
využívání pouze schválených ekologických vstupů	zvyšování zaměstnanosti ve venkovských oblastech
větší nároky na plochu zemědělské půdy (<i>zejména u živočišné výroby při pastevním chovu</i>)	vhodné podnikání i v znevýhodněných oblastech (<i>např. záplavových atd., neboť se pozemky mohou využívat jako např. pastva</i>)
	subjektivní pocit uspokojení z odpovědného a etického přístupu k podnikání
	možnost realizace ostatních příjmů (<i>pronájem půdy či strojů, agroturistika, nabídka jezdeckví atd.</i>)

Zdroj: vlastní zpracování podle Šarapatky a kol. (2006, s. 440-460).

Při přechodu na EZ musí podnikatelský subjekt zvážit celou řadu faktorů, jako je např. ekonomická výkonnost ekologicky hospodařícího zemědělského podniku, která je hodnocena na základě srovnání vynaložených nákladů a dosažených výnosů. Faktory, které ovlivňují výkonnost subjektu (a mají tak vliv na ziskovost) jsou zejména výrobní faktory vlastněné podnikem. U zemědělského podniku lze jmenovat práci a půdu.

Půda ovlivňuje ekonomiku například velikostí farmy, možnostmi další expanze, kvalitou půdy (její úživnost, skladba látek, organická činnost atd.), klimatické podmínky a lokalita.

Z pohledu práce již bylo zmíněno, že je EZ zpravidla náročnější, byť s nižšími nároky na stupeň mechanizace. Obecně platí, že větší díl práce je nutný u podniků s rostlinnou produkcí či smíšenou rostlinnou a živočišnou produkcí než u podniků pouze s živočišnou výrobou (kromě farem produkujících mléko a mléčné výrobky). Důvodem je požadavek na některé technologické operace, které jsou náročnější (za všechny příklady lze jmenovat ruční sběr plevelů), dále pak větší podíl zemědělských činností (např. díky biodiverzitě vyšší frekvence osení apod.) a vedlejších aktivit, taktéž je kladen větší důraz na znalosti. Ovšem jsou i jiné faktory, které ovlivňují výkonnost podniku. Lze mezi ně zařadit např. stupeň specializace podniku, kapitálovou strukturu, celkovou výši podpor, celkový počet chovaných zvířat, manažerské schopnosti atd. (Šarapatka a kol., 2006, s. 460-461).

Důležití je při hodnocení ekonomické výkonnosti zmínit, že na tržby ekologického podniku má vliv objem produkce a realizovaná prodejní cena. Objem produkce může například představovat hektarový výnos, který je ovlivňován zejména kvalitou půdy, klimatickými podmínkami, osevním postupem či kvalitou travního porostu a jeho schopností uživit určitý počet hospodářských zvířat. Druhým faktorem ovlivňujícím tržby je cena produkce. Ceny se mohou lišit v závislosti na zvoleném distribučním kanále (např. ceny při přímém prodeji mohou být i několikrát vyšší než při prodeji velkoodběrateli) či v závislosti na nákladech vynaložených na distribuci (při přímém prodeji to jsou náklady na práci, na balení, na zpracování atd.). V porovnání s konvečními cenami zemědělských produktů jsou ceny ekologických produktů zpravidla vyšší (certifikovaný produkt) a to i v rámci stejného distribučního kanálu (Šarapatka a kol., 2006, s. 446).

Tato část kapitoly shrnuje základní informace vztahující se k přechodu podniku na ekologické zemědělství. V praktické části je na uvedené informace navázáno v rámci SWOT analýzy, která se zaměřuje přímo na příklad konkrétního podniku a zhodnocení jeho možné konverze na ekologické zemědělství jako možnosti rozvoje podniku udržitelným způsobem.

Další kapitola se zaměřuje na vybrané možnosti financování zemědělských podniků hospodařících v systémech s dlouhodobou udržitelností, které usilují odpovědným způsobem o další rozvoj v rámci svého podnikání. Tyto informace jsou v praktické části aplikovány na řešený příklad podniku a tvoří hlavní podpůrný pilíř pro vytvoření projektu žádosti dotace.

1.4 Vybrané poskytované finanční podpory v souladu s principy udržitelnosti pro zemědělské podniky v České republice

Pro účely práce jsou v této kapitole zmíněny dotace poskytované zemědělcům hospodařícím v souladu s principy a zásadami udržitelného a odpovědného podnikání v zemědělství. Tato možnost financování je zvolena v rámci požadavků řešeného podnikatelského subjektu, který by rád usiloval o získání dotace na chov masných telat. Na základě tohoto požadavku je v praktické části navržen projekt žádosti vybrané dotace. Z rozsahových důvodů a z důvodu zjednodušení se tato kapitola zmiňuje především o dotacích poskytovaných v rámci Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF), především pak v rámci Jednotné žádosti (viz dále), zatímco jiné možnosti financování vypouští, neboť nejsou nezbytné pro účely praktické části. Je nutné upozornit, že dotace v zemědělství nejsou striktně záležitostí ekologického zemědělství. O dotace mohou usilovat i jiné udržitelné systémy, dokonce i konvenční zemědělci za předpokladu splnění náležitých podmínek.

V Příloze B (viz str. 90) je uvedena podpora udržitelného rozvoje v rámci společné politiky členských států EU a dále jsou zde zmíněny Programy pro rozvoj venkova, zemědělství a lesnictví. Politika rozvoje venkova, zemědělství a lesnictví, která je součástí Společné zemědělské politiky (SPZ) si stanovila za cíl koherentní a trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí. Nástroje politiky udržitelného rozvoje (včetně dotací) stručně člení Příloha C (na str. 93). Na základě strategických společných cílů Společenství pro rozvoj venkova vypracoval každý stát Evropské unie vlastní strategický plán rozvoje venkova, který má sloužit jako prostředník mezi potřebami celého Společenství a potřebami daného státu. Do strategie je zahrnuta zejména ochrana životního prostředí, hospodářská prosperita, sociální spravedlnost a soudružnost či plnění mezinárodních povinností (Procházková, 2012, s. 92-97). Program rozvoje venkova, zemědělství a lesnictví je v členských zemích Evropské unie financován prostřednictvím finančních fondů, zejména z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Žádným nařízením Evropské unie není stanoveno (a z toho důvodu se každý členský stát může rozhodnout), zda bude uplatňovat jeden program rozvoje venkova nebo se může rozhodnout pro soubor

regionálních programů (Tomšík, 2009, s. 127-128). Finanční podpory pro zemědělství z fondů EU a ČR administruje Státní zemědělský intervenční fond.

1.4.1 Státní zemědělský intervenční fond

Dotační zdroje v ČR je možné rozdělit na dvě základní skupiny podle zdroje finančních prostředků. První z nich jsou finanční zdroje nabízené zemědělcům prostřednictvím evropských dotačních programů. Druhou skupinou jsou pak finanční zdroje poskytované přímo Českou republikou. Obě tyto skupiny se často vzájemně doplňují. V ČR administruje a vyplácí tyto dotační zdroje Státní zemědělský intervenční fond (SZIF).

Jedná se o akreditovanou platební agenturu jednající dle zákona o SZIF, která je zprostředkovatelem finanční podpory z EU a národních zdrojů. Náleží do působnosti Ministerstva zemědělství ČR. Úkolem SZIF je zajistit proudění finančních prostředků v rámci SZIF, což znamená, že v maximální možné míře zajišťuje finanční prostředky z EU pro rozvoj venkova, zemědělství atd. Dotace z EU jsou v rámci Společné zemědělské politiky poskytovány z Evropského zemědělského záručního fondu a v programovém období 2007-2013 a 2014-2020 také z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (viz

Příloha B na str. 90), dále pak z Evropského rybářského fondu (SZIF, 2015b).

SZIF administruje a kontroluje heslovitě uvedené platby (SZIF, 2015b).

A) Platby z Evropského zemědělského a investičního fondu:

- v rámci společných organizací trhu;
- v rámci intervenčních opatření;
- poskytování vývozních subvencí ve vazbě na vývozní licence;
- přímé platby (Jednotná žádost).

B) Platby z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova:

- Program rozvoje venkova 2014-2020;
- Program rozvoje venkova 2007-2013.

C) Platby z Evropského rybářského fondu.

V rámci své administrativní činnosti administruje vývozní a dovozní licence, také záruky, spravuje systém produkčních kvót či národní značky potravin (SZIF, 2015b). Hlavním

pilířem finančních podpor jsou přímé platby vyplácené zjednodušeným systémem v rámci Jednotné žádosti (JŽ), viz dále.

1.4.2 Přehled dotací poskytovaných prostřednictvím Státního zemědělského intervenčního fondu v rámci Jednotné žádosti

Dotace v zemědělství jsou z pohledu podniku součástí výnosů a v současné době mají významný díl na ziskovosti podnikatelů v trvale udržitelných systémech zemědělství. Dotace jsou dnes dostupné ve všech členských státech EU. Rozdílná je ovšem jejich výše, podmínky pro udělení a podoba. V ČR je možné získat dotaci při konverzi zemědělství na EZ, při vstupu (zejména podpora mladých ekozemědělců), tak i trvale za službu navíc, tedy za tvorbu pozitivní externality (lze tedy o dotace usilovat i v rámci jiných udržitelných systémů hospodaření než pouze jako subjekt EZ).

Hlavní důvody pro podporu EZ jsou ekonomického a neekonomického charakteru (obě složky jsou provázané). K neekonomickým důvodům lze připsat (mimo jiné) environmentální, politické a sociální motivy. Z pohledu ekonomických motivů lze uvést, že obecně mají státní podpory opodstatnění tehdy, snižuje-li se při volném působení tržních sil blahobyt společnosti. V kontextu ekologického zemědělství lze argumentovat v duchu této podmínky tím, že státní subvence je v EZ obhajitelná, neboť trh produktů EZ je stále ještě nerozvinutý trh s nestabilními cenami produktů (Redlichová et al., 2014, s. 63). Dotace tak pokryjí náklady dodatečné a ušlé příjmy vzniklé v důsledku přijatých závazků EZ. Mohou být určeny jak pro fyzické osoby (FO), tak pro právnické osoby (PO), které hospodaří v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje v zemědělství. Hlavním pilířem poskytovaných finančních podpor jsou přímé platby.

Přímé platby

Mezi základní dotační nástroje v ČR patří přímé platby. SPZ umožňuje jednotlivým státům Evropské unie rozhodovat o nastavení přímých plateb. Ty zahrnují národní doplňkové platby sloužící k dorovnání jednotné platby na plochu na úroveň starých států EU² a dále podpory zmíněné v Tabulce 1. Žádosti o tyto podpory (dotace) jsou podávány formou tzv.

² Tím je myšleno EU15 čili prvních 15 států EU (Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Spojené království, Španělsko, Rakousko, Švédsko a Finsko).

Jednotné žádosti, která je blíže popsána níže (eAgri, 2015h). Právě Jednotná žádost bude důležitým bodem pro praktickou část práce a text se dále zaměří pouze na tento způsob dotace.

Jednotná žádost

Řádný termín pro podání žádosti je do 15. května³ určitého roku. Pokud žadatel opomene poslat žádost v řádném datu nebo to z jakéhokoli důvodu nestihne, má možnost zaslat žádost ještě 25 dní poté, ovšem se sankcí 1 % za každý prodlený pracovní den. Po uplynutí i této lhůty je žádost automaticky zamítnuta (SZIF, 2015a). V roce 2015 bylo možné zažádat o dotace, které uvádí následující tabulka (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Podpory v rámci jednotné žádosti 2015

Podpora	Popis účelu
Jednotná platba na plochu (SAPS)	pro zemědělce s min. 1 ha ⁴ půdy
Greening (doplněk SAPS)	postupy příznivé pro klima a životní prostředí ⁵
Platba pro mladé zemědělce	pro mladé začínající zemědělce (FO i PO)
Přechodné vnitrostátní podpory (PVP)	na zemědělskou půdu, vybrané chovy, historické platby na chmel či brambory
Dobrov. podpory vázané na produkci (VCS)	vázané na rostlinnou či živočišnou produkci
Agroenvironmentálně-klimatické opatření (AEKO)	využití zemědělské půdy s ochranou životního prostředí
Ekologické zemědělství (EZ)	hospodaření dle principů EZ
Platby v rámci sítě Natura 2000⁶ a podle rámcové směrnice o vodě	podpora v znevýhodněných oblastech
Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (LFA)	venkovská krajina a udržitelné systémy
Dobré životní podmínky zvířat (DŽPZ)	zlepšení podmínek chovaných zvířat
Agroenvironmentální opatření 2007-2013	udržitelného využití zemědělské půdy

Zdroj: vlastní zpracování podle SZIF (2015b)

³ Tento termín byl v roce 2015 výjimečně přesunut na 29.5. V práci se ovšem bude pracovat s obvyklým předpokládaným termínem.

⁴ Zemědělská půda s kulturou: standardní orná půda, úhor, travní porosty, vinice, chmelnice, sad, školka, rychle rostoucí dřeviny, zalesněná půda nebo jiná kultura oprávněná na dotace (SZIF, 2015b).

⁵ Postupy: diverzifikace plodin, zachování úrovně travních porostů a zřizování EZ ploch (SZIF, 2015b)

⁶ Natura 2000 je soustava chráněných území, které na svém území vytvářejí všechny členské státy EU podle jednotných principů. Cílem je zabezpečit ochranu nejceněnějších a nejohroženějších druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou vzácné či omezené svým výskytem a odkázané jen na určitou lokalitu (Natura 2000, 2006).

Od roku 2009 je v ČR vyplácení podpor podmíněno plněním standardů udržování půdy v dobrém zemědělském a environmentálním stavu prostřednictvím dodržování povinných požadavků v oblasti životního prostředí, zdraví lidí, zvířat a rostlin či zajištění dobrých životních podmínek chovaných zvířat atd. a prostřednictvím plnění povinných požadavků na hospodaření, což tvoří podmínky podmíněnosti (Cross Compliance). Podmínka podmíněnosti je jedna z obecných podmínek udělení dotace. Formu stejně jako metodu kontroly dodržování podmínek udílení dotací si každá členská země stanovuje sama. Obecné podmínky získání dotace v ČR popisuje následující kapitola.

1.4.3 Obecný postup žadatele o dotaci zahrnující všeobecné podmínky získání dotace

Následující vizualizace postupu získání dotace (viz Obrázek 2, str. 32) kopíruje postup projektového řízení, který bude aplikován v praktické části na konkrétním příkladu podniku. Je nutné zdůraznit, že pro účely práce a s přihlédnutím k potřebám podniku je tento postup zjednodušen, aby srozumitelnou formou znázornil postup žadatele o dotaci poskytovanou v rámci Jednotné žádosti (JŽ). Tento obecný postup lze aplikovat na všechny zemědělské dotace v JŽ. V praktické části je tento postup při projektovém řízení blíže specifikován dle konkrétních podmínek zvolené dotace, kterou je dotace na chov masných telat. V postupu je zmiňován postup blíže neurčeného žadatele o dotaci. V praktické části přípravnou a projekční fázi přebírá autorka této diplomové práce ve spolupráci s majitelem řešeného podniku, který dále přebírá realizační fázi a podává žádost o dotaci, což představuje úplné ukončení a likvidaci projektu.

Žadatel

Pro získání dotace v zemědělství, lze zažádat o dotaci, pokud je žadatel (nestátní⁷) FO (fyzická osoba) či PO (právnícká osoba). Popřípadě může být i subjekt, který bude dotační prostředky administrovat jiné FO či PO. Žadatel musí mít trvalé bydliště na území ČR a stejně tak i předmět dotace musí sídlit na tomto území. Zažádat o dotaci nemůže osoba (či subjekt), která obdržela v příslušném roce na účel nebo předmět, na který je dotace

⁷ Žadatelem nemůže být organizační složka státu, příspěvková organizace, subjekty v působnosti Ministerstev ČR apod. (pokud není u programů uvedeno jinak), na druhou stranou mohou být žadatelem školy.

požadována, úvěr s podporou Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, a.s. nebo dotaci (příspěvek) z rozpočtu MZe či jiných rozpočtových složek státu či státního fondu (pokud není u jednotlivých dotačních programů uvedeno jinak). (eAgri, 2015g).



Obrázek 2: Postup žadatele o dotaci
Zdroj: vlastní zpracování

Přípravná fáze

Žadatel (zemědělec) by měl mít alespoň základní představu o projektu, který chce realizovat a zvážit jeho proveditelnost dle svých možností (zejména výdaje projektu). Dalším krokem by mělo být získání základních informací, tzn. nastudovat si nabízející se možnosti dotačních programů. Pokud v programu našel požadovanou oblast, měl by si již konkrétněji promyslet záměr realizace. V této fázi může sbírat konkrétní informace a získat přesnější představu o svém záměru. Především by měl nastudovat pravidla a podmínky udílení dotací. V případě nejasností se může obrátit na poradenskou službu MZe či SZIF, kde může také získat doplňující informace (eAgri, 2015ch).

Projekční a realizační fáze

Vzhledem k povaze projektu si žadatel v projekční fázi sestaví harmonogram všech činností souvisejících s projektem, z kterého bude vycházet a také předpokládaný časový plán. Žadatel proto musí sledovat výzvy o vyhlášení kola příjmu žádostí a připravit projekt (v předchozí kapitole již bylo zmíněno, že obecně je touto lhůtou u JŽ datum 15. května). Výzvy jsou uváděny na internetových stránkách MZe či SZIF vždy alespoň čtyři týdny před vyhlášením (eAgri, 2015i). V této fázi je také sestaven předběžný plán čerpání výdajů a jsou zvážena možná rizika. V druhé části, tedy realizační fázi, pak plní žadatel (či osoba

nebo osoby pověřené realizací) jednotlivé úkoly tak, aby bylo dosaženo cíle projektu. V této fázi je důležitá průběžná kontrola plnění cílů, čerpání výdajů a především pak plnění časového plánu, který je klíčový pro celý projekt.

Podání žádosti

V žádosti musí být uvedeny identifikační údaje dle závazného vzoru (formulář Jednotné žádosti), čestné prohlášení (deklarace), výpis z obchodního rejstříku (či jiný doklad o registraci podnikání ve vztahu k předmětu dotace) a dále náležitosti požadované v rámci konkrétního dotačního programu. Žádost pro každý dotační program (resp. sazbu dotace) nemusí být u Jednotné žádosti podána samostatně pro každý titul. Žádost je podána na příslušný SZIF dle sídla firmy (PO) či trvalého bydliště (FO). Upřednostňovaný způsob je ovšem elektronické podání žádosti prostřednictvím portálu farmáře SZIF (SZIF, 2015c). Odpovědností žadatele je uvést pravdivé informace. K dalším podmínkám poskytnutí dotace patří splnění lhůt a podmínek udělení dotace (eAgri, 2015i).

Celá první kapitola shrnuje postačujícím způsobem (pro potřeby práce) problematiku udržitelného podnikání v oblasti zemědělství. Kapitola je především zaměřena na EZ a dále pak na financování odpovědného podnikání prostřednictvím dotací poskytovaných prostřednictvím SZIF. Jak lze vidět, je EZ a problematika udržitelného rozvoje v zemědělství stále se rozvíjejícím tématem. Jedním, nikoli však jediným, důvodem je provázanost zemědělství s životním prostředím. Je to právě zemědělství, které nejvíce ovlivňuje krajinný ráz i celé ekosystémy, a které se do nezanedbatelné míry reflektuje i do environmentálních problémů. Z toho důvodu je v praktické části věnován prostor, který se zabývá možností přechodu zvoleného podniku na ekologické zemědělství. Značná část praktické části ovšem navazuje na možnost financování podniku prostřednictvím doporučené dotace. Dotace je doporučena na základě zhodnocení situace podniku a jeho podnikatelských záměrů. Vypracování projektu dotace usnadní podnikateli její realizaci a následné získání dotace, které napomůže k dalšímu rozvoji chovu.

V další kapitole text naváže na teorii a popíše v důležitých bodech současnou situaci zemědělství v ČR, zaměří se především na oblast ekologického zemědělství, které blíže zacílí zejména na živočišnou výrobu, především pak na chov skotu a produkci masa, což je předmětem podnikání řešeného podniku.

2 Situace udržitelného podnikání v zemědělském sektoru v České republice

Kapitola navazuje na teoretickou část, v které jsou popsány zemědělské systémy s dlouhodobou udržitelností. Cílem kapitoly je uvést souhrnné informace o stavu udržitelného podnikání v zemědělském sektoru v ČR. Na základě uvedených informací je možné získat představu o vývoji udržitelného podnikání v zemědělství, což je nápomocné pro pochopení vývoje vnějšího prostředí (zejména pak vývoj hrozeb či příležitostí) působícího na řešený podnik.

Pro popis současné situace se kapitola inspiruje členěním dle upravené metody PESTE, která popisuje politické, ekonomické, sociální, technologické a ekologické vlivy na udržitelné zemědělství (či celkový sektor zemědělství, který ovlivňuje vývoj udržitelného zemědělství). Pro potřeby práce je uvedená metoda zjednodušena, neboť je tato analýza velmi obsáhlá. Cílem použití této metody v práci není detailní hloubková analýza prostředí trvale udržitelného zemědělství. Cílem je dostatečně zvýraznit významné a relevantní faktory, které mohou působit na řešený podnik práce a jeho předmět podnikání (chov skotu, produkce hovězího masa, prodej ze dvora apod.).

Pojem trvale udržitelné zemědělství v této kapitole zahrnuje veškeré zemědělské systémy s dlouhodobou udržitelností. Tento pojem je využíván pro sjednocení pojmů (zahrnuje podniky v ekologickém zemědělství, producenty biopotravin, ekologické včelaře či další subjekty v systémech s dlouhodobou udržitelností). V místech, která se týkají přímo ekologicky hospodařících podniků (registrovaných na MZe jako podniky ekologického zemědělství či producenti bioproduktů apod.) je uveden termín ekologické zemědělství (EZ).

Uvedené údaje se vztahují především k roku 2013 a roku 2014, neboť v čase vypracování diplomové práce (rok 2015) jsou k dispozici ucelené statistické údaje a zprávy o stavu zemědělství aktuálně k uvedeným rokům. Pokud data vychází z jiného časového období, je toto období v textu vždy uvedeno. Na základě uvedených informací lze předběžně odvodit vývojové trendy v udržitelném zemědělství.

2.1 Základní údaje o zemědělských podnicích v systémech hospodaření s dlouhodobou udržitelností

Tato část poskytuje informace o struktuře podniků registrovaných jako EZ a výrobcích biopotravin. Cílem této části je doplnit představu o počtu jednotek hospodařících v režimu EZ (producentů biopotravin) a jejich rozmístění dle krajů a především doplnit a ucelit celkovou představu o současné situaci trvale udržitelného zemědělství. Rozmístění ekologických zemědělských podniků tak může poskytnout představu o počtu ekologických podniků v daném kraji (v případě řešeného podniku jde o Středočeský kraj) a s tím spojenou i konkurenci, ale také dostupnost schválených zdrojů (např. možnost získání ekologických osiv apod.) nebo možnost spolupráce. Do těchto základních údajů jsou zahrnuty (podobně jako v celém průběhu této kapitoly) především ty skutečnosti, které by mohly být zváženy při možnosti přechodu řešeného podniku v pozdější kapitole.

Počet ekologických subjektů

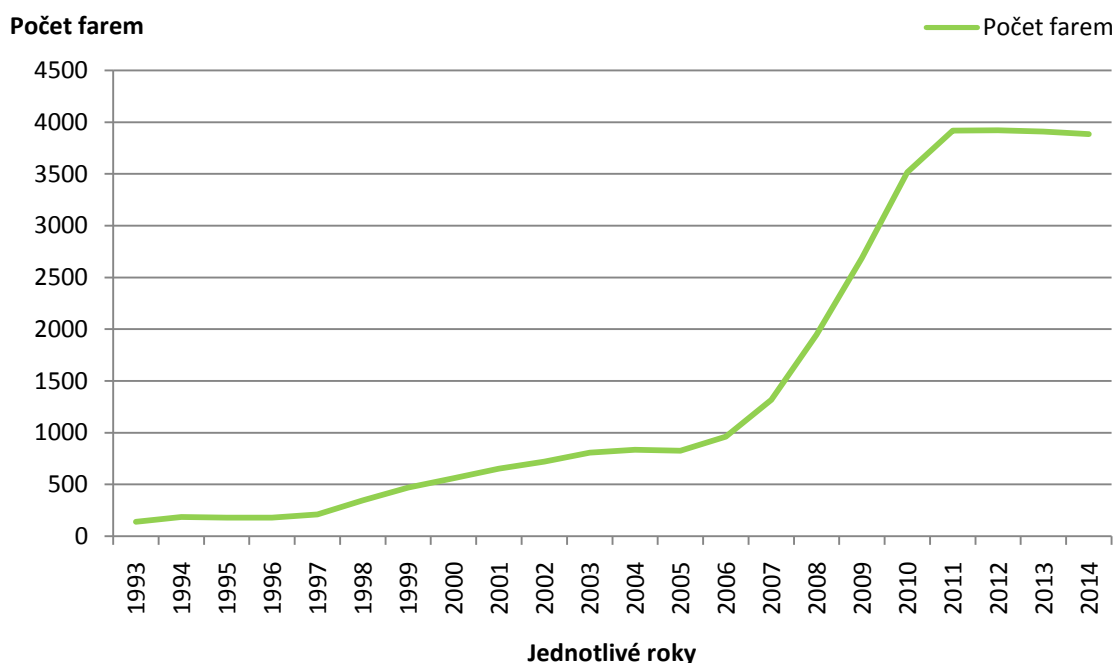
V následující tabulce (viz Tabulka 3) jsou vypsány jednotlivé kategorie, do kterých se subjekty registrovaly na Ministerstvu zemědělství a počet registrovaných subjektů v roce 2014. Je však třeba zdůraznit, že jednotlivé subjekty mohou mít více ekofarem či provozoven, jak lze v tabulce vidět. Současně mohou subjekty také působit ve více kategoriích.

Tabulka 3: Počet registrovaných subjektů v EZ na MZe 2014

Kategorie	2014
ekologičtí zemědělci	3 866 (3 885 provozoven)
výrobci biopotravin	506 (537 provozoven)
distributoři bioproduktů a biopotravin	351 (381 provozoven)
výrobci krmiv	38 (39 provozoven)
výrobci osiv	33
ekologičtí včelaři	14
Z toho dále:	
- dovozci biopotravin z 3. zemí	110
- vývozci biopotravin do 3. zemí	54
- faremní zpracovatelé	201

Zdroj: vlastní úprava podle Hrabalová (2014, s. 13)

Následující graf ilustruje vývoj evidovaného počtu ekologických farem v České republice ve sledovaném období 1993 až 2014 (viz Obrázek 3). Jak lze vidět, nejvýraznější růst byl zaznamenán v období 2007 až 2010. Poté byl růst už jen mírný. V roce 2014 byl zaznamenán mírný pokles (viz také text níže). Jednou z příčin tohoto zpomalení může být změna podmínek udělování podpor v rámci opatření pro ekologické zemědělství pro nové i stávající žadatele. Státní podpora je významným motivačním podmětem pro zemědělce k přestupu na ekologický režim hospodaření. Počty ekozemědělců tak rostou i v EU. Autorky Willer a Larnoud (2015, s. 181) uvádějí, že počet ekologických subjektů v roce 2013 se v Evropě pohyboval okolo 330 000 jednotek a v Evropské unii pak 260 000 jednotek.



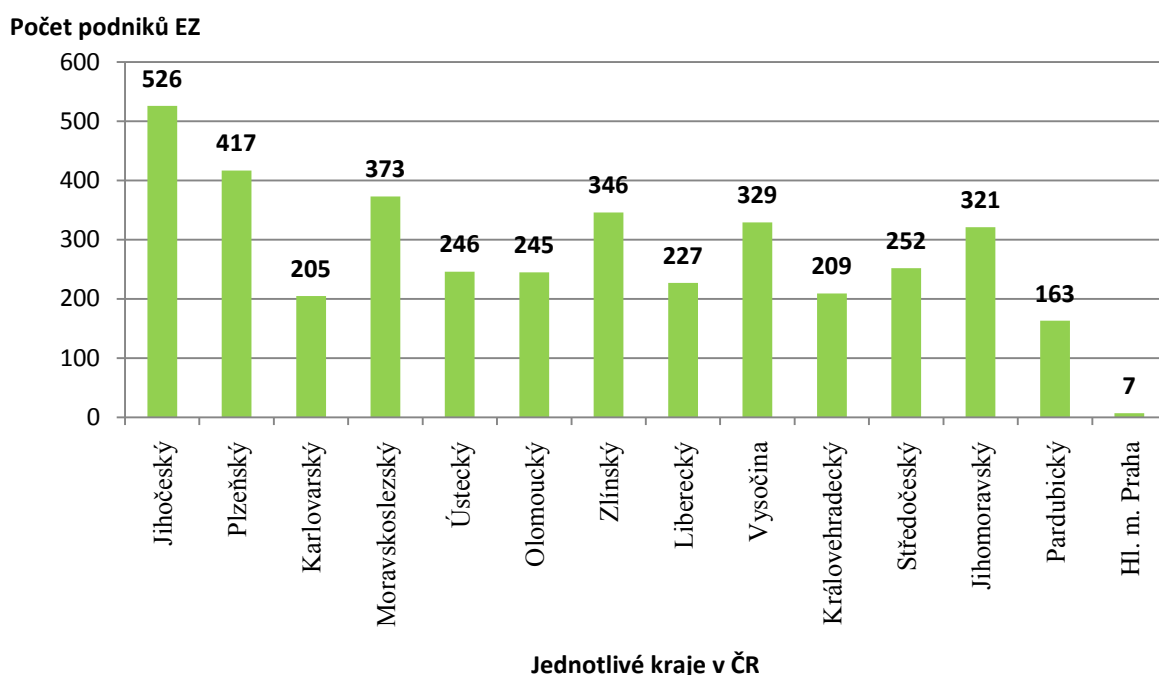
Obrázek 3: Vývoj počtu ekologických farem v letech 1993-2014

Zdroj: vlastní zpracování podle Šejnohová a kol. (2014, s. 9)

Rozmístění ekologických podniků dle krajů

Následující graf znázorňuje počet ekologických podniků a jejich rozmístění v rámci krajů. Jak lze již v grafu vidět dle počtu farem v rámci jednotlivých krajů (viz Obrázek 4, str. 37), jsou podniky EZ rozmístěny nerovnoměrně na území ČR. Hlavními oblastmi EZ jsou oblasti s příznivými podmínkami pro EZ, zejména horské a podhorské oblasti v ČR. Jak uvádí graf, počet ekologických farem je největší v Jihočeském kraji (526 ekofarem), dále

pak v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. V tomto místě lze zvýšenou pozornost věnovat umístění Středočeského kraje, ve kterém se nachází řešený zemědělský podnik této práce. Počet ekologických podnikatelů je 3 866. Ke konci roku působilo v EZ celkem 4 395 subjektů (zahrnuje vedle ekologických zemědělců také výrobce a distributory biopotravin, výrobce krmiv a osiv či ekologické včelaře aj.) Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy tak lze nalézt v Jihočeském, Plzeňském, Karlovarském či Moravskoslezském kraji. V rámci ČR dosáhl podíl veškeré půdy vedené v ekologickém režimu hospodaření 11, 7 % (Hrabalová, 2014, s. 10-15).



Obrázek 4: Počet podniků hospodařících v EZ registrovaných na MZe
Zdroj: vlastní zpracování podle Hrabalová (2014, s. 11)

Údaje o hospodářském výsledku roku 2013 trvale udržitelných podniků

V teoretické části je zmíněna ekonomická výkonnost podniků v EZ, lze tedy zmínit, že při šetření, které prováděl Ústav zemědělské ekonomiky a informací, bylo 3 808 respondentů dotázáno na hospodářský výsledek v roce 2013 (včetně subjektů hospodařících souběžně konvenčním i ekologickým způsobem). Z celkového počtu respondentů uvedlo 95, 7 % podniků uzavření hospodaření se ziskem, 3, 4 % realizovalo ztrátu a zbytek údaj nevedlo (zejména začínající zemědělci, kteří v roce 2013 ještě nezačali s podnikáním). Z podniků hospodařících pouze ekologicky (3 739 ekofarem) uvedlo 96, 4 % kladný hospodářský

výsledek v roce 2013, zbytek respondentů uvedlo výsledek hospodaření záporný (128 subjektů). Ke ztrátovějším podnikům patří ekofarmy zaměřující se na pěstování kultur a to i v kombinaci s pěstováním plodin na orné půdě. Klesl ovšem podíl ztrátových podniků hospodařících výlučně na trvalých travních porostech, ten tvořil v předchozím období roku 2014 okolo 7 % podílu a v roce 2013 pak jen 3 % (Hrabalová, 2014, s. 14-15).

Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách

Forma přímého prodeje zahrnuje zejména prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce (řešený podnik v této práci prodává své produkty právě formou přímého prodeje), dále prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby přes internet apod. Z celkového počtu 3 808 šetření bylo vybráno 3 374 respondentů, kteří v roce 2013 mohli prodávat alespoň jeden svůj produkt či potravinu s certifikátem ekologického zemědělství. Z pohledu prodávaných bioproduktů a biopotravin se nejvíce ekologických podnikatelů (cca 60 %) specializovalo na prodej živočišných produktů, 37 % ekofarem na prodej rostlinných produktů a 3 % ekologických podniků nabízelo živočišnou a rostlinnou produkci. Z pohledu řešeného podniku této práce je zajímavé sledovat živočišné bioprodukty. Kromě prodeje živých zvířat šlo zejména o prodej mléčných výrobků (včetně sýrů), prodej mléka a prodej masa a vajec. Nejčastěji maso prodávané ze dvora bylo maso hovězí, jeho přímý prodej uvedlo 21 ekofarem (Hrabalová, 2014, s. 17).

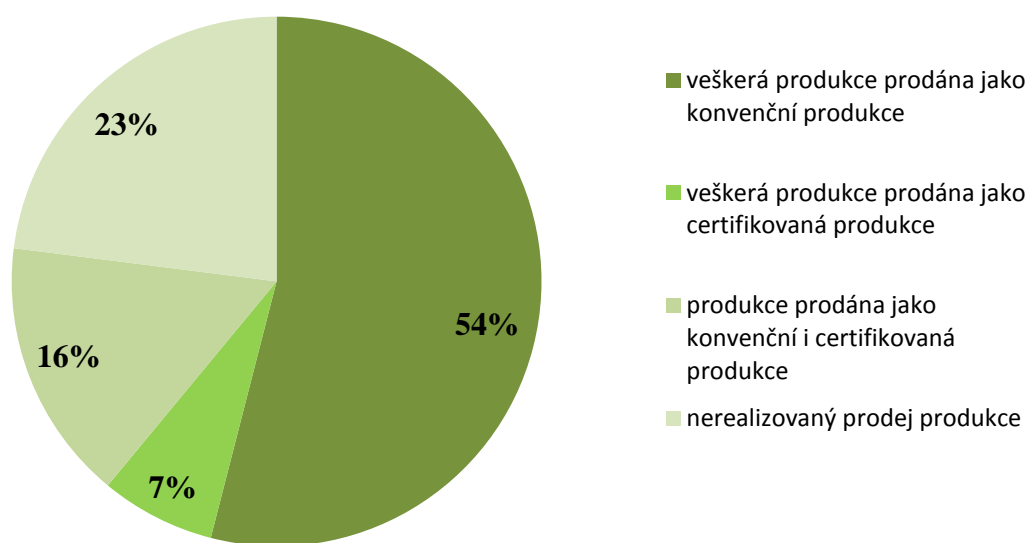
Živočišná výroba a produkce podniků ekologického zemědělství

V roce 2014 zaznamenala živočišná výroba nárůst počtu chovaných zvířat v ekologickém režimu o 4 %. V tomto režimu bylo chováno okolo 382 tis. kusů zvířat. Z pohledu podniku je zajímavé sledovat chov skotu. Ten v posledních letech zaznamenává každoroční nárůst počtu chovaných kusů dobytka, dominoval také v celkovém počtu zvířat v ekologickém režimu chovu (cca 224 tis. kusů skotu). V souvislosti s navýšením počtu chovaných zvířat vzrostla také produkce hovězího masa (oproti roku 2013 vzrostla o 3, 4 %), která představuje 88 % podílu na celkové produkci biomasa. Je nutné ovšem upozornit, že ne veškerá produkce masa, byť nese označení BIO produkt, a která splnila podmínky certifikace, se prodává jako certifikovaná. Z důvodů stále ještě plně nerozvinutého trhu BIO masa a časté neochotě spotřebitelů platit zvýšenou cenu, která je s bioprodukty spojena, se maso prodává z části jako produkt konvečního zemědělství (viz text dále).

Kromě masa vzrostl také prodej živých telat (o necelá 3 %) pro účely dalšího chovu v jiném zemědělském podniku (Hrabalová, 2014, s. 24-25).

Způsoby uplatnění produkce ekologických farem

Z celkového počtu 3 373 ekofarem, které mohly prodávat, alespoň jeden svůj produkt s certifikátem, uvedlo 54 % respondentů, že veškerou certifikovanou produkci prodali na konvenčním trhu zemědělských produktů (obdobně tomu bylo i v roce 2012). Naopak prodej veškeré své produkce jako certifikované uskutečnilo okolo 7 % farem. Okolo 16 % respondentů prodalo část své certifikované produkce jako produkt konvenčního zemědělství a část jako certifikovanou produkci svého podnikání. Zbýlých 23 % ekofarem uvedlo, že v daném roce 2013 nerealizovalo prodej vůbec a produkce byla spotřebována přímo na farmě (Hrabalová, 2014, s. 25). Názorně uvedené informace ilustruje Obrázek 5.



Obrázek 5: Způsoby uplatnění produkce ekologických farem (v %)

Zdroj: vlastní zpracování podle (Hrabalová, 2014, s. 25)

Uvedené informace poskytují doplňující informace k popisu faktorů ovlivňujících situaci trvale udržitelného zemědělství v následující kapitole, v které jsou členěny na základě analýzy PESTE, jak je vysvětleno v úvodu této kapitoly. Tato metoda je pro účely práce zvolena především pro svou přehlednost, názornost a výstižnost, v důsledku které mohou

být jednotlivé faktory přehledně členěny. Uvedené informace jsou opět vybrány s přihlédnutím k potřebám této diplomové práce. Především napomohou k orientačnímu rozboru vnějšího okolí zvoleného zemědělského podniku formou SWOT analýzy v příští kapitole. Na základě SWOT analýzy je ve třetí kapitole zvážen přestup na režim ekologického zemědělství a doporučena vhodná metoda financování vzhledem k možnostem řešeného zemědělského podniku. Při řešení vnějších vlivů na trvale udržitelné zemědělství je v některých případech přihlédnuto k vlivům ovlivňujícím celý sektor zemědělství. Je nutné si taktéž uvědomit, že uvedené rozčlenění faktorů je pouze orientační, neboť faktory na sebe vzájemně působí, prolínají se a lze je pochopitelně zařadit i do jiných skupin faktorů působících na podnikání v trvale udržitelném zemědělství, než do kterých jsou zařazeny v následujícím textu.

2.2 Politicko-legislativní faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství

Pravidla EZ jsou v EU a tedy i v ČR dána na úrovni Nařízení Rady Evropské komise, jak je zmíněno v kapitole 1.3 Teoretické aspekty ekologického zemědělství (viz str. 17). V rámci úpravy pravidel trvale udržitelného zemědělství dochází průběžně k doplňování a úpravám platných nařízení a vyhlášek. Průběžně jsou upravovány zejména vyhlášky spojené s plemenitbou, způsobem chovu zvířat (důraz je kladen na bezpečnost chovu a prevenci nálezů a přenosu nemocí ze zvířete na člověka), porážkou zvířat či veterinárních. Právní předpisy v oblasti potravin a ochrany spotřebitele jsou zaměřeny především na zlepšení hospodářských podmínek produkce zemědělských produktů při zohlednění zachování očekávání spotřebitele, dále na hygienické požadavky na živočišné produkty. Důležité je také věnovat pozornost nařízením, která jsou spojena se zemědělskými přímými platbami, které upravují případné lhůty podání dotace (př. je rok 2015, kdy byla běžná lhůta podání JŽ 15. května prodloužena na 29. května). Přímo ekologické zemědělství pak podléhá platnému zákonu o ekologickém zemědělství (Česko, 2005). Další faktory ovlivňující trvale udržitelné zemědělství z politicko-legislativního hlediska jsou vedle politické stability také legislativa spojená s ochranou spotřebitele, legislativa spojená s ochranou životního prostředí atd.

Důležitým faktorem pro potřeby práce v rámci politicko-legislativní oblasti je dotační politika České republiky (v souladu s politikou rozvoje EU a v rámci Společné zemědělské politiky a programů rozvoje venkova viz

Příloha B, str. 90). Na konci roku 2012 a v průběhu roku 2013 probíhala příprava dotačních podmínek platných pro nové programové období 2014 až 2020. Na toto období byl zpracován a v průběhu roku 2015 schválen Program rozvoje venkova 2014-2020 pro ČR na podkladě návrhu EU. V rámci trvale udržitelného zemědělství jsou přímé platby vypláceny v podobné struktuře jako v předchozím programovém období 2007-2013.

Přímé platby jsou pro zemědělské podniky důležitou částí celkových příjmů, které do jisté míry kompenzují např. výkyvy ve výkupních cenách produkce trvale udržitelného zemědělství apod. V rámci Společné zemědělské politiky je usilováno o zjednodušení systému vyplácení dotací a tím i celkové transparentnosti systému. V České republice je tento záměr jasně viditelný v nastavení systému vyplácení přímých plateb pro zemědělce prostřednictvím SZIF za využití formuláře JŽ. Jednoduchost tohoto systému je přínosná pro zemědělce zejména v tom, že stačí podat pouze jednu žádost, byť by zemědělec žádal o více přímých plateb (přímé platby nabízené v rámci Jednotné žádosti viz str. 29). Pokud je zemědělec opakovaným žadatelem o dotaci (či dotace) nebo je registrován v portálu SZIF údaje ve formuláři jsou automaticky předvyplněné. Zemědělci stačí údaje pouze zkontrolovat (popřípadě opravit či aktualizovat) a doplnit. Žádost je možné podat zdarma elektronicky prostřednictvím portálu SZIF (popřípadě emailem nebo poštou).

V souvislosti s politikou rozvoje ČR lze zmínit také nastavený systém kontrol plnění zákonných podmínek hospodaření v režimu ekologického zemědělství. Kontroly musí u každé registrované jednotky EZ (či koproducenta) probíhat minimálně jednou ročně. Právě nastavený systém kontrol a jejich přísnost a frekvence je častým argumentem zemědělců proti přechodu na EZ. Jak lze vyčíst z tabulky níže (Tabulka 4) v roce 2013 bylo u celkového počtu registrovaných jednotek na MZe (Ministerstvo zemědělství České republiky) registrováno 4 395 subjektů podnikajících v EZ (či koproducentů) a u nich bylo provedeno 5 202 kontrol (Hrabalová, 2014, s. 44). Z toho vyplývá závěr, že u drtivé většiny registrovaných osob proběhla pouze jedna kontrola za celý rok. Tudiž obavy zemědělců z vysoké frekvence kontrol během roku se jeví jako neopodstatněná.

Tabulka 4: Realizované kontroly plnění podmínek certifikace (rok 2013 a 2014)

Činnost	Počet 2013	Počet 2014
kontroly celkem	5 047	5 202
- z toho ohlášené	4 690	4 770
- z toho neohlášené	357	432
upozornění a napomenutí	386	279
odepření vydání certifikátu	37	31
podnět na zahájení správního řízení	52	55
počet zahájených správních řízení	50	46
- z toho počet vydaných rozhodnutí ve správním řízení	36	19
- z toho počet zastavených správních řízení	16	15
- z toho počet správních řízení neukončených v daném roce	1	12
počet odebraných vzorků	81	308

Zdroj: vlastní zpracování podle Hrabalová (2014, s. 44)

Nejčastěji byla zaslána upozornění zejména z důvodu chybného či klamavého značení na obalu bioproduktu nebo biopotraviny. Certifikáty vydávají kontrolní organizace a také rozhodují o odepření vydání (většinou z důvodu reziduí nepovolených látek v produktu), jak je v práci již zmíněno. Kontrolní organizace při zjištění porušení stanovených podmínek EZ vyzve podnik k odstranění značení BIO produktu a zároveň kontrolní organizace podá podnět na MZe k zahájení správního řízení proti zemědělskému subjektu. MZe následovně rozhodne o sankci např. uložení pokuty apod. (Hrabalová, 2014, s. 44). V této souvislosti je možné zmínit, že Evropská komise usiluje v oblasti kontroly o zkvalitnění kontroly ekologického zemědělství. Kromě jiného požaduje, aby se zintenzivnilo odebírání vzorků během celého procesu ekologické produkce z důvodu analýzy na prokazování případného používání nepovolených látek, což by mělo zabránit možným podvodům (eAGRI, 2015c).

2.3 Ekonomické faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství

K ekonomickým faktorům, které ovlivňují situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství, patří pochopitelně vývoj národního hospodářství. V roce 2014 hrubý domácí produkt (HDP) ve stálých cenách meziročně vzrostl o 2, 0 %. Na této skutečnosti

se podílel především zahraniční obchod zvýšením vývozu zboží a služeb, dále například tvorba hrubého kapitálu, výdaje vládních institucí, výdaje domácností atd. Přestože se význam sektoru snížil od roku 1993 do roku 2013 zhruba o polovinu, jeho hrubá přidaná hodnota (HPH⁸) vzrostla. Na nabídkové straně ekonomiky vzrostla HPH zpracovatelského průmyslu, zemědělství, lesnictví a rybářství (shodně o 6, 0 %). Míra inflace za rok 2014 činila 0, 4 %, čímž meziročně poklesla o 1 procentní bod. Cenový růst byl nejvyšší v sektoru odívání a obuvi, alkoholických nápojů a tabáku, potravin a nealkoholických nápojů či stravování a ubytování atd. K poklesu cen došlo například u bydlení, vody, energie a paliv. Taktéž v roce 2014 měla nezaměstnanost klesající trend, reálné mzdy vzrostly stejně jako průměrná hrubá nominální mzda. V souvislosti s trhem práce lze zmínit, že průměrné mzdy v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství jsou dlouhodobě nižší než v celkové hodnotě za celou ekonomiku, patří tedy k nejhůře placeným odvětvím v ekonomice. Ve sledovaném roce 2014 činila průměrná měsíční mzda v tomto odvětví 23 880 Kč, zatímco průměrná hrubá mzda v ČR byla v tomto roce 27 200 Kč (ČSÚ, 2015b). I přes tuto skutečnost lze zkonstatovat, že se průměrná mzda tohoto odvětví v porovnání s některými ostatními odvětvími (např. administrativní činnost, ubytování, stravování a pohostinství) zlepšila.

Na uvedených informacích se zemědělství podílelo na celkové tvorbě HPH v základních běžných cenách⁹ 1, 82 %, což je meziroční nepatrný nárůst (MZe, 2014, s. 23). Přestože se HPH zvyšuje, tak se význam agrárního sektoru z hlediska podílu na celkovém výkonu ekonomiky (v běžných cenách) značně snižuje (Kučera, 2014, s. 9). Vývoj cen zemědělských výrobců (včetně odvětví rybářství) v roce 2014 meziročně poklesl o 3, 7 %, což je větší pokles, než jaký zaznamenaly ceny vstupů do zemědělství o -1, 3 % (MZe, 2014, s. 24). Pokles cen se týkal rostlinné výroby (předně ceny obilovin), ceny živočišné výroby zaznamenaly nárůst (zejména ceny mléka). Celkový index cen vstupů do zemědělství v roce 2014 poklesl proti předešlému roku na úroveň 98, 7 %. Poklesly zejména ceny krmiv, ale na druhou stranu vzrostly ceny strojů a ostatních zemědělských zařízení či ceny pesticidů (MZe, 2014, s. 28).

⁸ Hodnota veškerých nově vytvořených výrobků či služeb (v základních cenách), od které je odečtená hodnota veškerých výrobků a služeb (v kupních cenách) formou mezispotřeby. Rozdílem výpočtu ekonomického výkonu jsou tedy tzv. čisté daně z produktů. (ČSÚ, 2015a).

⁹ Jedná se o cenu za jednotku vyrobené produkce bez daně splatné na tuto jednotku v důsledku její výroby nebo prodeje, ale včetně dotace vázané na tuto jednotku produkce (dotace na produkty).

V roce 2014 došlo v rámci odvětví zemědělství ke zvýšení přepisu daně z příjmů PO a FO podávajících daňové priznání. Předpis daně z nemovitostí se v zemědělství meziročně snížil a předpis daně z přidané hodnoty byl v roce 2014 více než dvojnásobný oproti roku 2013. Objem vratky spotřební daně za zelenou naftu¹⁰ se oproti roku 2013 snížil (byla znovuzavedena možnost vratky části spotřební daně za minerální oleje spotřebované v zemědělské prvovýrobě). U strojů používaných k rostlinné výrobě byla snížena sazba silniční daně, také mohou zemědělci uplatnit možnost vyšší odpisové sazby u vybraných skupin strojů. V tomto roce se také meziročně zvýšil trend alokace úvěrů do zemědělství (zejména krátkodobé úvěry). Při uvedené míře inflace v roce 2014 pokračovalo také snižování úrokové sazby úvěrů poskytovaných nefinančním podnikům. Alokace úvěrů do zemědělství byla podporována poskytováním finančních prostředků určených na snížení úrokového zatížení v rámci investičních programů Zemědělec a Podpora nákupu půdy (MZe, 2014, s 29-30).

Pro účely práce jsou v ekonomických faktorech zmíněny i přímé platby vyplácené prostřednictvím SZIF. Zmíněny jsou přímé platby vyplácené v rámci systému JŽ, jejichž přehled je uveden v první kapitole (viz str. 29). Řešený příklad zemědělského podniku v této práci pobírá v současné době dotace na jednotnou plochu půdy (SAPS) a do budoucna by rád zvážil získání možnosti dotace na masné tele (v jeho případě telata).

Přímé platby

V naprosté většině jsou přímé platby poskytovány na hektar obhospodařované zemědělské půdy evidované v rámci veřejného registru půdy (tzv. LPIS) a jsou vypláceny v systému SAPS. Na rok 2014 byl pro ČR určen celkový příjem plateb ze zdrojů EU v rámci SAPS ve výši 773, 75 mil. EUR (při kurzu 27, 50 Kč/€ jde o částku 21 278, 5 mil. Kč). Na SZIF bylo podáno celkem 29, 9 tis. žádostí o platbu SAPS na 3, 54 mil. hektarů zemědělské půdy v celkové požadované částce 21, 25 mld. Kč. Na druhém místě poskytovaných plateb jsou přímé platby poskytované na oddělenou platbu za cukr, dále na krávy v tržním systému produkce mléka atd. Na čtvrtém místě nejčastěji vyplácených plateb jsou zvláštní platby na chov masného telete. Do poloviny roku 2015 byla na chov masného telete požadována celková částka okolo 432 mld. Kč atd. (MZe, 2014, s. 43-44).

¹⁰ Vrácení daně z minerálních olejů osobám užívajícím tyto oleje k zemědělské prvovýrobě.

2.4 Sociálně-kulturní faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství

Vzhledem k tématu této práce budou sociálně-kulturní faktory ovlivňující trvale udržitelné podnikání v zemědělství zaměřeny předně na oblast venkova. Venkov, ať už v tradičním pojetí jako menší obce (s méně než 2 000 obyvateli), či jako venkovní oblasti s významným podílem osídlení, vykazuje ve srovnání s městy odlišnosti v ukazatelích, jak demografického, tak ekonomického a sociálního charakteru. Rozvoj venkova, zemědělství a lesnictví je proto zabezpečován prostřednictvím dotačních intervencí, které pomáhají na venkově zabezpečit řadu aktivit. Dotační intervence jsou zde zajišťovány řadou dotačních programů (např. Program rozvoje venkova, který se zaměřuje především na malé obce do 2 000 obyvatel).

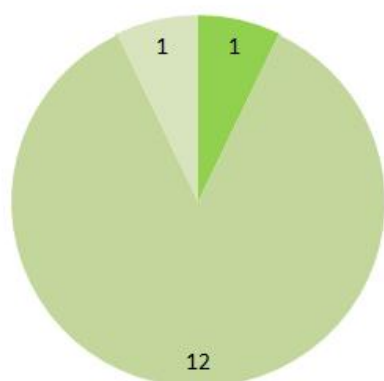
Jako převážně venkovský region je podle typologie Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)¹¹ považován Kraj Vysočina, naopak převážně městským regionem je pochopitelně Hl. město Praha. Zbýlých 12 krajů se řadí mezi přechodné regiony¹², které zabíraly na území České republiky téměř 91 % plochy a v nichž žilo 83 % obyvatel. Naproti tomu typologie EU¹³ řadí více regionů do převážně venkovských regionů (Jihočeský, Olomoucký, Pardubický, Plzeňský, Zlínský kraj a Kraj Vysočina), což je 48 % podílu na území ČR s téměř třetinovým podílem na obyvatelstvu. Vykazuje i vyšší počet převážně městských regionů (Hl. město Praha a Středočeský kraj), jejich podíl na území ČR je 15 % a podíl populace činí 24 %. Zbýlých 6 regionů spadá do přechodných regionů s podílem plochy činícím 37 % a podílem obyvatelstva 43 % (MZe, 2014, s. 58-59). Z toho vyplývá, že při použití typologie EU má ČR vyrovnanější zastoupení regionů než podle typologie OECD, jak lze porovnat na níže uvedených grafech (viz Obrázek 6, str. 46).

¹¹Pro vymezení venkova na úrovni krajů typologie OECD vymezuje tři kategorie regionů (převážně venkovské, přechodné a převážně městské. Metodicky je typologie postavena na hustotě obyvatelstva, s kterou OECD pracuje na úrovni nižších administrativních území, tzn. v ČR obcí.

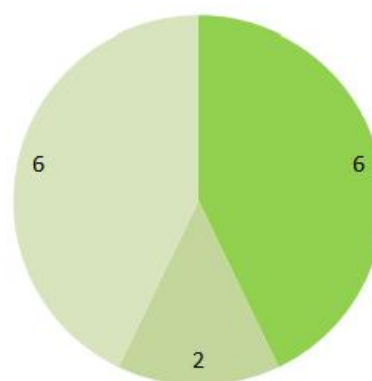
¹²Regiony, jejichž HDP se pohybuje v rozmezí 75-90 % průměru členských států EU.

¹³Pro vymezení venkova na úrovni krajů typologie EU vymezuje tři kategorie regionů (převážně venkovské, přechodné a převážně městské. Metodicky je typologie postavena na hustotě obyvatelstva, s kterou EU pracuje na úrovni rastru tvořeného čtvercovými buňkami o rozloze 1 km² (MZe, 2014, s. 58).

Typologie regionů dle OECD



Typologie regionů dle EU



■ převážně venkovské oblasti ■ přechodné oblasti ■ převážně městské oblasti

Obrázek 6: Členění regionů dle typologie OECD a EU (počet regionů)
Zdroj: vlastní zpracování podle MZe (2014, s. 58-59)

Následující Tabulka 5 (viz str. 46) shrnuje hustotu zalidnění obyvatelstva na kilometr čtvereční v roce 2014 v České republice dle uvedené typologie OECD a typologie EU. Opět lze logicky vyvodit jasný závěr, že při použití typologie EU se obyvatelstvo jeví rovnoměrněji rozmístěno než podle typologie členění regionů OECD. Pro účely této práce je zajímavá zejména kategorie, která zahrnuje převážně venkovské regiony. Dlouhodobé srovnání také ukazuje, že ve venkovských oblastech ČR kontinuálně roste počet obyvatel rychlejším tempem než v ČR celkem. Zatímco počet venkovských oblastí se mírně snižuje (MZe, 2014, s. 60).

Tabulka 5: Hustota zalidnění obyvatelstva regionů (obyvatelstvo/km², rok 2014)

Regiony	Hustota zalidnění [obyvatelstvo/km ²]	
	Podle typologie OECD	Podle typologie EU
převážně městské oblasti	2 506	221
přechodné oblasti	122	154
převážně venkovské oblasti	75	91
Celkem ČR	133	133

Zdroj: vlastní zpracování podle MZe (2014, s. 59)

Podnikatelská struktura venkova ve vztahu k podporám zemědělské politiky

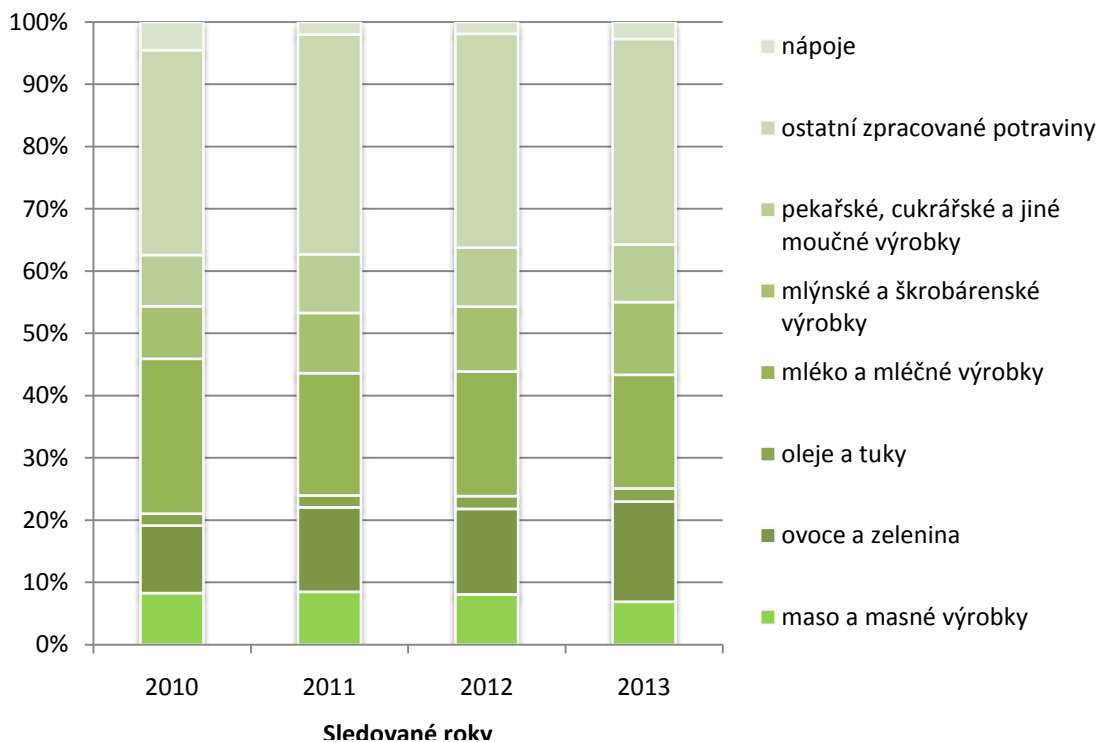
V roce 2013 bylo v ČR registrováno celkem 2 694 737 podnikatelských subjektů, meziročně jich ubylo 33 tisíc. Tento úbytek postihl všechna odvětví, včetně zemědělství. V průměrech dle jednotlivých typů regionů dle typologie EU se struktura podniků podle počtu zaměstnanců výrazně neliší (zejména převážně venkovské regiony a přechodné regiony jsou si blízké). Odvětvová struktura podniků vykazuje mezi jednotlivými typy regionů odlišnosti. Odvětví zemědělství je pochopitelně nejvýše zastoupeno v regionech převážně venkovských (6, 3 %) a nejnižší v oblastech převážně městských (2, 6 %). Významný potenciál nabízejí především malé soukromé podniky (případ řešeného příkladu v práci). Tyto podniky tvoří na venkově významnou příležitost pro podnikání a zaměstnávání lidí. Z toho důvodu na ně je v rámci Programu rozvoje venkova cíleno. Záměrem podpor těchto podniků je především vytvoření pracovních míst a zajištění vyšší příjmové úrovně obyvatel venkova prostřednictvím rozvoje a diverzifikace aktivit na venkově a podporou turistiky. Lze zmínit, že podíl pracovníků v odvětví zemědělství na zaměstnanosti na venkově (zde myšleno v obcích do 2 000 obyvatel) byl např. v roce 2011 6, 5 % (MZe, 2014, s. 60-65).

EZ a trvale udržitelné zemědělství při svých vyšších nárocích na práci nabízejí potenciál pro zlepšování zaměstnanosti na venkově a tím přispívají ke snížení celkové nezaměstnanosti v ČR. Podniky EZ zaměstnávají větší počet pracovníků, než podniky hospodařící konvenčně. Zatímco konvenční systém hospodaření spoléhá více na mechanizaci práce, EZ upřednostňuje tradiční postupy (již zde byl zmiňován např. ruční sběr plevelů či ruční kosení atd.). Podniky v trvale udržitelných systémech nabízejí pracovní místa nejen na samotných farmách, ale často i v dalších navazujících odvětvích, jako je např. zpracování, obchod apod. Zemědělství je na druhou stranu charakteristické sezónními pracemi. V důsledku toho v zemědělství roste nezaměstnanost typicky na konci roku, kdy jsou ukončovány pracovní poměry na dobu určitou apod.

Poptávka po bioproduktech

Je zajímavé porovnat chování spotřebitelů, především tedy poptávku po produktech EZ (resp. trvale udržitelného zemědělství). Podíl hlavních kategorií biopotravin na celkovém obrátu biopotravin znázorňuje Obrázek 7 (str. 48). Struktura hlavních kategorií biopotravin je dlouhodobě stabilní, jak lze vidět i ve sledovaném období 2010 až 2013.

Podíl kategorie potravin (v %)



Obrázek 7: Podíl hlavních kategorií biopotravin na celkovém obratu biopotravin (v %) Zdroj: vlastní zpracování podle Hrabalová (2014, s. 33)

Celkový obrat s biopotravinami českých zemědělských podnikatelů včetně vývozu dosáhl v roce 2013 přibližně 2, 7 mld. Kč. Z toho spotřebitelé v ČR utratili za biopotraviny okolo 1, 95 mld. Kč. To představuje téměř 10% meziroční nárůst. Vývoz biopotravin vzrostl na cca 774 mil. Kč (z toho připadá asi 18 % na opětovný vývoz dovezených biopotravin). Průměrná roční spotřeba na obyvatele v ČR zůstává pod hranicí 200 Kč (v roce 2013 se jednalo o částku 185 Kč a v roce 2012 o 169 Kč). Podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů dosáhl 0, 71 %. Objem dovozu finálních biopotravin realizovaný distributory maloobchodních řetězců, který byl prodán na českém trhu, je odhadován na 800 mil. Kč v roce 2013 (asi 46% podíl na maloobchodním obratu v ČR). Pokud by byl navíc započítán i objem dovozu bioproduktů či biopotravin, které jsou na území ČR dále zpracovány a objem dovozu, který realizují společnosti, které bioprodukty distribuují, ale vyrábějí i vlastní, byl by podíl bioproduktů a biopotravin ze zahraničí ještě vyšší (Hrabalová, 2014, s. 32). Nejvíce biopotravin nakoupí spotřebitelé v maloobchodních

řetězcích, dále pak v prodejnách zdravé výživy a asi 5 % v lékárnách (Šejnohová a kol., 2015, s. 9-10). Jako zajímavost v této souvislosti lze zmínit, že největší zájem o bioprodukty byl podle agentury výzkumu Ipsos ve sledovaném období 2010 až 2013 největší v roce 2011. Výsledky pro ostatní roky se pohybovali kolem podobných hodnot a nezaznamenaly výrazné výkyvy v zájmu o biopotraviny (CSR fórum, 2014, s. 24). Důležitou roli hraje i zvyšující se zájem spotřebitelů, kteří začínají stále více vyhledávat produkty kvalitní a s přidanou hodnotou v podobě etického přístupu k chovu zvířat i šetrnosti k životnímu prostředí. Zvyšujícímu se zájmu spotřebitelů nahrává také fakt, že se zvyšuje výskyt farmářských trhů a tím se zlepšuje i dostupnost bioproduktů a roste počet malých ekologických farem (Sanford, 2011).

2.5 Technologické faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství

Do technologických faktorů lze zařadit činnost spojenou s vědou a výzkumem EZ. Výdaje na výzkum, vývoj a inovace byly pro rok 2014 stanoveny ve výši 34 611 684 tis. Kč (převážná část z rozpočtu ČR), což v porovnání s rokem 2013 byl pokles rozpočtu na tyto výdaje o 14 %. Tento pokles byl způsoben snížením prostředků z EU. Výzkumnými projekty pak byly např. Výzkum v agrárním sektoru, Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje či projekt Komplexní udržitelné systémy v zemědělství, který se zabývá udržitelnými zemědělskými systémy, udržitelným rozvojem v oblasti zemědělství a podporou politiky udržitelného rozvoje v agrárním sektoru (Hrabalová, 2014, s. 46). Projekty jsou tak zaměřené na podporu dalších projektů aplikovaného výzkumu v oblasti zemědělství, rybolovu či vodního a lesního hospodářství (např. na vývoj a výrobu biologických ochranných prostředků pro rostliny či zvířata, vývoj nových metod ochrany rostlin v souladu s principy udržitelnosti, vývoj nových technologií).

Pro případný přechod řešeného zemědělského podniku je zajímavé sledovat i úsilí státu či oborových (zemědělských) a dalších nevládních organizací spojených s propagací EZ. Nekomerční propagace EZ, biopotraviny a bioproduktů je zajištěna částečně díky pravidelné podpoře ze strany Ministerstva zemědělství ČR a několika dalších veřejných i soukromých

zdrojů. MZe každoročně přispívá k zajištění provozu řady nevládních neziskových organizací, z nichž některé působí přímo v sektoru EZ (např. PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, BioSad, Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína, o. s. apod.). Řada ekofare a bioproduktů má možnost své prezentace také v rámci celostátních propagačních akcí nezaměřených přímo na EZ, jakými jsou např. soutěže Regionální potravina, dále např. projekty MZe „Poznej svého farmáře“ nebo „Farmářské slavnosti“ a mnoho dalších akcí. Mezi nejvýznamnější propagační aktivity, které jsou podporované ze zdrojů MZe, patří například (Hrabalová, 2014, s. 50):

- národní propagační kampaň MZe „Září – měsíc biopotravin“ (pravidelná kampaň od roku 2005);
- soutěž „Česká biopotravina roku“ (pravidelná kampaň od roku 2002);
- provoz webu „BIOSpotřebitel.cz“.

K dalším aktivitám patří prezentace a expozice bioproduktů a ekologického zemědělství na veletrzích a výstavách v ČR i v zahraničí za oficiální účasti MZe či dalších nevládních organizací. Kromě toho stojí za zmínku i vzdělávání a podpora informačních systémů, jejichž význam neustále roste. Především jejich úsilí o odbourání byrokratické zátěže celého systému financování či podpůrných programů (Kubata et al., 2014, 59-66).

2.6 Ekologické faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství

Opatření zemědělské politiky přispívají k utváření souladu mezi zemědělstvím a životním prostředím. Částečně byly tyto informace již uvedeny, viz Příloha A (na str. 89). V roce 2014 došlo meziročně k mírnému navýšení spotřeby hnojiv a spotřeby energie v zemědělství. Taktéž došlo k nepatrnému zvýšení produkce emisí ze zemědělského sektoru a mírnému zvýšení výměry, na kterou byly použity přípravky na ochranu rostlin. Plocha zemědělské půdy vedené v ekologickém režimu zemědělství nepatrně vzrostla na 11, 7 % ze zemědělsky obhospodařované půdy v ČR celkem. Tento růst byl zapříčiněn zejména nárůstem podílu travních porostů (MZe, 2014, s. 75).

Degradace půdy způsobuje v ČR ročně škody, které se odhadují zhruba v rozmezí 4 až více než 10 mld. Kč ročně (Hlaváček a kol., 2012, s. 7-8). Tato skutečnost představuje hrozbu

pro dlouhodobou konkurenceschopnost odvětví zemědělství. Také významná část vod je trvale kontaminovaná, přičemž vyhovujícího ekologického stavu nedosahuje 82 % vodní plochy a aspoň uspokojivého chemického stavu 25 % vod (Hlaváček a kol., 2012, s. 7-8). Přitom do ČR skoro žádné vodní toky nepřitékají, naopak je země významným evropským rozvodím. Stav podzemních a povrchových vod je v zemi přímo závislý na dešťových srážkách a stavu krajiny. Velká část současné krajiny přišla díky zemědělské činnosti o přirozené krajinné prvky. V důsledku toho je v krajině snižena schopnost vyrovnávání se s klimatickými výkyvy. Krajina neplní dostatečně svou úlohu v ochraně biodiverzity. Drtivá většina travních porostů je v neuspokojivém stavu. Také má země značné rezervy ve využívání obnovitelných vstupů, energií a zpracování odpadu. Zvýšila se rozloha plochy, na kterou byly použity přípravky na ochranu rostlin. Zdůraznila se také ochrana zvířat a etický přístup k chovu, ochrana vymezených oblastí (chráněných krajinných oblastí, národních parků apod.), oblastí zranitelných dusíkem a zvýšil se důraz na nutnost biodiverzity (Hlaváček a kol., 2012, s. 7-9).

2.7 Syntéza uvedených faktorů ovlivňujících situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství

V této části jsou faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství shrnuty do jednoduché a přehledné tabulky (viz Tabulka 6, str. 52), která tyto vlivy dělí v souladu s tím, jak jsou členěny v celé druhé kapitole (tedy na faktory politicko-legislativní, ekonomické, sociálně-kulturní, technologické a ekonomické). Některé faktory, které jednotlivé kapitoly popisovaly, jsou zde uvedeny heslovitě buď přímo nebo jsou zahrnuty pod zastřešující pojem, stejně tak v tabulce mohou být zahrnuty i faktory, které z rozsahových důvodů jednotlivé kapitoly neuvádí, ale které taktéž ovlivňují prostředí trvale udržitelného zemědělství v České republice. Z rozsahových důvodů taktéž nejsou uvedeny veškeré faktory působící na prostředí trvale udržitelných podniků v zemědělství v ČR, neboť jak zmiňuje úvod druhé kapitoly, jsou vybrány především faktory, které jsou důležité pro potřeby třetí kapitoly, která se zaměřuje přímo na řešený zemědělský podnik. Toto shrnutí tak lze tedy brát jako orientační přehled nikoli vyčerpávající výčet jednotlivých faktorů působících na oblast trvale udržitelných systémů v zemědělství České republiky.

Tabulka 6: Faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství

Faktory ovlivňující situaci trvale udržitelného podnikání v zemědělství PESTE	Politicko-legislativní faktory
	legislativa členství v ekonomických seskupeních politická a ekonomická stabilita země politika rozvoje v zemědělství a její programy
Ekonomické faktory	Sociálně-kulturní faktory
HDP a HPH inflace trh práce daňová zátěž úrokové sazby dotační politika	geografické rozložení obyvatelstva demografický vývoj populace poptávka spotřebitelů po bioprodukci postoje spotřebitelů k ekologii
Technologické faktory	Ekologické faktory
výdaje na vědu a výzkum propagace trvale udržitelného zemědělství stav technologií rychlost technologických změn a postupů	diverzifikace v ekosystému kvalita a složení půdy, povrchových a podzemních vod, ovzduší spotřeba vstupů a produkce výstupů zdravotní stav lidí a zvířat kvalita a bezpečnost potravin

Zdroj: vlastní zpracování

Napříč jednotlivými kategoriemi jsou vidět jasné tendence ČR (a také EU) podporovat dlouhodobě udržitelný rozvoj v zemědělství. V současné době jsou tedy podnikatelé v zemědělství značně motivováni zejména finančními podporami k přechodu na systémy zemědělství, které usilují o dlouhodobou udržitelnost, zejména patrné jsou pak snahy státu motivovat zemědělce k přechodu na ekologické zemědělství. Ovšem jak dlouho bude udržitelná samotná politika rozvoje zemědělství, je v současné době taktéž důležitá otázka, neboť prostředky vyhrazené na politiku rozvoje jsou stále nižší a zemědělci jsou na dotacích stále závislejší. V současné době patří mezi hlavní problémy především nedostatečně vyvinutý trh, který zatím ekozemědělců neumožňuje prodávat svou produkci za odpovídající cenu. Nicméně se ukazuje, že tento trh má v současné době potenciál. Nezanedbatelný je v tomto případě i tlak spotřebitelů (např. na podmínky chovu zvířat, na kvalitní produkci, na produkci regionálních potravin, což může pro zemědělce představovat nový trh atd.).

Třetí kapitola naváže na informace z této kapitoly, které využije při řešení vnějšího a vnitřního prostředí podniku. Na základě tohoto rozboru je podniku navržen projekt žádosti.

3 Vybrané možnosti financování udržitelného rozvoje zemědělského podniku

Kapitola v první části popisuje řešený podnik, postoje majitele a podnikatelské záměry. Je důležité upozornit, že s ohledem na respektování osobních a jiných citlivých údajů, nejsou v této práci uváděny žádné identifikační údaje lidí ani zvířat, které si odborný konzultant zemědělského podniku nepřál uvést.

Druhá část kapitoly řeší možný přestup podniku na EZ jako možnost rozvoje řešeného zemědělského podniku, která je v souladu s principy udržitelnosti. Možný přestup na EZ hodnotí prostřednictvím SWOT analýzy podniku. Pro účely analýzy jsou využity informace uvedené v první a druhé kapitole. Na základě analýzy je zhodnoceno, zda je pro podnik přestup na EZ (tzn. získání certifikace) vhodný či nikoli. Do úvahy nad možným přestupem jsou zahrnuty i postoje majitele řešeného zemědělského podniku a jeho podnikatelské záměry.

Třetí část se zabývá vybranými možnostmi financování udržitelného rozvoje zemědělského podniku. Z rozsahových důvodů a z důvodu zadání podnikatele (viz dále) jsou pro účely práce vybrány možnosti financování prostřednictvím dotací, konkrétně se jedná o dotace poskytované na území ČR prostřednictvím SZIF. Z dotací, které SZIF vyplácí, jsou vybrány dotace poskytované v rámci Jednotné žádosti (obecně se těmito dotacemi zabývá první kapitola, viz str. 29). Jak podnikatel uvedl, rád by na svou zemědělskou podnikatelskou činnost (rozšíření chovu masného skotu pro produkci hovězího masa) získal finanční podporu poskytovanou v rámci JŽ, neboť má s touto formou žádosti zkušenosti, je registrovaný v portálu farmáře SZIF a je se systémem vyplácení spokojen.

Z toho důvodu je ve čtvrté kapitole navržen projekt žádosti vybrané dotace. Na základě tohoto projektu bude řešený podnik schopný splnit podmínky získání dotace a o zvolenou dotaci zažádat. Zpracování projektu se opírá o postup, který je uvedený v první kapitole (viz str. 31).

3.1 Popis a současná situace řešeného zemědělského podniku

Vybraný podnik stáj H+H Kateřina (viz Tabulka 7) je hospodářskou jednotkou působící ve Středočeském kraji (okres Mladá Boleslav). Majitel, pan Jiří Hladík, je zároveň jednatel firmy a vystupuje jako FO. Z pohledu počtu zaměstnanců se řadí zemědělský podnik k malým firmám (rodinná firma). Zemědělský podnik není registrován jako EZ na MZe a nevlastní žádný certifikát spojený s ekologickou zemědělskou produkcí. Stěžejní činností společnosti je především chov koní a nabídka služeb spojených s jezdeckým a jízdou ve spřežení pro různé příležitosti. Vedle této aktivity má společnost ještě celou řadu dalších drobných doplňkových příjmů spojených se zemědělskou činností (př. zemní práce se strojem a doprava, čistící a úklidové práce). Ovšem důležitou aktivitou pro tuto diplomovou práci, kterou podnik rozšířil své podnikání, je chov masného skotu a produkce hovězího masa. Hovězí maso je zpracováno v podniku a distribuováno prostřednictvím přímého prodeje (vlastní prodejna).

Tabulka 7: Základní údaje o podniku

Podnik	
Název	H+H stáj Kateřina (v Obchodním rejstříku jako H+H Jiří Hladík)
Jednatel	Jiří Hladík
Rok zápisu	1999
Právní forma	Společnost s ručením omezeným
Základní kapitál	100 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

V současné době tato zemědělská jednotka obhospodařuje 20 hektarů orné půdy, kterou má ve svém vlastnictví. Na tuto půdu pobírá dotace v rámci Jednotné platby na plochu zemědělské půdy (SAPS), která tak zajišťuje zemědělcům stabilní příjem. Podnik je majitelem 5 hřebců na celoroční zakázkovou kočárovou práci a taktéž poskytuje ustájení pro jednoho koně, jako dodatkový příjem. K dalším chovaným zvířatům patří hovězí dobytek. Momentálně chová podnik celoročně na pastvinách 2 krávy, dále 4 jalovice masného typu, které hodlá ponechat na další chov a 10 jatečních býků.

Krávy jsou chovány celoročně na pastvině o rozloze cca 5 hektarů a býci do jednoho roku věku taktéž. Dospělí býci jsou volně ustájeni ve chlévě. Koně chová majitel odděleně od

hovězího dobytka. Zemědělec se v rámci své činnosti samozásobuje a pro chov dokupuje pouze seno a senáž. Na hospodářská zvířata momentálně dotace nepobírá, ale výhledově je zvažuje (bude ještě zmíněno dále). Při obhospodařování zemědělské půdy se podnik omezuje na využívání agrochemie jen v nezbytných případech. Z umělých hnojiv využívá ledek a NPK hnojivo (kombinované hnojivo využívané při zatravňování a podporující růst rostlin) při setí kukuřice na siláž, jinak pro hnojení využívá domácí hnůj. K postřikům se uchyluje pouze při výskytu plísní nebo při ochraně tzv. zeleného hnojení (cíleně pěstované rostliny pro jejich zapravení do půdy k jejímu lepšímu zúrodnění). Jak lze z uvedených informací odvodit, je činnost podniku šetrná k půdě, což je důležitá skutečnost pro udělení dotací SAPS (a doplňkové dotace Greening). Přestože se nejedná o jednotku EZ, dá se považovat za hospodářskou jednotku v režimu integrovaného systému zemědělství, který se už řadí mezi udržitelné systémy hospodaření

V roce 2014 zahájila podnikatelská jednotka prodej hovězího masa přímo ze dvora. Tento způsob odbytu se jeví, po splnění veškerých náležitostí a hygienických předpisů, podnikateli jako ideální další příjem. Přednosti vidí především v nenáročnosti formy prodeje a přímém kontaktu se zákazníkem. Hovězí maso z vlastních zdrojů nachází své zákazníky a zemědělec je spokojený. Výraznější konkurenci ve své oblasti dle svých slov nepocítuje. Možnost přechodu na certifikované BIO maso zemědělec zatím nezvažuje (v minulosti přechod zvažoval, ale odradily ho přísné podmínky pro certifikaci EZ a především přísné kontroly plnění podmínek).

Své podnikání hodnotí zemědělec jako mírně uspokojivé s tím, že zvažuje další možný vývoj, který by situaci dále zlepšil. K podnikatelským záměrům patří především zvýšit počet jatečních býků. Ideálně chce podnikatel v budoucnu dosáhnout situace, kdy vyprodukuje jednoho jatečního býka z vlastního chovu za měsíc. V důsledku toho je nutné rozšířit chovatelskou základnu. Z tohoto důvodu zvažuje možnost získání dotace na masný dobytek, která by mu umožnila zkvalitnění a rozšíření chovu. Vzhledem ke skutečnosti, že podnikatel již úspěšně pobírá v rámci Jednotné žádosti dotace na jednotnou plochu zemědělské půdy (SAPS a Greening), splňuje tedy obecné podmínky udělení dotace a má s touto formou žádosti zkušenosti. V důsledku těchto skutečností by pro něj získání dotace na tele či telata masného typu mohla být zvažována jako vhodná a relativně snadno dostupná příležitost, jak odpovědným a udržitelným způsobem rozvinout své podnikání.

V druhé části této kapitoly je hodnocen podnik z hlediska silných a slabých stránek a jsou zhodnoceny také příležitosti a hrozby pro případnou konverzi zemědělského podniku na EZ. V důsledku tohoto hodnocení je přehodnocena možnost přechodu na EZ jako možnost budoucího rozvoje podniku udržitelným způsobem. Záměrem kapitoly je přehodnotit závěry jednatele zemědělského podniku o přechodu podniku na EZ a zároveň na základě hodnocení situace podniku je navržen projekt dotace. Podle zadání jednatele by se mělo jednat o dotaci na masné tele. V důsledku rozboru situace podniku je zhodnocena vhodnost volby zvolené dotace.

3.2 Zhodnocení konverze řešeného zemědělského podniku na ekologické zemědělství

V této části je na základě analýzy vnitřních a vnějších vlivů působících na podnik zhodnocena možnost konverze zemědělského podniku na EZ (získání certifikátu pro EZ). Zhodnocení je provedeno prostřednictvím analýzy SWOT, která klasifikuje silné a slabé stránky firmy (vnitřní prostředí firmy) a také klasifikuje příležitosti a hrozby firmy (vnější prostředí firmy). Záměrem zvolené analýzy je zvýraznit přednosti a nedostatky konverze zemědělského podniku.

3.2.1 Silné stránky řešeného zemědělského podniku

Mezi silné stránky lze jistě zahrnout kapitál a zdraví řešené firmy v podobě osobního vlastnictví zemědělské půdy (okolo 20 hektarů), dále technické vybavenosti (zemědělská technika) a rozrůstajícího se stáda masného skotu a dalších hospodářských zvířat. Právě zemědělská technika výrazně přispívá ke konkurenceschopnosti podniku, ovlivňuje produktivitu práce a ekonomiku výroby. Řešený podnik vlastní vozový dvůr vybaven základními stroji potřebnými k zemědělské činnosti (mechanizace odpovídá optimálně obhospodařované zemědělské ploše), dále také stáje, chlévy, garáže, krytý sklad a skladové plochy, kancelářské a hygienické prostory. Opravdu silnou stránkou firmy je však fungující systém integrovaného hospodaření, který je velice blízký podmínkám ekologického zemědělství. V neposlední řadě i odborná způsobilost majitele a především pak jeho osobní zájem, postoje a šetrný přístup k hospodaření. K silným stránkám lze řadit

i vlastní krmivo, chov zvířat blízky přirozeným podmínkám s dostatkem pohybu (patevní chov), využití vlastního hnojení a širší spektrum podnikatelských činností (jízda ve spřežení, jezdeckví, chov skotu, prodej vlastního masa ze dvora atd.). V důsledku těchto skutečností vyplývá, že na konverzi na ekologické zemědělství nebude třeba větších investic, neboť právě důležitým faktorem přechodu, je maximální využití stávajících stavebních a strojních investic, které jinak tvoří výraznou položku při vstupních investicích do zemědělství. Jelikož jsou zvířata chována formou celoroční pastvy (spotřeba práce není tak vysoká, odpadají nároky na investičně nákladné stavby, spotřebu energií apod.), výrobním programem podniku je živočišná produkce bez tržní produkce mléka s produkčním zaměřením užitkového chovu skotu (klade nejmenší požadavky na chovatelské zázemí a spotřebu práce) a krmná dávka je blízka přirozeným metodám (včetně narozených telat, protože nedochází k nepřirozenému odstavení telete), jak již bylo zmíněno, lze očekávat, že snížení produkce při přechodu na EZ nebude výrazné. Mezi silné stránky lze zařadit i vybudované zázemí prodejny pro přímý prodej hovězího masa na statku dle hygienických norem a vybudovanou síť stálých spotřebitelů.

3.2.2 Slabé stránky řešeného zemědělského podniku

V EZ by měly být plochy ekologicky využívané zemědělské půdy poměrně striktně odděleny od ploch využívaných konvenčně z důvodu eliminace negativních vlivů. Pozemky zemědělského podniku ovšem sousedí s pozemky konvenčního zemědělství a bylo by tedy nutné přistoupit v některých místech k přirozeným bariérám (živé ploty, aleje, travní pásy), které by chránily porosty i půdu. Slabou stránkou je v současné době i velikost firmy. Podnik je zatím malou hospodářskou jednotkou v počtu pracovníků (pro další rozvoj či využití nabízejících se příležitostí by bylo třeba tyto počty zvýšit). Další slabou stránkou je propagace a reklama podniku. V současné době podnik provozuje své stránky a stránky na jedné sociální síti avšak nikterak nevyužívá propagačních ani reklamních materiálů k informování spotřebitelů o existenci těchto stránek ani o existenci samotné firmy a její produkci. Při přímém prodeji je vhodné (zejména, pokud je v budoucnu v plánu rozvoj podniku a přímého prodeje masa), aby firma využila veškeré dostupné prostředky reklamy, zejména s lokálním působením.

3.2.3 Příležitosti řešeného zemědělského podniku

Příležitostí pro podnik je další možné využití zavedeného systému podpor pro EZ. Příležitost přechodu na EZ je pro podnik také v oblasti odbytu masa, zejména díky rostoucí poptávce po biopotravinách a nízké konkurenci v lokalitě. Distribuci a prodej bioproduktů si může zajistit podnikatel sám, neboť v tomto ohledu má již zkušenosti, stálou zákaznickou základnu a vhodné prodejní prostory. Další příležitostí, kterou v současné době podnik zcela nevyužívá, je agroturistika. Ta, jako moderní produkt cestovního ruchu, je zaměřená na zabavení návštěvníků přímo na farmě a podnikateli přináší dodatečný příjem. Další příležitostí je využití reklamy a propagace EZ prostřednictvím státu a zájmových organizací. V případě EZ existuje (vedle orgánů státní správy) řada neziskových organizací, které zajišťují ekologické poradenství a tím napomáhají nejen jednotlivým ekozemědělci s propagací, ale pozvedají celé ekologické zemědělství v očích veřejnosti (zemědělec by mohl zvážit i možnost vstupu do některého ze svazů či organizací EZ). V případě firmy by tak bylo možné využít účast na různých specializovaných trzích, výročních a příležitostných akcích, dále letáky do poštovních schránek v lokalitě firmy atd. V případě podnikání v trvale udržitelných systémech je také možnost získat různá daňová zvýhodnění. Do příležitostí lze zařadit i možnost obohacení podnikání o další živočišné druhy hospodářských zvířat. Vedle koní a skotu by tak další možnostmi mohly být ovce či kozy, které by napomohly k efektivnějšímu spásání pozemků, obohatily by případnou agroturistiku a rozšířily by sortiment biomasa. Integrace ovcí a koz by pro podnik nebylo náročné, neboť ovce a kozy nemají vysoké nároky na chov. Na další hospodářská zvířata je také možné získat dotace v rámci Jednotné žádosti.

3.2.4 Hrozby řešeného zemědělského podniku

K nejvýznamnějším problémům současného EZ patří velká administrativní zátěž a byrokracie (požadavky na evidenci v rámci podmínek EZ) zatěžující zemědělské podnikatele (zejména malé podnikatelské subjekty), což je jeden z hlavních důvodů, proč se řešený subjekt staví negativně k přechodu na EZ. Především jsou to složité a přísné právní předpisy vztahující se k registraci a kontrole, velké množství požadovaných evidencí, u kterých často chybí vzájemná provázanost či jsou složité a nepřehledné a dle názoru jednatele v neposlední řadě i chování samotných kontrolních organizací při

kontrolách. U řešeného příkladu firmy spočíval největší problém v oblasti administrativy a byrokracie u příliš přísných hygienických předpisů a požadavků, které bránily subjektu ve výrobě a prodeji bioproduktů přímo na farmě.

Jako další nepříznivý vnější vliv je dostupnost úvěrů v zemědělství, které je typické svou sezónností a specifičností. Pro vybraný podnik by zejména při přechodu na EZ, kdy dochází k vyšším nákladům, mohla být právě dostupnost úvěru odrazujícím argumentem konverze.

K významné hrozbě patří také zaplevelení pozemků, do jisté míry lze (v rámci zachování biodiverzity) zaplevelit tolerovat (u pastvin), ale u orné půdy je tento stav přímo nežádoucí. Pochopitelně také z důvodu přenosu plevelů z polí konvenčního zemědělství, které využívá pesticidy a jiné agrochemikálie. Také v případě nákaz či chorob se v EZ hledají způsoby, které jsou co možná nejvíce přirozené a přírodní (stopové prvky, homeopatika apod.), což může zvýšit náklady spojené s léčbou oproti konvenčním chovům a prodloužit také dobu nemoci a tím i zvýšit hrozbu šíření nákazy (pokud zvíře není vhodným způsobem izolováno).

Pochopitelně se jako další hrozba jeví také nastavení podpor a politika rozvoje, neboť při konverzi zemědělství by aspoň v začátcích byl zisk farmy generován převážně z podpor.

Hrozba může nastat i v případě ztráty důvěry spotřebitele v bioprodukty. Čeští spotřebitelé jsou konvenční a výrazně orientovaní na cenu, v případě, že by ztratily důvěru v bioprodukty (např. negativní zprávy v médiích, zjištění výskytu nepovolených látek v bioprodukcí, porušování pravidel EZ ze strany zemědělců atd.) jejichž cena je navýšena, lze předpokládat, že by došlo k okamžitému poklesu poptávky po bioproduktech.

3.2.5 Syntéza silných a slabých stránek řešeného zemědělského podniku a příležitostí a hrozeb působících na zemědělský podnikatelský subjekt

Vyjmenované vlivy a faktory, které působí (nebo mohou působit) na zemědělský podnik a jeho případnou konverzi na ekologické zemědělství shrnuje v nejdůležitějších bodech následující tabulka tabulky (viz Tabulka 8).

Tabulka 8: Faktory a vlivy působící na přechod zemědělského podniku na EZ

Shrnutí SWOT		Faktory	
		Pozitivní	Negativní
Vlivy	Vnitřní	<p>SILNÉ STRÁNKY</p> <p>kapitál a zdraví firmy diverzifikace podnikatelských činností hospodaření v integrovaném způsobu zemědělství vlastní prodejna a odbyt produkce</p>	<p>SLABÉ STRÁNKY</p> <p>ekologizace lokality propagace a reklama firmy malá jednotka s malým počtem pracovníků důležitost a potřeba dotací při podnikání</p>
	Vnější	<p>PŘÍLEŽITOSTI</p> <p>finanční podpory a daňová zvýhodnění EZ rostoucí zájem o bioprodukci propagace a reklama EZ nové tržní a podnikatelské příležitosti</p>	<p>HROZBY</p> <p>legislativní a administrativní požadavky na EZ přírodní vlivy závislost EZ na dotacích dostupnost úvěrů pro zemědělce</p>

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě výčtového shrnutí faktorů a vlivů lze nyní jednotlivé uvedené skutečnosti zhodnotit prostřednictvím váhy (subjektivně stanovený koeficient důležitosti) a subjektivní hodnocení spokojenosti se stavem¹⁴, které vyplynulo z diskuze s podnikatelem zemědělského podniku¹⁵ (viz Tabulka 9, str. 61). Je nutné upozornit, že SWOT analýza je silně ovlivněna postoji podnikatele zemědělského podniku, který má negativní postoj k formální stránce přechodu zemědělského podniku na ekologické zemědělství. Samotnou podstatu ekologického zemědělství, kterou je usilování o udržitelný rozvoj v oblasti zemědělství, schvaluje, což dokládá i způsob hospodaření řešeného zemědělského podniku. Z diplomové práce ovšem jasně vyplívají snahy státu o zjednodušení administrativní zátěže pro zemědělské podnikatelské subjekty.

¹⁴Hodnocení na škále od 1 do 5 (1 pro minimální spokojenost se stavem a 5 pro maximální spokojenost se stavem). U slabých stránek a hrozeb je hodnocení uvedeno s mínusem.

¹⁵U výsledku, který lze získat vynásobením dané váhy a hodnocení, je stav žádoucí, aby jeho hodnota dosáhla, co možná nejvyššího kladného čísla.

Tabulka 9: Ohodnocení jednotlivých vlivů a faktorů působících na zemědělský podnik

SWOT	Faktory a vlivy prostředí	Váha	Hodnoení	Výsledek
SILNÉ STRÁNKY	kapitál a zdraví firmy	0,30	3	0,90
	diverzifikace podnikatelských činností	0,20	4	0,80
	integrováný způsob zemědělství	0,30	5	1,50
	vlastní prodejna a odbyt produkce	0,20	3	0,60
	Výsledek	1,00	X	3,80
SLABÉ STRÁNKY	ekologizace lokality	0,20	-2	-0,40
	propagace a reklama firmy	0,15	-1	-0,15
	malá jednotka s malým počtem pracovníků	0,40	-2	-0,80
	důležitost a potřeba dotací při podnikání	0,25	-2	-0,50
	Výsledek	1,00	X	-1,85
PŘÍLEŽITOSTI	finanční podpory a daňová zvýhodnění EZ	0,30	4	1,20
	rostoucí zájem o bioprodukci	0,25	3	0,75
	propagace a reklama EZ	0,25	4	1,00
	nové tržní a podnikatelské příležitosti	0,20	2	0,40
	Výsledek	1,00	X	3,35
HROZBY	legislativní a administrativní požadavky na EZ	0,45	-1	-0,45
	přírodní vlivy	0,25	-3	-0,75
	závislost EZ na dotacích	0,15	-3	-0,45
	dostupnost úvěrů pro zemědělce	0,15	-3	-0,45
	Výsledek	1,00	X	-2,1

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě uvedeného subjektivního hodnocení jednotlivých nejvýraznějších vlivů a faktorů působících na řešený zemědělský podnik vyplývajících ze společné diskuze lze provést celkové vyhodnocení SWOT analýzy prostřednictvím součtu vnitřních a vnějších vlivů, které je uvedené v následující tabulce (viz Tabulka 10, str. 62).

Tabulka 10: Výsledný součet vnitřních a vnějších vlivů SWOT analýzy

VNITŘNÍ VLIVY	Silné stránky	3, 80
	Slabé stránky	-1, 85
Součet vnitřních vlivů		1, 95
VNĚJŠÍ VLIVY	Příležitosti	3, 35
	Hrozby	-2, 10
Součet vnějších vlivů		1, 25
VÝSLEDNÝ SOUČET VLIVŮ		3, 20

Zdroj: vlastní zpracování

Z dosaženého výsledku lze vidět, že přechod podniku na EZ nedosahuje vysokého výsledku hodnocení. Pouze na základě dosaženého výsledku SWOT analýzy nelze jednoznačně přestup na ekologické zemědělství řešenému podniku doporučit a lze souhlasit s postojem zemědělce, který v současné době neuvažuje o přestupu na EZ.

Je nutné znovu upozornit, že výsledek je značně ovlivněn subjektivním hodnocením jednatele zemědělského podniku, který není dostatečně motivovaný k přechodu na ekologické zemědělství. Z části je důvodem nastavený systém kontrol a podmínek spojených s ekologickým zemědělstvím. Přestože podle principů EZ je upřednostňováno samozásobitelství, současná praxe funguje tak, že vstupy do výrobního procesu musí být ze schválených (ekologických) zdrojů, což hlavně ze začátku při konverzi zemědělského podniku zvyšuje náklady zemědělce. Tyto náklady mohou být kompenzovány prostřednictvím dotací, ale pro jejich získání musí podnikatelský zemědělský subjekt splnit řadu podmínek. Řešený podnik je v tomto případě ve výhodě, neboť způsob jeho hospodaření je blízký principům ekologického zemědělství (lze říci, že jeho způsob je totožný s EZ). Na druhé straně ale již z druhé kapitoly vyplývá závěr, že značná část certifikované produkce se prodává jako produkt konvenčního zemědělství z důvodu nedostatečně rozvinutého trhu. Tudíž to opět demotivuje zemědělce k přechodu. Z části je důvodem i skutečnost, že podnikatelský zemědělský subjekt hospodaří za podmínek velice blízkých EZ. Z toho důvodu mu jeho hospodaření poskytuje dobré uspokojení z práce, neboť je v souladu s jeho postoji k etice chovu zvířat a přístupu k životnímu prostředí. Své podnikání zemědělec hodnotí jako uspokojivé i na základě dosaženého hospodářského výsledku, přestože přiznává, že se na tomto výsledku podílejí i dotace, které mu jsou poskytovány na jednotnou plochu půdy (SAPS a Greening).

Z toho důvodu by pro zemědělce mohla být motivačním podmětem pro přestup podniku na EZ možnost získat další finanční podpory. Pro získání podpory ovšem zemědělský subjekt nemusí být bezpodmínečně zemědělcem v ekologickém režimu hospodaření, neboť možnost získání finanční podpory (resp. určitých typů podpor) je možné i pro jiné systémy zemědělství (za splnění určitých podmínek i pro zemědělce hospodařící v konvenčním způsobu zemědělství).

Třetí část této kapitoly zhodnotí vybrané možnosti financování pro řešený zemědělský podnik. V úvodu třetí kapitoly je již zmíněno, že se práce zaměřuje pouze na dotace vyplácené v rámci JŽ. Důvody volby právě tohoto systému jsou jednak rozsahové možnosti této práce a především pak zadání zemědělského podniku, který tento systém již využívá a je s ním spokojený.

3.3 Návrh vhodné možnosti financování udržitelného rozvoje řešeného zemědělského podniku

V souladu se zadáním řešeného zemědělského podniku a v návaznosti na zhodnocení jeho současné situace jsou v této části hodnoceny možnosti získání dotace v rámci Jednotné žádosti. Kapitola se opírá o teoretickou část, kde byl představen systém dotací vyplácený prostřednictvím SZIF. Jednotlivé dotace a jejich stručný popis uvádí Tabulka 2 (str. 30).

Ze zadání podniku vyplynulo, že by zemědělec rád usiloval o dotaci na chov masných telat. Vzhledem ke skutečnosti, že již využívá dotace SAPS a Greening a vlastní skot masného typu, je pravděpodobné, že je tato dotace pro něj realizovatelná. Tato část kapitoly tento předpoklad přehodnotí z hlediska posouzení vhodnosti dle platných podmínek udělení dotace. Taktéž s přihlédnutím k současné situaci řešeného zemědělského podniku, která vyplynula z předchozích oddílů této kapitoly. Výsledný závěr a vhodnosti či nevhodnosti vyplývá z porovnání platných podmínek a situace zemědělského podniku.

Z rozsahových důvodů není možné rozebrat z hlediska vhodnosti pro řešený zemědělský podnik všechny přímé platby Jednotné žádosti. V důsledku toho je uveden v následujícím schématu (viz Obrázek 8, str. 64) pouze jejich výčet s poznámkou o vhodnosti či nevhodnosti dotace pro zemědělský podnik.

Jednotná platba na plochu (SAPS)	<ul style="list-style-type: none"> • Vhodná dotace pro řešený podnik • Dotaci řešený zemědělský podnik využívá
Greening	<ul style="list-style-type: none"> • Vhodná dotace (příplatek SAPS) pro podnik • Příplatek řešený zemědělský podnik využívá
Platba pro mladé zemědělce	<ul style="list-style-type: none"> • Nevhodná dotace pro řešený podnik • Podnik nesplňuje podmínky dotace
Přechodné vnitrostátní podpory (PVP)	<ul style="list-style-type: none"> • Vhodná dotace pro řešený podnik • Dotaci řešený podnik využije v roce 2016
Dobrovolné podpory vázané na produkci (VCS)	<ul style="list-style-type: none"> • Vhodná dotace (na masné tele) pro podnik • Dotaci řešený podnik nevyužívá
Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (LFA)	<ul style="list-style-type: none"> • Nevhodná dotace pro řešený podnik • Podnik nesplňuje podmínky dotace
Platby v rámci sítě Natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě	<ul style="list-style-type: none"> • Nevhodná dotace pro řešený podnik • Podnik nesplňuje podmínky dotace
Agroenvironmentálně-klimatické opatření (AEKO)	<ul style="list-style-type: none"> • Nevhodná dotace pro řešený podnik • Podnik nesplňuje podmínky dotace
Ekologické zemědělství (EZ)	<ul style="list-style-type: none"> • Nevhodná dotace pro řešený podnik • Podnik nesplňuje podmínky dotace
Dobré životní podmínky zvířat (DŽPZ)	<ul style="list-style-type: none"> • Nevhodná dotace pro řešený podnik • Podnik nesplňuje podmínky dotace
Agroenvironmentální opatření 2007-2013	<ul style="list-style-type: none"> • Nevhodní dotace pro řešený podnik • Podnik nesplňuje podmínky dotace

Obrázek 8: Posouzení vhodnosti dotací Jednotné žádosti pro řešený podnik
Zdroj: vlastní zpracování

Jak lze vidět, v souladu s podnikatelskými záměry řešeného podniku a s přihlédnutím k jeho současné situaci, je pro podnik vhodných hned několik přímých plateb. Jak již bylo v práci uvedeno, řešený podnik využívá Jednotnou platbu na plochu (SAPS), v rámci této platby podnik využívá i možnost (příplatkové) platby na Greening, která podporuje zemědělské postupy v souladu s životním prostředím a ochranou klimatu (např. diverzifikaci plodin, zachování úrovně trvalých travních porostů atd.). Pro rok 2016

předpokládá zemědělec také podání žádosti na Přechodné vnitrostátní podpory, které jsou poskytované plně z rozpočtu ČR jako doplňkové platby k SAPS. V rámci tohoto titulu chce zemědělský podnikatel zažádat o platbu na chov krav bez tržní produkce mléka v roce 2016. Další vhodnou možností získání podpory jsou platby vázané na produkci, konkrétně se jedná o podporu na chov telete masného typu. Tímto je potvrzen předpoklad o vhodnosti dotace na chov telete masného typu. V důsledku toho a v souladu se zadáním řešeného zemědělského podniku je tato možnost navržena jako vhodná možnost financování udržitelného rozvoje podniku a v další části kapitoly je vypracován návrh projektu, na jehož základě bude moci zemědělský subjekt o tuto dotaci usilovat. U zbylých uvedených plateb řešený podnik nesplňuje podmínky udělení platby (např. nesplňuje věkové omezení, není registrován jako EZ či nesplňuje počet kusů zvířat nebo se místo podnikání nenachází v chráněných oblastech atd.).

3.4 Vypracování návrhu projektu plnění podmínek dotace doporučené zemědělskému podniku

V návaznosti na předchozí doporučení je v této části navržen projekt, na jehož základě bude podnik schopný realizovat dotaci nazvanou Podpora na chov telete masného typu, která spadá do Dobrovolných podpor vázaných na produkci v rámci Jednotné žádosti. Zvolená podpora by mohla být příležitostí dalšího rozvoje zemědělského podniku v oblasti chovu skotu.

Předpokládaný rok podání žádosti je rok 2017. Pro tento rok není v čase vypracovávání diplomové práce zveřejněna aktuální sazba dotace a ani podmínky udělení¹⁶, z toho důvodu práce vychází ze současných či obvyklých údajů s tím, že se jedná o předběžný návrh, který bude nutné před realizací aktualizovat a upravit. Informace, které jsou v projektu uvedeny, jsou založeny na předběžném odhadu a je možné, že se budou v době realizace projektu a při podání žádosti mírně lišit. Tyto možné odlišnosti (např. datum porodu apod.) ovšem nesnižují přínos projektu ani nemění jeho cíl a jsou zahrnuty v rizikových scénářích projektu.

¹⁶ Např. podmínkou udělení dotace je podat žádost do 15. 5., tento termín byl v roce 2015 výjimečně přesunut na 29.5. V práci se ovšem bude pracovat s obvyklým předpokládaným termínem.

Projekt je pro účely práce rozdělen do tří fází (viz Obrázek 9). Fáze navazují na postup žadatele, který je zmíněn v teoretické části (viz str. 21). Přípravná fáze je založena na informacích uvedených v diplomové práci. Druhá část projektu je rozdělena na projekční a realizační fázi. Projekční fáze je vypracována v této diplomové práci na základě vybraných metod projekčního řízení. Metody budou vybrány v souladu s povahou projektu, jeho požadavky a nároky. Realizační fáze bude uskutečněna podnikatelem řešeného zemědělského podniku. Ten také ukončí projekt podáním žádosti o zvolenou dotaci.



Obrázek 9: Fáze navrženého projektu zvolené dotace
Zdroj: vlastní zpracování

3.4.1 Přípravná fáze projektu žádosti o dotaci

Značná část této fáze navazuje na obecné informace uvedené v první kapitole a na informace uvedené v prvních částech této třetí kapitoly, proto jsou informace uvedeny jen v krátkosti. Jednotlivé prvky přípravné fáze ilustruje Obrázek 10.



Obrázek 10: Schéma přípravné fáze projektu
Zdroj: vlastní zpracování

Popis situace podniku

Podnikatelská jednotka v současné době vlastní několik kusů skotu masného typu vhodného pro další chov. Pro podmínky splnění dotace se jedná konkrétně o čtyři kusy jalovic skotu masného typu, které mohou být připuštěny začátkem roku 2016 a dvě krávy. Jedna z nich bude připuštěna taktéž začátkem roku 2016 a druhá se v daném roce otelí (rozhodující proto bude doba narození a evidence telete, které je po schváleném registrovaném býkovi masného typu). Zemědělský subjekt nevlastní registrovaného plemenného býka masného typu, kupuje si inseminační dávky. Vzhledem ke skutečnosti, že samice mohou být připuštěny až v roce 2016 a březost krávy trvá průměrně 285 dní, lze předpokládat, že telata budou narozena na začátku roku 2017 a tudíž bude moct subjekt tuto dotaci zvažovat až pro rok 2017, podobně jako u březí krávy, která bude rodit v první polovině roku 2016.

Popis poslání projektu

Strategií projektu je vytvořit plán plnění podmínek dotace (projekční fáze projektu), na jehož základě bude možné realizovat zemědělským podnikem žádost na Podporu chovu telete masného typu (realizační fáze a fáze podání žádosti o dotaci). Klíčovým prvkem celého projektu je časový harmonogram dílčích úkolů.

Popis podmínek pro získání Podpory na chov telete masného typu

V rámci podmínek opatření žadatel musí (SZIF, 2015b):

- být FO nebo PO, být aktivní zemědělec, být aktivní podnikatel (obecné podmínky);
- žádost podat v řádném termínu do 15. května¹⁷ (obecná podmínka);
- dodržovat podmínky Podmíněnosti (obecná podmínka)
- celková částka přímých plateb poskytnutá zemědělcům musí být min 100 Eur (obecná podmínka);
- vykázat veškerou zemědělskou půdu a zakreslit díly půdních bloků do mapy (obecná podmínka);
- vykázat na registrovaném hospodářství (v ústřední evidenci) narození telete masného typu v období od 1. 4. roku předcházejícího podání žádosti do 31. 3. příslušného kalendářního roku;

¹⁷ Tento termín byl v roce 2015 výjimečně přesunut na 29.5. V práci se ovšem bude pracovat s obvyklým předpokládaným termínem.

- požádat o platbu na minimálně 1 tele¹⁸ (a musí být vyplněna Deklarace);
- zvíře musí být nahlášeno do systému evidence (20 dnů ode dne jeho narození musí být označeno a datum narození musí být nahlášeno nejpozději do 7 dnů ode dne označení telete¹⁹).

Společně s vyplněnou Jednotnou žádostí musí být předložen seznam telat masného typu, která žadatel vykázal jako narozená od 1. dubna roku předcházejícího podání žádosti do 31. března příslušného kalendářního roku, včetně identifikačních čísel, dat narození a systému chovu z hlediska tržní produkce mléka matek a včetně označení otce dle registru plemeníků a výpočet platby (SZIF, 2015b). Ve výpočtu platby dotace je zahrnuta stanovená sazba²⁰ (v Kč) násobená počtem způsobilých dobytčích jednotek (VDJ)²¹, jak uvádí vzorec (1). Pro rok 2015 je stanovena sazba dotačního titulu Podpora na chov telete masného typu stanovena na 10 001, 78 Kč na jednu způsobilou VDJ (SZIF, 2015d).

$$\text{Výpočet platby} = \text{sazba} \cdot \text{počet způsobilých VDJ} \quad (1)$$

Zhodnocení proveditelnosti projektu

V důsledku toho, že podnikatel již pobírá dotace v rámci SAPS, splňuje obecné podmínky udělení dotace v rámci JŽ. Zemědělec by rád v ideálním případě (pokud se narodí všechna telata) získal dotace na celkový počet 6 telat. Díky dotacím pobíraným na SAPS také splňuje podmínku minimální celkové vyplácené částky. Jelikož je evidence telat povinná pro všechna telata (bez ohledu na to, zda na ně zemědělec hodlá pobírat dotace či nikoli), je jisté, že tato podmínka bude taktéž zemědělcem splněna. Z pohledu investic nejsou předpokládány vysoké nároky, neboť veškeré náklady, které jsou spojené s plněním podmínek dotace, jsou zároveň náklady spojené s běžným chodem zemědělského podnikání bez ohledu na projekt, s kterými zemědělec již počítá (proces inseminace, chov březích krav, asistence u porodu, systém péče o hnojiva atd.). Do nákladů z pohledu projektu se tak může promítnout pouze možná vyšší cena za býka, který musí být zvolen

¹⁸ Matkou telete musí být kráva chovaná v systému bez tržní produkce mléka, její plemeno nerozhoduje. Zároveň otcem telete musí být býk masného plemene evidovaný v ústředním registru plemeníků.

¹⁹ Lhůta 7 dnů se může prodloužit o tzv. technickou toleranci dle způsobu, jakým způsobem proběhlo nahlášení (např. u papírové formy se přidává dalších 7 dní, u emailu záleží na dnu přijetí emailu).

²⁰ Sazba je zveřejněna do 30. 11. na internetových stránkách MZe či SZIF a nejméně v jednom deníku s celostátní působností.

²¹ Způsobilé dobytčí jednotky se u telat přepočítávají dle stanovených koeficientů. U telat do 6 měsíců (včetně) je koeficient 0, 4 VDJ a telat od 6 měsíců do 12 měsíců (včetně) je koeficient 0, 6 VDJ.

dle schváleného seznamu plemenných býků. S registrací zvířat ani s podáním žádosti nejsou spojené žádné poplatky.

Logický rámec projektu

Metoda logického rámce poslouží jako pomůcka pro zahájení a konkretizování strategie projektu dotace. Hlavním cílem projektu je vypracovat návrh projektu plnění podmínek dotace prostřednictvím časového harmonogramu plnění dílčích úkol. Na základě tohoto projektu bude zemědělský podnikatel schopný realizovat jednotlivé dílčí úkoly v souladu s požadovanými podmínkami dotace. Výstupem projektu je podání žádosti o Podporu na chov telete masného typu (žádost podá majitel zemědělského podniku). Získáním dotace by bylo subjektu umožněno rozvinout své podnikání v souladu s principy udržitelnosti.

Tabulka 11: Logický rámec

Přínosy projektu	Ukazatele dosažení přínosů	Zdroje údajů pro ukazatele	Předpoklady dosažení přínosů
možnost rozvoje chovu skotu v podniku v souladu s principy udržitelnosti a podnikatelskými záměry zemědělce	realizovatelná možnost rozvoje, uspokojení z práce, uspokojení z environmentálního přístupu	možné získání finanční dotace, neekonomické faktory	vhodná volba dotace, motivace subjektu k hospodaření v udržitelném systému
Cíle projektu	Ukazatele dosažení cílů	Zdroje údajů pro ukazatele	Předpoklady dosažení cílů
návrh projektu dotace, realizace projektu a získání dotace	realizovatelný návrh projektu dotace	závazné podmínky získání dotace	časový plán, plnění dílčích úkolů
Výstupy projektu	Ukazatele dosažení výstupů	Zdroje údajů pro ukazatele	Předpoklady dosažení výstupů
podání žádosti o dotaci na chov telete masného typu	schválení žádosti, získání dotace	splnění závazných podmínek dotace	zvládnutí časového plánu, vyplnění oficiálního formuláře žádosti
Činnosti projektu	Potřebné vstupy/zdroje	Hrubý rozpočet	
sestavení návrhu projektu, realizace projektu, vypracování a podání žádosti	finanční zdroje, technická vybavenost (PC, internet, telefon), chovatelské zázemí	výdaje spojené se splněním podmínek dotace	

Zdroj: vlastní zpracování

3.4.2 Projekční a realizační fáze projektu žádosti o dotaci

Projekční fáze je v této práci vytvořena na základě vybraných metod projekčního řízení.²² Jednotlivé prvky projekční a realizační fáze znázorňuje Obrázek 11.



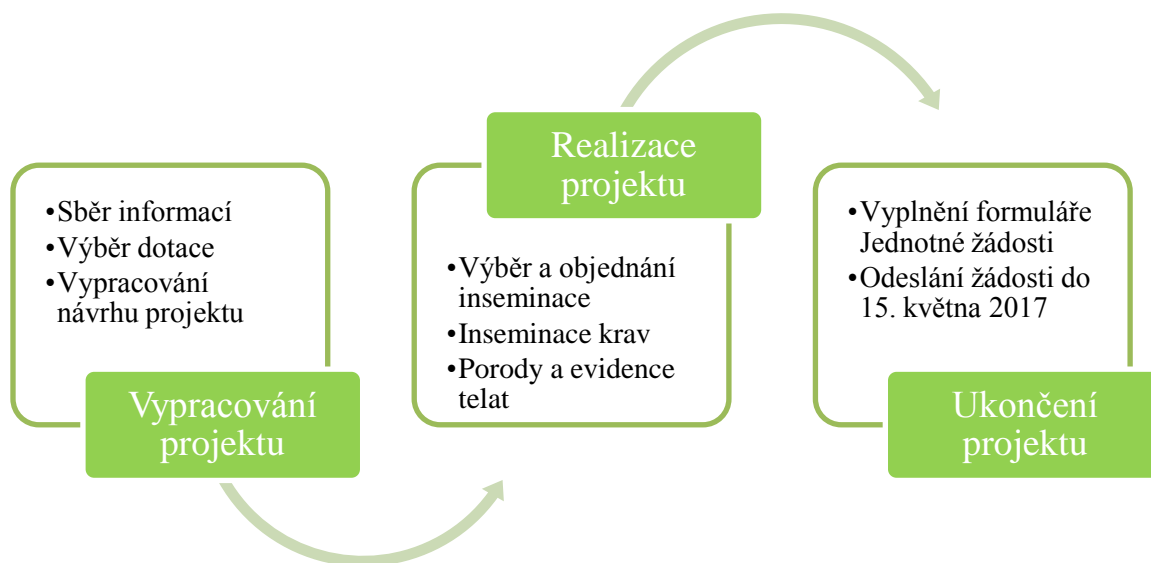
Obrázek 11: Schéma projekční a realizační fáze projektu

Zdroj: vlastní zpracování

Struktura jednotlivých činností projektu

V práci je vysvětleno, že tento dotační titul je vybrán pro svou vhodnost a snadnou realizovatelnost zemědělskou jednotkou. Zemědělský podnik splňuje obecné podmínky udělení dotace a v současné době téměř splňuje i podmínky pro Podporu na chov masného telete, neboť nově není požadováno, aby matka telete byla kráva masného typu. Podnik vlastní 2 krávy a 4 jalovice, které celoročně chová na pastvině a pro splnění požadavků dotace tedy pouze stačí pro inseminaci zvolit býka ze schváleného seznamu plemenných býků masného typu, pohlídat si doby porodů telat a zažádat o dotaci v příslušném termínu. V důsledku této skutečnosti je struktura dílčích činností velice jednoduchá a snadno realizovatelná (viz Obrázek 12, str. 71). V diplomové práci je uskutečněn dílčí úkol, kterým je vypracování projektu žádosti o dotaci (v rámci přípravné a projekční fáze projektu). Podnik tedy na základě tohoto projektu uskuteční realizaci projektu a projektu ukončí.

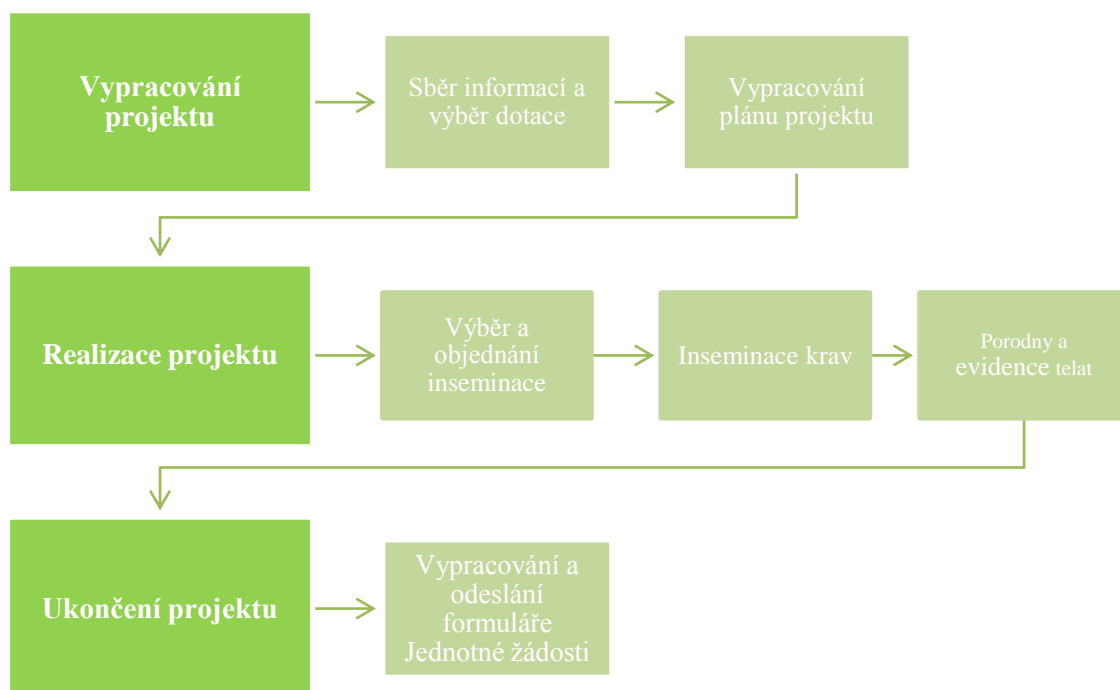
²² V projektu jsou doby trvání jednotlivých činností pouze odhadovány a předpokládány (není možné přesně určit vhodnou dobu březosti krav, předpokládat termín úspěšného zabřeznutí, předpokládat celkovou dobu březosti krávy a odhadnout přesný termín porodu), z toho důvodu nejsou využity všechny běžně používané metody v projektovém řízení (např. metoda PERT, síťové grafy, Ganttův diagram apod.), také není nutné stanovit metodou kritické cesty pro dobu trvání projektu, neboť tato doba je odvozena od termínu podání žádosti.



Obrázek 12: Struktura jednotlivých činností projektu

Zdroj: vlastní zpracování

Logická návaznost plnění jednotlivých dílčích činností projektu dotace na základě předešlého grafického zpracování je naznačena v uvedeném obrázku (viz Obrázek 13).

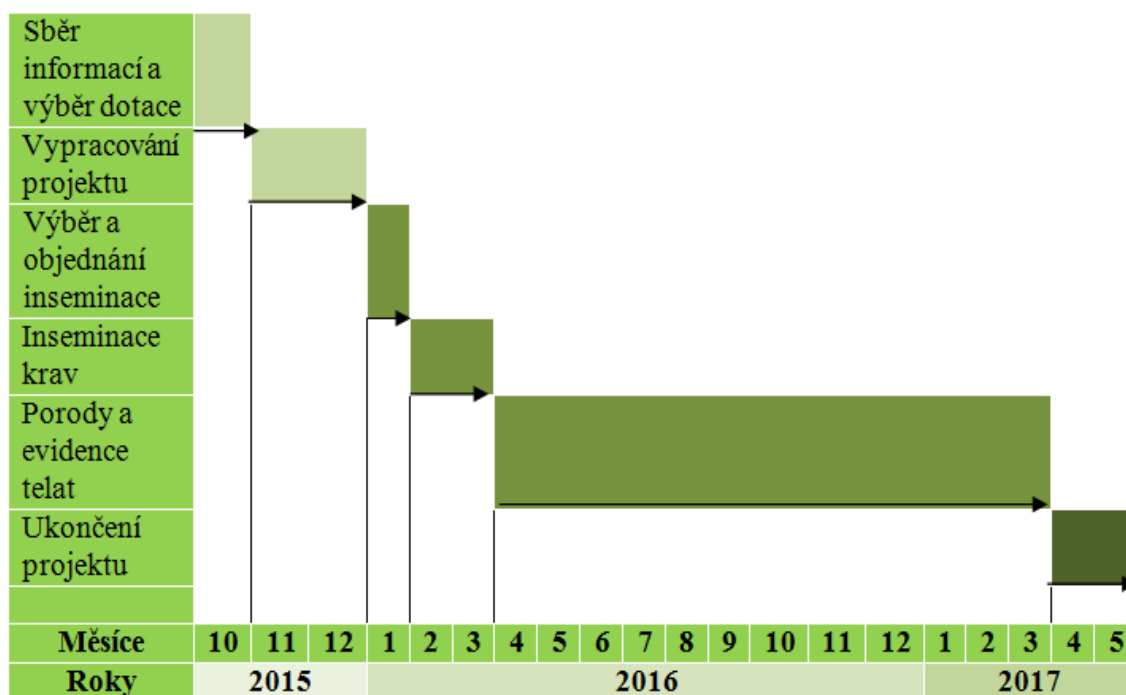


Obrázek 13: Logická návaznost plnění dílčích úkolů

Zdroj: vlastní zpracování

Časový harmonogram činností

Pro znázornění logické posloupnosti uvedených činností v čase slouží následující grafické zpracování (Obrázek 14). Je nutné znovu upozornit, že se jedná zatím o předběžný odhad doby inseminace a porodů (viz text pod obrázkem).



Obrázek 14: Časový harmonogram činností

Zdroj: vlastní zpracování

První dva dílčí úkony jsou zpracovány v rámci této diplomové práce. Zbylé činnosti realizuje řešený zemědělský podnik. V rámci podmínek Podpory na chov telete masného typu je stanoveno, že tele masného typu musí být narozeno v období od 1. dubna roku předcházejícího podání žádosti do 31. března roku, kdy je žádost o dotaci podána. Na začátku tohoto období je předpokládána doba porodu jednoho telete (dle dřívější doby připuštění) a na konci sledovaného období je předpokládáno narození zbylých 5 telat (předpoklad vychází z průměrné doby březosti krávy, která je 285 dní). Je tedy klíčové, aby si zemědělec pohlídal termíny porodů. Rozhodující je také plemenné zařazení budoucího otce telete, tím musí být registrovaný plemenný býk masného typu (seznam býků masných plemen je k nahlédnutí na stránkách MZe). Inseminaci vzorku vybraného

býka provádí certifikovaný odborník, kterého si jednotka musí předem zajistit. V ceně úkonu pak je nejen úkon inseminace, ale později i kontrola březosti krávy. Všechna telata musí být řádně označena ušními značkami do 20 dnů ode dne narození (ale již krátce po narození musí proběhnout ohlášení telete Českomoravské společnosti chovatelů, která teleti přidělí identifikační číslo) a 7 dnů (popř. 14 v případě písemného způsobu nahlášení) od data označení nahlášena do ústřední evidence. Telata musí být řádně označena a nahlášena vždy, bez ohledu na to, zda zemědělec na telata plánuje pobírat dotace či nikoli. Tele musí být hned po porodu označeno na základě přiděleného identifikačního čísla, v případě, že ještě není označeno ušními značkami (na obou uších), musí do doby, než k tomuto označení dojde, nosit identifikační číslo např. viditelně na obojku.

Identifikace a hodnocení rizik

Jak uvádí Tabulka 12 (str. 74), jako největší riziko z celého plánu se jeví rizika spojená s reprodukcí. Především možnost problému se zabřeznutím je poměrně vysoká (zejména u jalovic). Nicméně ne natolik, aby celý projekt ohrozila a to především díky zařazení většího počtu kusů samic skotu do projektu. Je nepravděpodobné, že by všech 6 krav mělo problémy s reprodukcí, především díky skutečnosti, že 2 krávy jsou již zkušené matky a problém s březostí v minulosti neměly. U jalovic spíše hrozí opoždění v důsledku nutnosti celý proces inseminace opakovat (v případě, že první inseminace nebyla úspěšná) a to i několikrát (z toho důvodu se vybírá schválený registrovaný plemenný býk, který je vhodný i pro jalovice, tzn., že úspěšnost inseminace jalovic je u takového plemenného býka vyšší). U jalovic může hrozit také zjištěná neplodnost, nicméně ani tato skutečnost by neohrozila celý projekt a ztráta z neuskutečněné dotace na tele může být v tomto případě kompenzována porážkou neplodné jalovice s následným prodejem masa. Finanční prostředky získané z prodeje pak mohou být využity na nákup nového zvířete.

Popisná legenda k hodnocení jednotlivých složek závažnosti rizika, které uvádí Tabulka 12 (na str. 74) je k nahlédnutí v příloze (viz Příloha D: Popisná legenda k PNH metodě, str. 94)

Tabulka 12: Hodnocení rizik

Fáze	Zdroj rizika	Identifikace nebezpečí	Hodnocení závažnosti rizika *				Krizový scénář	Krizový plán (Bezpečnostní opatření)
			P	N	H	R		
Přípravná fáze	neinformovanost	nesprávná volba dotačního titulu	1	1	1	1	nesplnění podmínek	časová rezerva, oprava záměru, poradenství
	chybně sestavený projektový plán	opomenutí či neplnění dílčích úkolů	2	2	2	8	selhání dílčí části	průběžná kontrola, projektové řízení
		nedodržení lhůt projektu	2	1	2	4	nestihnutí termínů	ponechání dostatečných časových rezerv na nápravu
	dotační politika	nevplácení dotací, změna podmínek	3	4	3	36	zrušení plánu	pozastavení plánu, využití telat pro odbyt či na chov
Přípravná fáze	chybný výběr býka	nevybrán ze seznamu	1	5	1	5	zamítnutí dotace	využití telat pro odbyt či na chov
	problém s reprodukcí	neploidnost	3	5	2	30	nezískání telete	větší počet kusů krav v plánu projektu
		problém se zabřeznutím	4	4	3	48	zpoždění	kráva vyřazena, tele ponecháno na chov
		komplikace při porodu, úmrtí telete	3	3	2	18	nezískání telete	větší počet kusů telat v plánu projektu
Realizace	chybné vypracování	nesprávné, neúplné či chybějící údaje	1	5	1	5	sankce či nezískání dotace	elektronická forma podání s automatickou kontrolou
	včasné neodeslání	chyba na straně podnikatele	1	5	1	5	sankce z prodlení	časová rezerva, projektový plán

* Pravděpodobnost vzniku rizika (P), pravděpodobnost následků rizika (N), H je názor hodnotitelů (jednatele podniku a autorky práce), celkové vyhodnocení rizika (R), které vznikne vynásobením jednotlivých složek. Složky PNH jsou hodnoceny na škále od 1 do 5 (1 je méně závažná forma rizika, 5 je závažná forma rizika).

Zdroj: vlastní zpracování

Plánování čerpání zdrojů

Tabulka 13 uvádí plánování zdrojů. Výdaje jsou oceněny odhadem na základě zkušeností podnikatele a je proto nutné počítat s možnými odchylkami. Z toho důvodu musí řešený subjekt počítat s finanční rezervou, která navíc bude krýt i případné komplikace. Vzhledem k relativně malému požadavku na rozpočet bude projekt v případě realizování financován z úspor podnikatele. Do rozpočtu nebyly zařazeny nepřímé výdaje, neboť ty souvisí s běžným chodem činností firmy a nebyl důvod je do projektu zahrnovat, taktéž projekt nezahrnuje osobní náklady zemědělce, neboť veškeré úkony spojené s projektem náleží do jeho běžných činností spojených s podnikáním a tudíž je za ně již finančně ohodnocen. Pro zemědělce má tento plán význam v přibližné představě o rozpočtu a přibližné době čerpání výdajů. Jak lze vidět, přibližný rozpočet není pro podnikatele náročný. V důsledku toho je pro podnik získání dotace velice výhodné (výpočet platby dotace je uveden dále).

Tabulka 13: Plánování zdrojů

Rozpočet projektu				Plán čerpání výdajů podle jednotlivých měsíců														
				Měsíce v roce 2016												Měsíce v roce 2017		
Výdaj	Počet jednotek	Jednotková cena	Výdaj celkem	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	
Osobní náklady			1500	1500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
<i>Odborník inseminace</i>	5	300	1500	1500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nákup zboží			2 740	2500	2740													
<i>Ins. dávka</i>	5	500	2 500	2500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
<i>Ušní známky</i>	12	20	240	0	0	240												
Výdaje celkem			4 240	4000	4 240													

Zdroj: vlastní zpracování

3.4.2 Ukončení projektu a podání žádosti o dotaci

V této fázi lze projekt ukončit a podat žádost o Podporu na chov masného telete (v případě podnikatele také žádost o dotaci SAPS, včetně dotace Greening). Vzhledem ke skutečnosti, že podnik již pobírá dotace SAPS, splňuje také obecné podmínky udělení dotace. To znamená, že již má uvedené a zakreslené všechny půdní bloky v rámci žádosti o SAPS a

nemusí je znovu vyplňovat v rámci žádosti na masná telata. Taktéž splňuje další podmínky v rámci SAPS (registrované hospodářství, aktivní zemědělec, aktivní podnikatel atd.). Přímo v žádosti o tele musí uvést evidenční číslo telete a datum narození (telata musí být narozená v podmíněném období). U matky telete se uvádí kromě evidenčního čísla, také zda je či není zahrnuta v tržním systému mléka (tzn. dojně krávy s komerčním využitím mléka), k tomuto tvrzení přidává podnikatel i Deklaraci (čestné prohlášení). U otce telete se uvádí evidenční číslo dle registru plemeníků. Pro každé tele se pochopitelně uvádí tyto údaje zvlášť (jiná identifikační čísla zvířat). Podmínkou je, že minimální počet telat, na která zemědělec žádá dotaci je 1 kus, což za příznivých podmínek bude podnikatel splňovat. K vyplněné žádosti se také přikládá výpočet způsobilých velkých dobytčích jednotek (VDJ). V případě zemědělce bude za ideálních podmínek (bude žádat dotace na 6 telat) orientační výpočet platby dotace dle uvedeného vzorce (1) na str. 66 (na této straně je uvedena i sazba dotace) vypadat následovně:

$$\text{Výpočet} = 10\,001,78 \cdot 5 \cdot 0,4 + 10\,001,78 \cdot 1 \cdot 0,6$$

$$\text{Výpočet} = 26\,004,628 \text{ Kč}$$

Podání žádosti musí proběhnout do 15. května²³ 2017. Žádost lze vyplnit a zaslat elektronicky, prostřednictvím emailu či písemně. Podnikatel již při udílení SAPS volil elektronickou možnost prostřednictvím oficiálního portálu farmáře SZIF a lze předpokládat, že tento způsob měnit nebude. Výhodou této formy podání je nejen v jednoduchosti, ale také v přednastavení již dříve vyplněných údajů, které tak žadatel pouze zkontroluje, popřípadě aktualizuje či doplní.

Hodnocení projektu

Kritéria úspěchu kontrolují cíle a výstupy v definování projektu a ostatní relevantní informace. Tabulka 14 (viz str. 77) se týká budování metrik k určení, jak úspěšně (či neúspěšně) fungují interní a externí tvorby výstupů. V závislosti na průběžné kontrole lze provádět opravné akce nebo činnosti zefektivňující jednotlivé činnosti. Vzhledem k velikosti projektu jsou veškeré dílčí údaje s vysokou prioritou, neboť každý úkol je

²³ Tento termín byl v roce 2015 výjimečně přesunut na 29.5. V práci se ovšem bude pracovat s obvyklým předpokládaným termínem.

stěžejní pro plnění podmínek dotace. Dnem ukončení a likvidace projektu je považován den podání Jednotné žádosti, kterou podává zemědělec řešeného podniku.

Tabulka 14: Tabulka potenciálních metrik

Int./Ext. faktory	Kritéria úspěšnosti projektu	Potenciální měřená data	Měřená veličina	Priorita
Interní	plnění dílčích úkolů plánu projektu dotace	sledování plnění harmonogramu projektu dle závazných termínů	výkonnost zemědělského podnikatele při realizaci	vysoká
Externí	úspěšná reprodukce	správně odhadnuté období březosti, úspěšná inseminace, doba březosti, úspěšný porod a datum porodu	počet telat narozených ve vytyčeném období	vysoká
Externí	podání žádosti nejpozději do 15. 5. 2017	uskutečnění k datu dle platných podmínek	doba podání	vysoká

Zdroj: vlastní zpracování

Tímto je navržen projekt získání Podpory na chov telete masného typu. Tento jednoduchý plán je zcela postačující pro potřeby podniku. Nicméně je třeba si uvědomit, že se jedná o plán předběžný. Předně bude nutné zkontrolovat a popřípadě upravit plán, podle aktuálních podmínek udílení žádostí pro rok 2017. Dále pro přesnější plnění dílčích úkolů je nutné tyto úkoly upravovat průběžně během plnění plánu, a tím reagovat na aktuální vývoj projektu. K upřesnění napomůže získávání konkrétních údajů v průběhu projektu, jako je přesné datum zabřeznutí, sledování průběhu březosti u krav a dle toho popřípadě upravovat krizová opatření. Směrodatné pro celý projekt budou termíny porodů a podle nich již bude možné určit, zda lze narozené tele zařadit do dotačního programu či nikoli. Celková výše dotace se pak bude odvíjet od aktuální sazby dotace, podmínek udílení a především pak způsobilého počtu telat zařaditelných do žádosti. Výše získané dotace tak může napomoci zemědělci vylepšit svůj hospodářský výsledek a rozvíjet své podnikání v souladu s principy udržitelnosti v zemědělství.

4 Shrnutí a závěrečná doporučení

V návaznosti na příklad podniku vyplývá závěr, že přechod na ekologické zemědělství u tohoto konkrétního podniku není výrazně výhodný pro další podnikání v zemědělství, což bylo hlavním odrazujícím faktorem pro podnikatele. Negativa spojená s přechodem převládají natolik, že subjekt o přechodu v dohledné době vůbec neuvažuje. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná z pohledu produkce o malou zemědělskou jednotku a vzhledem k současnému způsobu hospodaření, tak se závěr majitele o nevýhodnosti přechodu na ekologické zemědělství jeví jako opodstatněný. Nutnost registrace, náklady spojené s certifikací, přísné kontroly a nároky kladené na evidenci a vedení dokumentace jsou pro takto malou jednotku skutečně zpočátku zatěžující. Zejména s přihlédnutím ke skutečnosti, že produkce hovězího masa není hlavní stěžejní činností této konkrétní jednotky. Nicméně přesto tento závěr v tomto konkrétním případě není nezbytně negativní.

Jak z diskuze vyplynulo, tak tento konkrétní podnik hospodaří způsobem, který je v základních principech blízký ekologickému zemědělství (resp. se dá považovat za hospodářskou jednotku v režimu integrovaného systému zemědělství, který se už řadí mezi udržitelné systémy hospodaření). Motivem pro ztotožnění se s myšlenkou šetrného způsobu hospodaření, je především kladný vztah k přírodě a zvířatům. Subjekt se snaží pečovat a chovat svá zvířata v souladu s jejich potřebami, což mu přináší pozitiva v podobě dobrého pocitu, zdravého stavu chovaných zvířat a celkovému uspokojení z práce. Způsob hospodaření tohoto konkrétního subjektu není intenzivní, navíc subjekt využívá vlastní přírodního hnojiva (koňský hnůj), což je způsob šetrný k životnímu prostředí a přístup snižující nároky na vstupy.

Taktéž v tomto případě chybí motivace k přechodu z environmentálního hlediska, neboť podnik již hospodaří v principech udržitelnosti. Nicméně podnik může získat navrženou přímou platbu v rámci Jednotné žádosti, u které není podmínkou být registrovanou zemědělskou ekologickou jednotkou. Tyto prostředky by tak mohly napomoci rozvoji podniku, zvýšit jeho konkurenceschopnost, směřovat ho dále k udržitelnosti v zemědělství a zlepšit hospodářský výsledek.

V návaznosti na tento příklad lze pokračovat v závěrech, že sice dotace mají své ekonomické, sociální, environmentální či politické opodstatnění, jak vyplynulo z této práce, ale stejně tak lze upozornit na jisté rezervy, které jsou s nimi spojené. Dle názoru autorky většinu potenciálních žadatelů ve skutečnosti odrazuje neinformovanost, neboť již k celému procesu přistupují s negativními postoji a předem vybudovanou nedůvěrou. Na základě této neinformovanosti se pak žadatelům jeví systém velmi byrokraticky zatížený a složitý. V této práci již byla nastíněna možná metoda vhodného postupu pro žadatele. Především byl ve zmíněném postupu kladen důraz na informace, které si musí žadatel sám aktivně vyhledat. Ministerstvo zemědělství a jiné státní i nestátní instituce dnes vydávají celou řadu metodických příruček, které jsou volně přístupné, nicméně jejich častý nedostatek spočívá v tom, že obsahují nadbytek informací, ve kterých se žadatel ztrácí.

Samotná podstata zemědělských dotací, tj. podpora udržitelnosti v zemědělství, ustupuje, dle názoru autorky práce, ze strany zemědělců vidině relativně jistého dodatečného příjmu. Dle názoru autorky by mělo docházet k efektivnější komunikaci mezi státem a zemědělci. Zejména dostatečné vysvětlení nutnosti udržitelnosti samotným zemědělcům, motivování k osvojení myšlenky udržitelnosti samotnými zemědělci a cílenou snahou zemědělce s touto myšlenkou ztotožňovat. Zemědělec by pak v ideálním případě měl finanční podporu chápat jako nástroj sloužící k podpoře udržitelného zemědělství nikoli jako další možný příjem. Konečným výstupem celého procesu by tak mělo být zemědělství, které bude nejen splňovat principy udržitelnosti, ale které bude životaschopné a v konečném výsledku na dotacích nezávislé.

Z uvedených názorů nevyplývá závěr hovořící pro vyloučení finančních podpor, naopak současná situace v rámci udržitelnosti stále více poukazuje na rostoucí význam podpor (rozvíjení trhu s bioprodukty atd.). Nicméně se autorka přiklání k myšlence, že zabezpečení trvale udržitelného rozvoje zemědělství nemůže být dlouhodobě dosaženo pouze prostřednictvím podpor, ale také ekonomickou výkonností sektoru. Tuto skutečnost dokladuje i nedostatek prostředků pro poskytování dotací, klesající efektivnost a konkurenceschopnost Společné zemědělské politiky a klesající význam sektoru napříč zeměmi Evropské unie. Je nutné si uvědomit, že kromě zde stále interpretované podstaty udržitelného rozvoje je nutné zajistit a udržet i optimální ekonomický rozměr, který je definovaný danou nabídkou a poptávkou.

Závěrem lze shrnout, že myšlenka udržitelného rozvoje je nejen obhájitelná, ale z celého výkladu této diplomové práce vyplývá, že je přímo nezbytná, neboť situace byla (je) dlouhodobě neudržitelná a bylo (je) nutné nacházet nová řešení a to nejen na národní úrovni, ale na úrovni globální.

Závěr

Hlavní cíl diplomové práce byl návrh projektu, který řešenému zemědělskému subjektu umožní realizovat zvolenou dotaci na chov skotu. Na základě rozboru situace podniku, v souladu s podnikatelskými záměry a v rámci zadání podnikatele zemědělského podniku, byla zvolena vhodná dotace. Během návrhu projektu byl největší problém se stanovením časového harmonogramu, neboť nelze dopředu stanovit termíny související s reprodukcí zvířat. Tento problém byl tudíž řešen odhadem na základě zkušeností odborného konzultanta a práce upozorňuje na nutnost průběžného aktualizování projektu v souladu s vývojem plnění dílčích úkolů navrženého projektu a možných změn stanovených podmínek udílení dotací. Na základě tohoto návrhu řešený zemědělský podnik realizuje dotaci, tudíž lze zkonstatovat, že hlavního cíle práce bylo dosaženo.

Vedlejším cílem práce bylo zhodnocení přechodu podniku na ekologické zemědělství. Pro dosažení cíle se práce opírala do značné míry o aktuální vývoj ekologického zemědělství, současnou situaci řešeného zemědělského podniku a především pak o postoje a názory odborného konzultanta řešeného podniku. Vedlejšího cíle bylo dosaženo, ale z rozsahových důvodů nebylo možné tento vedlejší cíl prozkoumat do hloubky, tudíž si je autorka diplomové práce vědoma, že výsledky hodnocení přechodu zemědělského podniku na ekologické zemědělství jsou zjednodušeny a ovlivněny postojem odborného konzultanta řešeného zemědělského podniku a tudíž je nelze pokládat za objektivní a závěry nelze zobecňovat v rámci celé problematiky ekologického zemědělství.

Vytyčeným podpůrným cílem diplomové práce byl popis situace udržitelného podnikání v sektoru zemědělství České republiky. Tohoto cíle bylo dosaženo a tento popis posloužil jako výchozí základ pro hlavní i vedlejší cíl diplomové práce.

Diplomová práce byla pro autorku přínosná, neboť prohlubuje znalosti v oblasti udržitelného zemědělství. Taktéž pro řešený zemědělský subjekt je práce přínosem, jelikož by mohla do jisté míry ovlivnit postoje odborného konzultanta k ekologickému zemědělství. Práce taktéž může být přínosná pro jiné zemědělce, neboť popisuje jednoduchý postup pro získání zemědělské dotace. Navíc by práce mohla tyto zemědělce přesvědčit o důležitosti usilování o trvale udržitelné podnikání v zemědělství.

Seznam použité literatury

Citace

AGENDA 21. 2000. *Místní agenda 21: Udržitelný rozvoj* [online]. 2000 [vid. 2015-08-04]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/\\$pid/MZPMSFHV0HSB](http://www.cenia.cz/_C12571B20041E945.nsf/$pid/MZPMSFHV0HSB).

BIOSPOTREBITEL.CZ. 2015. Značení biopotravin. *Biospotrebitel.cz* [online]. 2015 [vid. 2015-08-06]. Dostupné z: <http://biospotrebitel.cz/chci-znat-bio/jak-poznam-bio/znaceni-biopotravin>.

CENIA. 2012. Politika životního prostředí. *Cenia: Česká informační agentura životního prostředí* [online]. 2012 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/environmentalni-ekonomika/politika-zp>.

CONNOR, D., R. LOOMIS and K. CASSMAN. 2011. *Crop Ecology: Productivity and Management in Agricultural Systems*. 2. vyd. New York: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-74403-4.

COUNTRYLIFE. 2012. Značení biopotravin. *Countrylife* [online]. 2012 [vid. 2015-08-06]. Dostupné z: <http://www.countrylife.cz/data/files/znaceni-biopotravin-nahled-76.pdf>.

CSR FÓRUM. 2014. Angažovanost populace: Nákup specifických produktů. *CSR fórum: Časopis o společenské odpovědnosti firem*, 2014, 8(3). ISSN 0862-9315.

ČESKO, 2005. Zákon č. 553 ze dne 30. prosince 2005, kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb., a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 188, s. 10774. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/chronologicky-prehled/Legislativa-MZe_puvodni-zneni_zakon-2005-553-strukturalnipolitika.html.

ČSÚ. 2015a. Hrubá přidaná hodnota - zemědělství, myslivost, lesnictví, rybolov a chov ryb. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [vid. 2015-08-15]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tec00003>.

ČSÚ. 2015b. Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2014. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [vid. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2014-truea9fbwn>.

DLOUHÝ, J. a J. URBAN. 2011. *Ekologické zemědělství bez mýtů: Fakta o ekologickém zemědělství a biopotravinách pro média* [online]. Olomouc: Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství, 2011 [vid. 2015-08-19]. ISBN 978-80-87371-13-8. Dostupné také z: http://www.bioinstitut.cz/documents/myty_EZ_final.pdf.

DOLEŽEL, T. 2010. *Společná zemědělská politika - reformy, vývoj a perspektivy*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Ing. Petra Dvořáková, Ph.D.

DVORSKÝ, J. a J. URBAN. 2014. *Základy ekologického zemědělství: podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a nařízení Komise (ES) č. 889/2008 s příklady*. 2. vyd. Brno: ÚKZÚZ. ISBN 978-80-7401-098-9.

eAGRI. 2015a. Ekologické zemědělství. *eAgri: Ministerstvo zemědělství* [online]. 2015 [vid. 2015-08-06]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/ekologicke-zemedelstvi>.

eAGRI. 2015b. Kontrolní organizace. *eAgri: Ministerstvo zemědělství* [online]. 2015 [vid. 2015-08-06]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/kontrola>.

eAGRI. 2015c. Nové požadavky na kontrolu ekologického zemědělství v EU. *eAgri: Ministerstvo zemědělství* [online]. 2015 [vid. 2015-08-06]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/ekologicke-zemedelstvi/nove-pozadavky-na-kontrolu-ez-eu.html>.

eAGRI. 2015d. Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky. *eAGRI Ministerstvo zemědělství* [online]. 2015 [vid. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/vznik-vyvoj-a-reformy-spolecne>.

eAGRI. 2015g. Praktická příručka: Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací pro rok 2015 na základě § 1, § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství. *EAgri: Dotace* [online]. 2015 [vid. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/narodni-dotace/zasady-zemedelstvi-potravinarstvi/zasady-pro-rok-2015/zasady-pro-poskytovani-dotaci-pro-rok.html>.

eAGRI. 2015e. Společná zemědělská politika EU po roce 2013. *EAGRI Ministerstvo zemědělství* [online]. 2015 [vid. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/spolecna-zemedelska-politika-eu-po-roce>.

eAGRI. 2015f. Osa IV Leader. *EAgri: Dotace* [online]. 2015 [vid. 2015-08-08]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-iv>.

eAGRI. 2015h. Orientační sazby pro přímé platby - odhad pro rok 2015. *EAgri* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2015 [vid. 2015-11-24]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/prime-platby/orientacni-sazby-pro-prime-platby-odhad.html>.

eAGRI. 2015ch. Jak požádat o dotaci z PRV. *EAgri: Venkov* [online]. 2015 [vid. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/program-rozvoje-venkova/zakladni-informace/jak-ziskat-dotaci-z-prv>.

EVROPSKÁ KOMISE. 2014. Úřední věstník Evropské unie: Informace a oznámení [online]. 2014, č. 57 [vid. 2014-12-06]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2014:204:FULL&from=CS>.

FOUSOVÁ, B. 2014. Program rozvoje venkova na období 2014-2020. *Ministerstvo zemědělství* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2014 [vid. 2015-08-08]. Dostupné z: http://rrajm.data.quonia.cz/brownfieldy/konference_2014/PRV_Fousova_2014-2020.pdf.

GOYAL, A. a M. ASIF. 2013. Crop Production. Croatia: InTech. ISBN 978-953-51-1174-0.

HLAVÁČEK M. a kol. 2012. Strategie pro růst: české zemědělství a potravinářství v rámci společné zemědělské politiky EU po roce 2013. In: *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2012 [vid. 2015-08-11]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/189295/Strategie_pro_rust____ceske_zemedelstvi_a_potravinarstvi_v_ramci_Spolecne_zemedelske_politiky_EU_po_roce_2013.docx.

HRABALOVÁ, K. (ed.). 2014. *Ročenka 2014 Ekologické zemědělství v České republice: Organic agriculture in the Czech republic Yearbook 2014*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky. ISBN 978-80-7434-250-9.

HRUŠOVSKÁ, A. 2014. *Agrární politika EU - vývoj, problémy, výhledy*. Praha. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce prof. Ing. Vladimír Jeníček, DrSc.

INTENZIVNÍ ZEMĚDĚLSTVÍ. 2014. *Festival dokumentárních filmů Alimenterre: Země na talíři* [online]. 2014 [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.festivalalimenterre.cz/cz/vice-k-tematu/intenzivni-farmareni>.

JANEČEK, M. a kol. 2005. *Ochrana zemědělské půdy před erozí*. Praha: ISV. ISBN 80-86642-38-0.

KONEČNÁ, J. a J. PRAŽAN. 2014. *Hodnocení ekonomických aspektů protierozní ochrany zemědělské půdy: Certifikovaná metoda*. Brno: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy. ISBN 978-80-87361-26-9.

KOUTNÁ, P. 2006. Ekologické zemědělství. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce JuDr. Jana Dudová, Ph.D.

KRUTÍLEK, O. 2014. Výdaje rozpočtu EU. *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. 2014 [vid. 2014-12-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8879/sekce/vydaje-rozpocetu-eu>.

KUBATA, K., J. TYRYCHTR, M. ULMAN a V. VOSTROVSKÝ. 2014. Business Informatics and its Role in Agriculture in the Czech Republic. *AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics* [online], 4(2/2014) [vid. 2015-08-11]. ISSN 1804-1930. Dostupné také z: <http://search.proquest.com/docview/1543668322/8055291840BA4A1FPQ/2?accountid=17116>.

KUČERA, L. 2014. *Postavení primárního sektoru v ekonomice ČR*. Praha: Český statistický úřad. ISBN 978-80-250-2607-6.

KVAPIL, M. 2014. Permakultura a chvění systému. *Potravinové zahrady* [online]. 2014 [vid. 2014-12-06]. Dostupné z: <http://www.potravinovezahrady.cz/permakultura-a-chveni-systemu>.

MACHÁLEK, E. a M. PĚLUCHA. 2009. *Kontrola zdravotního stavu SZP a přijatá opatření, reforma zemědělské politiky v podmínkách České republiky, uplatňování a využívání nástrojů k její realizaci (přímé platby, program rozvoje venkova, inovace)*. Praha: IREAS. ISBN 978-80-86684-55-0.

MALÍŘOVÁ, J. 2007. Velkochovy hospodářských zvířat a jejich vliv na životní prostředí: Aktuální témata. *Cenia: Resort životního prostředí* [online]. 2007 [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/cenia-akt-tema.nsf/\\$pid/MZPMSFJ1BPOU/\\$FILE/velkochovy_sablona.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/cenia-akt-tema.nsf/$pid/MZPMSFJ1BPOU/$FILE/velkochovy_sablona.pdf).

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. 2015. Evropská úmluva o krajině: The European Landscape Convention. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 2015 [vid. 2015-08-07]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva.

MÍSTNÍ AGENDA 21. 2012. Agenda 21. *Místní Agenda 21* [online]. 2012 [vid. 2015-08-07]. Dostupné z: <http://ma21.cenia.cz/Z%C3%A1kladn%C3%ADinformace/Agenda21/tabid/101/language/cs-CZ/Default.aspx>.

MZe. 2012. *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin: Pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha: Ministerstvo zemědělství. ISBN 978-80-7434-059-8.

MZe. 2014. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2014: "Zelená zpráva". *Businessinfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. Ministerstvo zemědělství České republiky, 20-8-2015 [vid. 2015-12-12]. Dostupné z: https://www.businessinfo.cz/app/content/files/dokumenty/Zprava_o_stavu_zemedelstvi_CR_v_roce_2014.pdf.

NATURA 2000. 2006. Co je Natura 2000: Soustava chráněných území evropského významu. *Natura 2000: AOPK ČR* [online]. 2006 [vid. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102>.

PROCHÁZKOVÁ, D. 2012. *Principy udržitelného rozvoje*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN 978-80-87472-21-7.

RADA EU. 2009. Obnovená strategie EU pro udržitelný rozvoj. *Rada evropské unie č. 10117/06* [online]. Brusel, 2009 [vid. 2014-12-08]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/MZPMSFHD4PB3/\\$FILE/st_ur_eu_cs06.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/MZPMSFHD4PB3/$FILE/st_ur_eu_cs06.pdf).

REDLICOVÁ, R., V. BEČVÁŘOVÁ a K. VINOHRADSKÝ. 2014. *Vývoj ekologického zemědělství ČR v ekonomických souvislostech*. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7509-173-4.

SAMSONOVÁ, P. aj. PAVELKOVÁ. 2007. *Praktická příručka č.3: 90 argumentů pro ekologické zemědělství*. 2. vyd. Olomouc: Bioinstitut. ISBN 978-80-87080-08-5.

SANFORD, W. 2011. Ethics, Narrative, and Agriculture: Transforming Agricultural Practice through Ecological Imagination. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*. 2011 (24). DOI: 10.1007/s10806-010-9246-6. ISSN 1573-322X.

Dostupné také z:

<http://search.proquest.com/docview/862130846/8988F91ABF134397PQ/37?accountid=17116>.

SZIF. 2014. Společná zemědělská politika po reformě - I. a II. pilíř. *Státní zemědělský investiční fond* [online]. 2014 [vid. 2015-08-09]. Dostupné z: http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsystemova_navigace%2Finformace_a_aktuality%2Fdulezita_sdeleni%2F1404808696734.pdf.

SZIF. 2015a. O nás. *SZIF: Státní zemědělský intervenční fond* [online]. 2015 [vid. 2015-08-20]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/o-nas>.

SZIF. 2015b. Jednotná žádost. *SZIF: Státní zemědělský intervenční fond* [online]. 2015 [vid. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://www.szif.cz/cs/jednotna-zadost>.

SZIF. 2015c. Portál farmáře. *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. 2015 [vid. 2015-12-11]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/irj/portal/pf/pf-uvod>

SZIF. 2015d. Sazby Přímých plateb a Přechodných vnitrostátních podpor 2015. *SZIF: Státní zemědělský intervenční fond* [online]. 2015 [vid. 2015-12-16]. Dostupné z: https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Fplatby_na_zaklade_jz%2Fjz%2F1448881139862.pdf

ŠARAPATKA, B., J. URBAN a kol. 2006. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk: PRO-BIO. ISBN 80-870-8000-9.

ŠARAPATKA, B. a kol. 2010. *Agroekologie: východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření*. Olomouc: Bioinstitut. ISBN 987-80-87371-10-7.

ŠEJNOHOVÁ, H. a kol. 2014. Statistická šetření ekologického zemědělství – Základní statistické údaje (2013). *EAGRI: Ministerstvo zemědělství* [online]. Brno: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2014 [vid. 2015-08-17]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/370129/zprava_statisticka_EZ_TU_4212_2013.pdf.

ŠEJNOHOVÁ, H. a kol. 2015. Statistická šetření ekologického zemědělství: Zpráva o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2013. *EAGRI* [online]. Brno: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2015 [vid. 2015-08-17]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/399103/Zprava_trhu_s_biopotravinami_2013_TU_4212.pdf.

TAUFEROVÁ, A. a kol. 2014. *Rostlinná produkce*. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. ISBN 978-80-7305-717-6.

TOMŠÍK, K. 2009. *Vývoj a perspektivy evropského venkova: aspekty konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje v evropském venkovském prostoru v prostředí globalizace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-495-6.

VÁCLAVÍK, T. 2006. *Ekologické zemědělství a biodiverzita*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. ISBN 80-7084-485-x.

VÍTEJTE NA ZEMI. 2013. *Integrovaná zemědělská produkce. Vítejte na zemi: multimediální ročenka životního prostředí* [online]. 2013 [vid. 2014-12-06]. Dostupné z: http://vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=integrovanazemedelska_produkce&site=puda.

VODNÍ EROZE. 2006. *Eroze* [online]. 2006 [vid. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://eroze.sweb.cz>.

WILLER, H. aj. LARNOUD. 2015. *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2015: FiBL - IFOAM Report*. Bonn: Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM – Organics International. ISBN 978-3-944372-12-9. Dostupné také z: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1663-organic-world-2015.pdf>.

Bibliografie

ČECHURA, L. 2009. *Zdroje a limity růstu agrárního sektoru: analýza efektivnosti a produktivity českého agrárního sektoru - aplikace SFA (Stochastic Frontier Analysis)*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-493-2.

DROBNÍČEK, L., J. PEŠÁN a P. SMETANA. 2010. *Jak na-- faremní prodej ze dvora*. Klatovy: Úhlava. ISBN 978-80-903851-6-0.

PĚLUCHA, M. 2006. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha: IREAS. ISBN 80-866-8442-3.

Seznam příloh

Příloha A: Environmentální problémy spojené s konvenčním zemědělstvím.....	89
Příloha B: Podpora udržitelného rozvoje v EU a ČR.....	90
Příloha C: Nástroje politiky udržitelného rozvoje.....	93
Příloha D: Popisná legenda k PNH metodě.....	94

Příloha A: Environmentální problémy spojené s konvenčním zemědělstvím

K základním problémům patří degradace půdy, zejména pak eroze půdy, což je za normálních okolností přírodní proces obnovování půdy způsobený činností vody, větru a ledovců (Vodní eroze, 2006). Ovšem intenzivním způsobem zemědělství je tento proces urychlen a půda se nestíhá obnovovat přirozeným způsobem. Procesem eroze je nejvíce zasažena půda určená k orbě, která tak ztrácí kvalitní svrchní vrstvy i chemické, fyzikální a biologické vlastnosti. Nastane-li tento problém, pak je jen těžko zvrátitelný, neboť se vrstvy půdy neobnovují rychle. Jak ve své publikaci uvádí Janeček a kol. (2005, s. 20-30), např. v našich podmínkách se 1 cm půdy vytvoří za zhruba 100 let. Škody vznikají i mimo erodovaný pozemek zemědělce, protože se zanášejí i sousední pozemky, pozemní komunikace apod. V horším případě také může dojít k zanesení vodních zdrojů půdními částicemi (Konečná et al., 2014, s. 10-30).

Zemědělská činnost je náročná na spotřebu vody, což zvyšuje riziko znečištění povrchových či podzemních zdrojů vody. Riziko je tím vyšší, čím je zemědělská činnost intenzivnější. Znečištění hrozí zejména při nadměrném nebo nevhodném způsobu používání agrochemie, při chovu většího počtu zvířat na malých plochách a zejména pak při nedodržení správnosti chovu (úniky silážních šťáv, prosáknutí fekálií do půdy apod.). Celosvětově dochází k problému eutrofizace vod, což je proces, při kterém dochází k zvyšování obsahu anorganických živin (sloučeniny dusíku a fosforu) v tekoucích i stojatých vodách (Taufarová et al., 2014, s. 16-19).

Plynné a pachové emise produkované zvířaty ve velkochovech (zejména amoniak a metan) tvoří až 90 % emitovaného amoniaku. Zároveň se odhaduje, že dobytek se produkcí metanu podílí až 3 % na globálním oteplování a rozklad hnoje dokonce až 25 %. Zvýšená produkce plynů vede také k respiračním potížím a alergiím lidí i zvířat (Malířová, 2007).

Příkladem dalších problémů je energetická a materiálová náročnost, která bývá často pokryta z neobnovitelných zdrojů nebo nízká genetická diverzita, takže lze zaznamenat ostré přechody mezi obdělávanou půdou a okolním ekosystémem, což se negativně odráží na stabilitě daného prostředí (Šarapatka a kol., 2010, s. 45-59).

Příloha B: Podpora udržitelného rozvoje v EU a ČR

Před uvedením jednotlivých programů zabývajících se podporou udržitelného rozvoje v zemědělství, je nutné zmínit také Společnou zemědělskou politiku (SPZ). Jedná se o nejstarší politiku EU zabývajících se společnou zemědělskou situací členských států a je součástí rozpočtu EU (Doležel, 2010). Rozvoj zemědělství nelze tak úplně oddělit od rozvoje venkova, proto bude v dalším výkladu termín „rozvoj venkova“ zahrnovat i oblast zemědělství a lesnictví (výjimečně i rybnářství).

Společná zemědělská politika

Snahou SPZ není unifikovat zemědělství v EU, ale sdílet společné hodnoty. Rozvojová politika venkova je v převážné míře určována komunitárním právem, tedy právem EU. Avšak to, do jaké míry jsou schopny členské státy z rozvojových opatření profitovat, je mimo jiné závislé i na jejich schopnosti identifikovat vlastní specifické cíle a potřeby (Tomšík, 2009, s. 106). Za základní cíle lze pokládat zvýšení produktivity za pomoci technického rozvoje, optimalizace využití výrobních faktorů a lidských zdrojů, dále zvyšování životní úrovně zemědělsky činného obyvatelstva, stabilizace zemědělských trhů, udržení zemědělských výrobků, kontrola cen výrobků atd. (Hrušovská, 2014, s. 13-20). Ve stávajících reformách SPZ vytyčuje a rozvíjí další cíle, vedle životaschopné produkce potravin, je to také udržitelné hospodaření s přírodními zdroji. Mimo jiné přijala i ochranná opatření související s klimatem a s rovnoměrným územním rozvojem (eAgri, 2015d). V rámci programového období 2014-2020 usiluje např. o navržení pravidel pro přímé platby zemědělcům v režimech podpory či stanovení některých podpor a náhrad v souvislosti se společnou organizací trhů se zemědělskými produkty (eAgri, 2015e).

V zemích EU je uvedeno v platnost 22 opatření pro rozvoj venkova, včetně souboru environmentálních opatření. Ten zahrnuje např. opatření pro podporu a posílení systémů, které jsou charakteristické nízkými vstupy, dále podporu oblastí s ekologickým omezením (oblasti s nepříznivými podmínkami pro ekologické zemědělství) či podporu venkovských oblastí. Podpurným úkolem je také přezkoumání strategie EU pro udržitelný rozvoj (Rada EU, 2009, s. 1-29). V červnu 2014 byly přijaty nové pokyny, které upravují za jakých podmínek a splnění kritérií lze poskytovat podporu v oblasti rozvoje venkova, zemědělství a lesnictví na období 2014 až 2020 (Evropská komise, 2014).

Program rozvoje pro období 2007-2013

Program je založen na analýze situace a rozboru problémů evropského venkova a od tohoto základu se odvíjí i struktura celého programu, který bude ukončen v roce 2015. Celý systém usiluje o transparentnost, z tohoto důvodu vznikly cíleně zaměřené finanční nástroje EU.

Pro období 2007 až 2013 se jednalo (mimo jiné) o dva nově zřízené finanční fondy (Tomšík, 2009, s. 127-128):

- Evropský zemědělský záruční fond pro financování tržních a dalších opatření;
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova pro financování programů rozvoje venkova²⁴.

Za účelem efektivnosti realizace udržitelného rozvoje venkova byl stanoven pouze omezený počet hlavních cílů, které se zaměřují na oblast zemědělství a lesnictví, dále hospodaření s půdou a na životní prostředí a také kvalitu života a diverzifikaci činností. Na základě společných cílů vypracoval každý stát EU vlastní strategický plán rozvoje venkova, který má sloužit jako prostředník mezi potřebami celého Společenství a daného státu (Tomšík, 2009, s. 127-128). Program je financován prostřednictvím Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Žádným nařízením není stanoveno (každý členský stát může rozhodnout), zda bude uplatňovat jeden program rozvoje venkova nebo se může rozhodnout pro soubor regionálních programů.

Program rozvoje venkova pro období 2014-2020

V tomto období byly provedeny rozsáhlé změny a aktualizace v reakci na stále se vyvíjející situaci rozvoje venkova se zahrnutím nových problémů a vyzdvižením určitých priorit (především téma znečišťování ovzduší). Členské státy musí vytvářet své programy se zahrnutím alespoň čtyři z celkových šesti priorit (viz Tabulka 15). Priority tak nahradily osy, které byly strukturou předchozího programového období. Inovace, životní prostředí a změny klimatu jsou stěžejní témata, která se prolínají všemi prioritami (SZIF, 2014).

²⁴Hlavní změna v programové politice rozvoje venkova spočívá v tom, že Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova již není částí ani součástí strukturálních fondů (Machálek a Pělucha, 2009, s. 44).

Tabulka 15: Plánované finanční prostředky na jednotlivé priority

Priorita	Popis	Plánovaná částka v mil. EUR
Priorita 1	podpora předávání znalostí a inovací	117
Priorita 2	posílení konkurenceschopnosti a posílení inovací	517
Priorita 3	organizace potravinového řetězce, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik	152
Priorita 4	obnova, zachování a zlepšení ekosystémů	1 954
Priorita 5	propagace efektivního využívání zdrojů a přechodu na šetrnější vstupy	23
Priorita 6	zlepšování sociální situace ve venkovských oblastech	230

Zdroj: Vlastní zpracování podle SZIF (2014)

Evropská rada se shodla na celkovém objemu víceletého finančního rámce v celkové výši 960 mld. EUR a 908, 4 mld. EUR v prostředcích na platby. Z tohoto finančního rámce byla na udržitelný rozvoj vyčleněna částka v celkové výši 373 179 mld. EUR, což v důsledku znamenalo, že celková výše finančních prostředků pro víceletý rámec financí byla nižší než v předchozím programovém období, škrtly se týkaly především SPZ a pak také Kohezní politiky (eAGRI, 2015f). Nicméně částka reálného rozpočtu pro všechny zapojené státy byla nakonec nižší o více jak jednu miliardu. Avšak je zde možnost určitého navýšení až o částku 786 mil. EUR (Fousová, 2014). Největší díl výdajů připadne na udržitelný růst (přírodní zdroje) až 39 % z celkového rozpočtu. Za ním následuje díl pro hospodářský růst, sociální a územní soudržnost 34 % (Krutílek, 2014).

Příloha C: Nástroje politiky udržitelného rozvoje

Před zavedením nového nástroje SPZ nebo jeho úpravou (viz Tabulka 16) je nutné zhodnotit dopady této změny. Z počátku může dojít k zvýšení nákladů firmy, což z pohledu krátkého období může znamenat omezení produkce či investic, ovlivnit konkurenceschopnost. Z pohledu národní ekonomiky pak může dojít ke snížení zaměstnanosti v odvětví atd. Na druhou stranu v dlouhém období může firma objevit nové trhy, zhodnotit investice, zvýšit produkci, rozšířit výrobní portfolio apod. V rámci národní ekonomiky pak je možnost vzniku nových pracovních příležitostí atd. (Cenia, 2012).

Tabulka 16: Vybrané nástroje udržitelného rozvoje

Nástroje	Charakteristika	Příklady
Administrativní	působí přímo, využívá donucovací pravomoci orgánů státní správy	zákazy, příkazy, povolení, limity, standardy, normy, omezení
Ekonomické	působí nepřímo, využívá vliv trhu a jeho fungování	poplatky, daně, dotace, daňové úlevy
Dobrovolné	princip dobrovolného závazku	dobrovolné dohody, environmentální účetnictví a management podniku
Informační	informativní charakter	výchovně-vzdělávací programy, různé registry
Organizační a institucionální	dlouhodobé, zastřešující ostatní nástroje	systém právních norem, dokumentů

Zdroj: Vlastní zpracování podle Cenia, 2012

Příloha D: Popisná legenda k PNH metodě

P – pravděpodobnost vzniku a existence nebezpečí

Nízká	1
Spíše nízká	2
Střední	3
Spíše vysoká	4
Vysoká	5

N – pravděpodobnost následků

Nízká	1
Spíše nízká	2
Střední	3
Spíše vysoká	4
Vysoká	5

H – názor hodnotitelů

Zanedbatelný vliv	1
Spíše malý vliv	2
Střední vliv	3
Spíše větší vliv	4
Významný vliv	5

R – celkové hodnocení rizika

I.	větší než 100	Nepřijatelné riziko
II.	51 až 100	Nežádoucí riziko
III.	11 až 50	Mírné riziko
IV.	3 až 10	Akceptovatelné riziko
V.	menší než 3	Bezvýznamné riziko